

Spis treści:

	str.
I. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację strategii	2
I.1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego rejestru Sądowego	2
I.2. Opis procesu budowania partnerstwa	2
I.3. Charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób rozszerzenia lub zmiany składu LGD	3
I.4. Struktura organu decyzyjnego LGD	4
I.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego	5
I.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego	8
I.7. Doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji projektów	9
II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności	10
II.1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD albo będących jej partnerami	10
II.2. Uwarunkowania przestrzenne(mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe	12
II.3. Ocena społeczno-gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej	21
II.4. Specyfika obszaru	29
III. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR, wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy	31
IV. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje	34
V. Określenie misji LGD	51
VI. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR	51
VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć	52
VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć	52
IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie operacji w ramach działania „Wdrażanie LSR”, kryteriów na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmian tych kryteriów	53
X. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji	66
XI. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR	71
XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR	73
XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej	75
XIV. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR	80
XV. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR	87
XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich	88
XVII. Informacja o załącznikach	89

I. Charakterystyka Lokalnej Grupy Działania (LGD) jako jednostki odpowiedzialnej za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR)

I.1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze

- Stowarzyszenie WIR-Wiejska Inicjatywa Rozwoju z siedzibą w Stargardzie Szczecińskim, Rynek Staromiejski 5, REGON:320171981, NIP 8542281407
- Status prawny LGD: Stowarzyszenie-podstawa prawna: Stowarzyszenie działa na podstawie przepisów ustawy z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855, z późn. zm.), ustawy z 7 marca 2007 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str.1) oraz niniejszego statutu i z tego tytułu posiada osobowość prawną.
- Data rejestracji w sądzie: 21. 02. 2006 r.
- nr KRS:0000251321

I.2.Opis procesu budowania partnerstwa

Gminy prezentowały się często na Barzkowickich Targach Rolnych „Agro Pomerania”, którego organizatorem był Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego. Rolnicy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe brały udział we wspólnych szkoleniach, wyjazdach, warsztatach. Dzięki ścisłej współpracy czterech gmin i ZODR podjęto inicjatywę opracowania wspólnej strategii rozwoju i założenia Lokalnej Grupy Działania. W tym celu wspólnie aplikowano o środki z SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”. Po uzyskaniu dotacji przystąpiono do opracowania ZSRW. Odbyło się kilkadziesiąt spotkań i konsultacji. Wyznaczono cele i zadania do realizacji, a w dniu 9 stycznia 2006 r. w Stargardzie Szczecińskim odbyło się zebranie założycielskie, na którym założono Stowarzyszenie, przyjęto statut i nazwę Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju Gmin Chociwel, Marianowo, Stargard Szczeciński, Suchań (w skład stowarzyszenia weszli przedstawiciele trzech sektorów: publicznego, społeczno-ekonomicznego z obszaru czterech gmin).

Po rejestracji i opracowaniu wspólnej strategii, nowopowstałe Stowarzyszenie opracowało projekt wpisujący się w ZSRW pod nazwą „WIR na WSI” i otrzymało wsparcie z Pilotażowego Programu Leader+ na jego realizację. W ramach projektu odbyło się szereg spotkań, wyjazdów studyjnych, imprez promujących region i kursów, gdzie prezentowano dotychczasową działalność i mówiono o realizacji nowych projektów w oparciu o środki pomocowe PROW na lata 2007-2013. Dzięki dobrej kampanii promocyjnej udało się pozyskać nowych partnerów z obszaru gmin Kobyłanka i Stara Dąbrowa.

W związku z ustawą z 7 marca 2007 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.), w dniu 30 czerwca 2008 r. odbyło się Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia, gdzie zatwierdzono zmiany do statutu, wybrano nowe

władze Stowarzyszenia: Zarząd, Komisję Rewizyjną i Radę oraz rozszerzono obszar LGD o gminy Kobyłanka i Stara Dąbrowa.

Walne Zebranie w dniu 30 marca 2006 wybrało:

- 7 osobowy Zarząd Stowarzyszenia, partnerzy publiczni reprezentowani są w Zarządzie w 21%, a społeczni i gospodarczy w 79%.
- 3 osobową Komisję Rewizyjną
- 13 osobową Radę

Stowarzyszenie WIR jest dobrowolnym, samorządowym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych, prawnych w tym jednostek samorządu terytorialnego o celach niezarobkowych, działającym jako Lokalna Grupa Działania (LGD).

Głównym celem Stowarzyszenia „WIR” jest działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności:

- opracowanie i realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru gmin: Stargard Szczeciński, Chociwel, Marianowo, Suchań, Stara Dąbrowa i Kobyłanka
- wspieranie działań na rzecz realizacji LSR
- promocja obszarów wiejskich
- mobilizowanie ludności wiejskiej do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich
- upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywnością ludności na obszarach wiejskich.

I.3.Charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD

Zgodnie z przedstawionymi powyżej celami, LGD „WIR” zakłada podejmowanie różnorodnych działań na rzecz rozwoju obszaru objętego strategią. Podstawowym sposobem realizacji tego celu jest współpraca ze wszystkimi członkami z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego którzy mogą się do tego przyczynić. Każdy podmiot zainteresowany współpracą może włączyć się w prace Stowarzyszenia LGD „WIR” zgodnie z procedurą przewidzianą w rozdziale III § 9, 10, 11, 12, 13, 14 statutu Stowarzyszenia traktującym o sprawach członkowskich. Przewiduje się tam zaangażowanie osób posiadających rekomendacje konkretnych organizacji, instytucji i podmiotów gospodarczych.

- Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być pełnoletnia osoba fizyczna, która:
  - a) spełnia warunki określone w ustawie Prawo o Stowarzyszeniach
  - b) działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i przedstawi rekomendację (wskazanie) zawierającą w szczególności pozytywną opinię w tym zakresie udzieloną przez działających na obszarze, dla którego ma być opracowana LSR lub którego dotyczy LSR
  - c) partnera społecznego lub gospodarczego w rozumieniu przepisów o Narodowym Planie Rozwoju lub
  - d) gminę wiejską lub
  - e) gminę miejsko-wiejską lub
  - f) inną osobę prawną, której działalność obejmuje realizację celu Stowarzyszenia
  - g) złoży deklarację członkowską

- Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być osoba prawna, w tym jednostki samorządu terytorialnego. Osoby prawne działają poprzez swoich przedstawicieli. Osoba prawna składa deklarację przystąpienia do Stowarzyszenia
- Członkiem wspierającym Stowarzyszenie może być osoba prawna po złożeniu wniosku do Zarządu Stowarzyszenia i pisemnym ustaleniu z Zarządem zasad wspierania Stowarzyszenia .

Stowarzyszenie WIR-Wiejska Inicjatywa Rozwoju liczy 97 członków w tym:

- osób fizycznych 58+ 5 rolników
- Osób prawnych 34 w tym:
  - a/ 6 gmin : Chociwel, Kobylanka, Marianowo, Stara Dąbrowa, Stargard Szczeciński, Suchań
  - b/ organizacji pozarządowych 20
  - c/ przedsiębiorców 6
  - d/ biblioteki publiczne 2

Wykaz członków wraz z deklaracjami stanowi załącznik nr 15 do wniosku

I.4. Struktura organu decyzyjnego

a) liczba i skład ciała decyzyjnego – Rady oraz gmina i sektor, który reprezentuje dany członek

Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia (rozdział IV § 19 a, ust.1) Rada w co najmniej 50% składa się z podmiotów, o których mowa w art. 6 ust.1 lit. b i c rozporządzenia Rady (WE) NR 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, czyli partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego, oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości mężczyzn i kobiet- wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie.

Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia (rozdział IV § 19 a, ust. 2) Rada liczy 13 członków:

Tabela nr I.1 Skład Rady Stowarzyszenia „WIR”- Wiejska Inicjatywa Rozwoju, funkcja pełniona w Radzie, Gmina i sektor, który reprezentuje dany członek Rady

Lp.	Imię i nazwisko członka Rady	Funkcja pełniona w Radzie	Gmina którą członek reprezentuje	Sektor, który członek reprezentuje
1.	Ewa Ludwińska	Członek	Chociwel	publiczny
2.	Adam Gumny	Wiceprzewodniczący	Chociwel	gospodarczy
3.	Jan But	Członek	Marianowo	społeczny
4.	Roman Łużyński	Członek	Marianowo	gospodarczy
5.	Mieczysław Włodarczyk	Członek	Stara Dąbrowa	publiczny
6.	Kamila Klejnowska	Członek	Stara Dąbrowa	społeczny
7.	Danuta Żygadło	Wiceprzewodniczący	Stargard Szczeciński	publiczny
8.	Daniel Wilk	Członek	Stargard Szczeciński	gospodarczy

9.	Stanisława Bodnar	Przewodniczący	Suchań	publiczny
10.	Grażyna Szalewicz	Członek	Suchań	społeczny
11.	Andrzej Kaszubski	Członek	Kobylanka	publiczny
12.	Danuta Ankutowicz	Członek	Stargard Szczeciński	społeczny
13.	Wanda Gonerko	Członek	Kobylanka	gospodarczy

b) procentowy udział członków organu decyzyjnego w poszczególnych sektorach

W skład 13 osobowej Rady wchodzi 5 osób z sektora publicznego co stanowi 38,5 % ogółem oraz 4 osoby z sektora gospodarczego i 4 osoby z sektora społecznego co stanowi **61,5% (osób z sektora gospodarczo-społecznego) ogółem.**

c) Kryterium zakazu łączenia funkcji w Radzie z funkcją w Zarządzie lub Komisji Rewizyjnej

Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia (rozdział IV § 15 ust. 2) nie można być jednocześnie członkiem Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz Członkiem Rady i Zarządu lub Komisji Rewizyjnej.

1.5.Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „WIR” funkcjonuje w poparciu o:

- ustawę z dnia 7 marca 2007 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U nr 64, poz.427),
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 (Dz. U nr 103, poz.660),
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U.nr 138,poz.868)
- statut Stowarzyszenia (załącznik 1 do wniosku o wybór LGD do realizacji LSR)
- Regulamin Rady Stowarzyszenia (załącznik 2 do wniosku o wybór LGD do realizacji LSR)

Władze Stowarzyszenia stanowią: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Komisja Rewizyjna, Rada. Kompetencje poszczególnych organów władzy Stowarzyszenia zawarte są w Statucie i Regulaminach.

a) procedura naborów pracowników LGD,

Zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia, pracowników przyjmuje na drodze Uchwały Zarząd Stowarzyszenia

Sprawne funkcjonowanie pracy Stowarzyszenia, obsługę Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Walnego Zebrania Członków oraz Rady zapewnia Biuro Stowarzyszenia. W związku z tym, że do biura będą spływać wnioski dotyczące działań Osi 3 i Osi 4 PROW, musi być zagwarantowany odpowiedni obieg dokumentów oraz bezpieczeństwo danych beneficjentów. Zakłada się, że w biurze będą na stałe pracować minimum 2 osoby o wysokich kwalifikacjach i doświadczeniu w pracy administracyjnej i biurowej. Przy realizacji Pilotażowego Programu Leader + pracował zespół specjalistów o wysokich kwalifikacjach i doświadczeniu. Biuro uczestniczące we wdrażaniu LSR będzie opierało się na już istniejącym zespole oraz na nowych pracownikach pozyskiwanych w procesie otwartej rekrutacji. Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia, kryteria te podawane są w formie ogłoszenia do publicznej wiadomości (na stronie internetowej LGD, w lokalnej prasie). Podstawowe zatrudnienie w biurze LGD to kierownik biura i pracownik administracyjny.

Tabela 1.2 Wymagania dla personelu biura

Stanowisko	Wymagania konieczne	Wymagania dodatkowe
kierownik biura	<ul style="list-style-type: none"> • wykształcenie wyższe • doświadczenie w pozyskiwaniu funduszy i zarządzaniu projektami • znajomość problematyki rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności podejście Leader 	<ul style="list-style-type: none"> • znajomość języka UE na poziomie umożliwiającym komunikację • prawo jazdy
pracownik administracyjny.	<ul style="list-style-type: none"> • wykształcenie min. średnie • znajomość problematyki rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności podejście Leader 	<ul style="list-style-type: none"> • znajomość języka UE na poziomie umożliwiającym komunikację • prawo jazdy

Procedurę naboru pracowników przedstawia **załącznik nr 5 do wniosku**

b) procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników spełniających wymagania konieczne,

W pierwszym naborze poszukiwane będą osoby związane z obszarem działania LGD, w razie problemów z pozyskiwaniem kandydatów o odpowiednich kwalifikacjach ogłoszenia zostaną rozpowszechnione na terenie całego województwa, a kryteria w niewielkim stopniu złagodzone.

c) opisy stanowisk precyzujące podział obowiązków i zakres odpowiedzialności na poszczególnych stanowiskach pracy,

Zakres obowiązków kierownika biura

- zarządzanie bieżącymi pracami biura,
- określanie zadań pracownikowi administracyjnemu,
- organizacja i udział w posiedzeniach Zarządu oraz realizacja poleceń Zarządu,

- organizacja i udział w posiedzeniach Rady oraz realizacja poleceń Rady,
- przygotowanie dokumentów aplikacyjnych do programów i funduszy,
- informowanie Członków i Partnerów LGD o bieżących działaniach LGD m.in. poprzez organizację
- spotkań i szkoleń,
- uzupełnianie działań Zarządu

Zakres obowiązków pracownika administracyjnego

- prowadzenie bieżącej pracy biura,
- przyjmowanie i obsługa klientów biura,
- przyjmowanie i rejestracja wniosków aplikacyjnych beneficjentów,
- obsługa korespondencji,
- aktualizacja strony internetowej,
- organizowanie informacji i promocji,

Opisy stanowisk personelu biura LGD **stanowią załącznik nr 6** do wniosku o wybór LGD do realizacji LSR

d) zasady powołania członków organu decyzyjnego, uregulowane zapisami statutowymi,

Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia (rozdział IV § 19 a ust. 2) Rada składa się z 13 członków, w tym przewodniczącego i dwóch wiceprzewodniczących Rady, wybieranych przez Walne Zebranie. Członkowie Rady są wybierani i odwoływani przez Walne Zebranie Członków spośród wszystkich Członków na okres dwóch lat. Wybór członków Rady odbywa się zgodnie ze statutem Stowarzyszenia i wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia. Rada na pierwszym posiedzeniu zobowiązana jest do wyboru w głosowaniu jawnym Przewodniczącego i dwóch wiceprzewodniczących oraz pozostałych członków Rady. Do kompetencji Rady należy wybór operacji realizowanych w ramach LSR. Wybór operacji jest podejmowany w formie uchwały Rady, podjętej zwykłą większością głosów przy obecności, co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania. Rada obraduje na posiedzeniach zwołanych przez Przewodniczącego w miarę potrzeb. Posiedzenie Rady zwołuje Przewodniczący Rady, uzgadniając miejsce, termin i porządek posiedzenia z Zarządem i biurem LGD. Szczegółowe zasady i procedury funkcjonowania Rady LGD Stowarzyszenia „WIR” określa Regulamin Rady, stanowiący **załącznik nr 2 do wniosku** o wybór LGD do realizacji LSR.

Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia (§ 15 pkt. 2) Członek Rady nie może być członkiem Zarządu i Komisji Rewizyjnej.

e) zasady odwołania poszczególnych członków organu decyzyjnego, uregulowane zapisami statutowymi,

Zgodnie ze statutem Stowarzyszenia (rozdział IV § 19 a ust. 2) członkowie Rady mogą być odwołani przez Walne Zebranie. Odwołanie Członków Rady wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania.

- f) **procedura wyłączenia członka organu decyzyjnego od udziału w dokonywaniu wyboru w operacji w razie zaistnienia okoliczności, które mogą wywołać wątpliwości, co do jego bezstronności, w szczególności w przypadku ubiegania się tego członka o wybór jego operacji w ramach działania 4.1 Wdrażanie LSR stanowiąca element regulaminu organizacyjnego LGD.**

Regulamin Rady określa, że członek Rady nie może być zatrudniony w biurze Stowarzyszenia i wyłączony jest od udziału w dokonywaniu wyborów operacji, które mogą wywołać wątpliwości co do jego bezstronności. Poszczególni członkowie Rady, przed głosowaniem nad wyborem każdej operacji podpisują deklarację bezstronności. Z mocy prawa wykluczeniu podlegają:

- 1) osoby składające wniosek,
- 2) osoby spokrewnione w pierwszej linii z wnioskodawcą,
- 3) osoby zasiadające w organach lub będące przedstawicielami osób prawnych składających wniosek.

W przypadkach innych niż wymienione o wykluczeniu decyduje głosowanie.

g) warunki techniczne i lokalowe biura Stowarzyszenia

Biuro Stowarzyszenia WIR znajduje się w Stargardzie Szczecińskim, Rynek Staromiejski 5 w umeblowanym lokalu z wyposażeniem biurowym i dostępem do Internetu. Stowarzyszenie posiada swoją stronę internetową www.wir-lgd.org.pl. Stowarzyszenie posiada nowo zakupiony sprzęt ITI: dwa laptopy, drukarkę, skaner-kopiarkę, rzutnik multimedialny. Zasady użytkowania pomieszczenia wynajętego LGD reguluje umowa podpisana z Gminą Stargard Szczeciński. Budynek Gminy posiada całodobowy system ochrony (**załącznik nr 7 do wniosku**).

1.6.Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego

Rada liczy 13 członków. Osoby wchodzące w skład Rady posiadają odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie co potwierdzają złożone przez nich poświadczony kopie dokumentów: certyfikaty, dyplomy, świadectwa itd.

W skład Rady wchodzi osoby działające w różnych obszarach tematycznych ważnych dla rozwoju wsi m.in. ekologia, kultura, gospodarka, rolnictwo. Osoby wchodzące w skład Rady są silnie związane z obszarem działania LGD, poprzez fakt wieloletniego zamieszkania na tym terenie.

Radę Stowarzyszenia „WIR” –Wiejska Inicjatywa Rozwoju reprezentują:

- a) 12 osób posiada udokumentowaną wiedzę z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i podejścia Leader
- b) 9 osób zameldowanych jest na pobyt stały na obszarze LGD powyżej 3 lat
- c) 7 osób posiada udokumentowane doświadczenie w zakresie realizacji operacji lub projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich współfinansowanych ze środków pochodzących z UE
- d) 1 osób posiada udokumentowana znajomość z języka roboczego UE

Dane wszystkich członków organu decyzyjnego LGD zawiera **załącznik nr 11 do wniosku**, dokumenty potwierdzające wiedzę i doświadczenie członków organu decyzyjnego LGD – **załącznik nr 11a do wniosku**, dokumenty potwierdzające znajomość języka roboczego UE – **załącznik nr 11 b do wniosku**, oświadczenie o co najmniej 3-letnim zameldowaniu na pobyt stały **załącznik nr 11c do wniosku**, dokument potwierdzający przedstawicielstwo danego sektora **załącznik nr 11 d do wniosku**

I.7. Doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji operacji

Stowarzyszenie „WIR” otrzymało dofinansowanie w wysokości 741.000,00 zł na realizację projektu pn „WIR na Wsi” w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”, Pilotażowego Programu Leader + Schemat II. Umowę podpisano 23.03.2008 r. z Fundacją Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, nr umowy L/02/176/2006. Zgodnie z umową realizację projektu zakończono 14.04.2008 r. Zadanie zostało rozliczone.

Stowarzyszenie „WIR” otrzymało wsparcie w ramach POKL, Priorytet VIII, Działanie 8.1.1 na realizację projektu „Europejskie Certyfikaty szansą na awans”, umowę podpisano 16.09.2008 r. z Wojewódzkim Urzędem Pracy, nr umowy UDA-POKL.O8.01.01-32-161/08-00.

Doświadczenie LGD i jej członków przedstawia **załącznik nr 17 do wniosku**.

II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

Diagnozę obszaru objętego LSR opracowano przyjmując za podstawę, dostępną bibliografię, dane statystyczne opisujące uwarunkowania geograficzne, przyrodniczo – środowiskowe, historyczno – kulturowe zjawiska związane z rozwojem obszaru, dane uzyskane z jednostek administracyjnych, dla których tworzona jest strategia, jak również opis potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru objętego LSR wraz z aktualnie wdrażanymi na tym obszarze inicjatywami i projektami. Do najważniejszych źródeł pierwotnych zaliczyć należy dane zebrane podczas wywiadów ankietowych i rozmów z przedstawicielami władz, pracownikami urzędów gmin wchodzących w skład obszaru objętego projektem, partnerów, potencjalnych beneficjentów

II.1. WYKAZ GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD LGD ALBO BĘDĄCYCH JEJ PARTNERAMI

Zasięg obszaru objętego LSR obejmuje sześć gmin położonych na terenie powiatu stargardzkiego, tj.: gmina Chociwel, gmina Marianowo, gmina Stargard Szczeciński, gmina Suchań, gmina Kobylanka, gmina Stara Dąbrowa.

Tabela nr II 1: Identyfikatory gmin należących do obszaru objętego LSR

Nazwa gminy należącej do obszaru	Rodzaj gminy	Identyfikator gminy*	Powierzchnia w km ² x
Chociwel	Miejsko-wiejska	3214023	161
Marianowo	Wiejska	3214082	102
Stargard Szczeciński	Wiejska	3214102	318
Stara Dąbrowa	Wiejska	3214092	113
Kobylanka	Wiejska	3214062	122
Suchań	Miejsko-wiejska	3214113	133

*Źródło: Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr157, poz.103 z dnia 22 grudnia 1998r.)

x Źródło: GUS, Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym 2008 r

POŁOŻENIE W PRZESTRZENI

Teren sześciu gmin objętych projektem, jest położony w powiecie stargardzkim leżącym w środkowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego.

Przez obszar terytorium przebiegają ważne ciągi drogowe i kolejowe, przez co jest on spójny komunikacyjnie. Są to drogi krajowe: nr 10 prowadząca ze Szczecina do Bydgoszczy, droga nr 20 prowadząca do Gdańska i drogi wojewódzkie: nr 142 Chociwel-Szczecin, nr 144 Chociwel – Nowogard, nr 106 Nowogard-Pyrzyce. Uzupełnienie połączeń stanowi sieć dróg powiatowych i gminnych zabezpieczających dojazd do poszczególnych miejscowości.

Również połączenia pomiędzy gminami i pozostałymi miejscowościami zapewniają magistrale kolejowe przebiegające przez teren gmin, Marianowo i Chociwel - relacji Szczecin - Runowo Pomorskie i dalej do Gdańska, Stargard Szczeciński relacji - Szczecin - Poznań. Korzystne położenie komunikacyjne, bliskość granicy i Szczecina są atutami terytorium.

Na terenie każdej z gmin znajdują się siedziby urzędów z wyjątkiem gminy Stargard Szczeciński, której siedziba urzędu znajduje się na terenie miasta Stargard Szczeciński. Ponadto w miejscowościach będących siedzibami urzędów gminnych zlokalizowane są inne

instytucje świadczące usługi na rzecz społeczności lokalnej np. urzędy pocztowe, oddziały banków czy ośrodki zdrowia.

Na terytorium obszaru objętego projektem znajdują się miejscowości, w tym sołectwa oraz dwa miasta Chociwel i Suchań.

Tabela nr II 2: Wykaz ilości miejscowości, w tym sołectkich i miast

Lp	Gmina	Miejscowości niesołectkie	Sołectwa	Miasta
1	Stargard Szczeciński	Bębniaką, Domanowo, Golczewo, Golinka, Grzędziczki, Kępinka, Kolonia Dolna-Grabowo, Kolonia Góra Grabowo, Koszewko, Luboń, Mężytki, Omięcin, Piaszcze, Piaśnik, Podlesie, Radziszewo, Siwkowo, Warchlino, Wierzchłąd	Barzkowice, Golina, Grabowo, Grzędzice, Kiczarowo, Kłépino, Koszewo, Kurcewo, Lipnik, Lubowo, Małkocin, Pęzino, Poczernin, Rogowo, Skalin, Sowno,	-
2	Suchań	Ininy, Kolonia Brudzewice, Kolonia Zaolzie, Kolonia Modrzewo, Kolonia Suchanki, Kolonia Żukowo, Podłęczce, Zastawie	Brudzewice, Modrzewo, Nosowo, Sadłowo, Słodkówko, Suchanówko, Tarnowo Pomorskie, Wapnica, Żukowo	Suchań
3	Chociwel	Chociwel Wieś, Kamionka, Kania Mała, Mokrzyca, Płatkowo, Pieczonka, Radomyśl, Sątysz Pierwszy, Sątysz Drugi, Spławie, Zabrodzie	Bobrowniki, Bród, Długie, Kamienny Most, Kania, Karkowo, Lisowo, Lublino, Oświno, Starzyce, Wieleń Pomorski	Chociwel
4	Marianowo	Kępy, Krzywicz, Marianowo, Trąbki Małe,	Czarnkowo, Dalewo, Dzwonowo, Gogolewo, Sulino, Trąbki, Wiechowo, Marianowo	-
5	Stara Dąbrowa	Łęczówka, Moskorze, Rokicie, Rosowo, Wiry	Białuń, Chlebowo, Chlebówko, Kicko, Krzywnica, Łęczycza, Łęczyna, Nowa Dąbrowa, Parlino, Stara Dąbrowa, Storkówko, Tolcz, Załęczce	-
6	Kobylanka	Gajecki Ług, Kałęga, Miedwiecko, Morawsko, Wielichówko, Zagość	Bielkowo, Cisewo, Jęczydół, Kobylanka, Kunowo, Morzyczyn-Zieleniewo, Motaniec, Niedźwiedz, Rekowo, Reptowo	-
X	Ogółem	111	93	2

Powierzchnia LGD „WIR”

Ogólna powierzchnia terytorium LGD wynosi **949 km²** i posiada bardzo urozmaicony krajobraz. Są to tereny pojezierne i morenowe z bogatą florą, fauną i czystymi wodami.

II.2. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe

Mapa obszaru LGD Stowarzyszenie „WIR” na tle w powiecie stargardzkim

II.2.1 Ukształtowanie powierzchni

Obecna rzeźba powiatu stargardzkiego, powstała w wyniku działania lądolodu skandynawskiego. Rzeźba analizowanego obszaru związana jest ściśle z ostatnim zlodowaceniem bałtyckim, a zwłaszcza z jednym z jego dłuższych postojów na linii tzw. pomorskich moren czołowych. Reprezentuje ona rzeźbę o niezwykle dużej różnorodności form ukształtowania terenu. Na czoło wysuwa się wysoczyzna moreny dennej (powierzchnia powstała na dnie lodowca), na której występuje cały szereg form wypukłych i wklęsłych, oraz niżej położone równiny zastoiskowe. Obszar wysoczyzny rozcięty jest szeregiem rynien, wśród których wyróżnić można dwa systemy rynien, a mianowicie rynny głębsze o przebiegu

zgodnym z ruchem lodowca (wyżłobiły je wody płynące szczelinami pod lodowcem) i rynny płytsze (wyżłobione przez wody przepływające szczelinami między płatami martwego lodu), Obok rynien i dolin rzecznych wciętych w wysoczyznę morenową występuje na jej powierzchni szereg form wypukłych, jak ozy i drumliny, kemy. Na całym obszarze występują większe i mniejsze powierzchnie jezior i oczek wodnych.

II.2.2 Klimat,

Klimat obszaru LGD jest typem klimatu umiarkowanego.

Pod względem klimatycznym obszar należy do Dzielnicy Bałtyckiej i do Krainy Goleniowsko Kraina ta obejmuje nizinne szczecińską oraz środkową część dawnego województwa szczecińskiego. Posiada typowo nizinny charakter z wyniesieniem nad poziom morza. Charakteryzuje się niskim opadami i wysokimi temperaturami, a więc wysokim niedosytem wilgotności powietrza. Ponadto stosunkowo często występują lata z niekorzystnymi zjawiskami atmosferycznymi.

II.2.3 Gleby

Na inwentaryzowanym terenie występuje duże zróżnicowanie wykorzystania gruntów

Tabela nr II 3: Struktura powierzchni gruntów w ha i % według wykorzystania

Lp	Gmina	Użytki rolne	%	Lasy	%	Wody	%	Grunty pod drogami, budowlami i pozostałe, w tym nieużytki	%	Razem grunty	%
1	Stargard Szczec.	22647	71,1	3983	12,5	2816	8,8	2401	7,6	31847	100
2	Suchań	10272	77,3	1797	13,5	297	2,2	914	6,9	13280	100
3	Chociwel	8924	55,6	5382	33,5	255	1,6	1502	9,3	16063	100
4	Marianowo	6185	60,6	2540	24,9	508	5,0	967	9,5	10200	100
5	Stara Dąbrowa	9125	81,1	834	7,4	287	2,5	911	8,1	11245	100
6	Kobylanka	1195	12,3	6700	69,2	92	0,9	1700	17,5	9687	100
7	Ogółem	58348	63,2	21236	23,0	4255	4,6	8395	9,1	92322	100

Przeważającą część obszaru LGD pokrywają gleby brunatne kwaśne i wyługowane wytworzone na piaskach gliniastych średnich i mocnych oraz na glinach zwałowych. Ich zasięg pokrywa się mniej więcej zasięgiem moreny dennej. Są to gleby głównie IV i V klasy bonitacji, rzadziej klasy VI. Południowo-zachodnia część gminy Stargard Szczeciński posiada najlepsze pod względem bonitacji gleby w województwie są to tzw. gleby czarne II klasy bonitacji.

Użytki zielone występujące na obszarze LGD związane są przede wszystkim z dolinami rzek oraz lokalnymi obniżeniami terenu. Największe kompleksy łąkowo – pastwiskowe występują w Dolinie Iny.

W górnym odcinku Doliny Iny występują użytki II klasy wytworzone na glebach murszowo – mineralnych i torfów niskich

II.2.4 Bogactwa naturalne na terenie LGD

Najważniejsze bogactwa naturalne terenu lasy, zasoby wodne oraz specyficzne ukształtowanie terenu.

Poniżej zestawiono najważniejsze zasoby naturalne terenu LGD.

Żwir, piasek, wapno, glina, wody geotermalne, torfy. Na terytorium występują liczne zasoby naturalne, z których część jest wykorzystywana do celów produkcyjnych.

Tabela nr II 4 : Występujące zasoby w poszczególnych gminach

Lp	Gmina	Piasek	Glina	Wody geotermalne	Torf	Żwir	Informacje dodatkowe
1	Suchań	+		+	+	+	Brak bazy surowców mineralnych o gospodarczym znaczeniu
2	Chociwel	+		+		+	2 kopalnie kruszywa, wydobywanie zbliża się ku końcowi
3	Stargard Szczeciński	+	+	+		+	Brak wydobywania kruszywa na skalę przemysłową, Potencjalna ciepłownia geotermalna
4	Stara Dąbrowa	+		+			Zarejestrowane jest złożo kruszywa nat. pod nazwą „KRZYWNICA” + Kopalnia Kruszywa Stara Dąbrowa
5	Kobylanka	+			+	+	
6	Marianowo	+		+	+	+	Wydobywanie na skalę produkcyjną

Prowadzone badania potwierdziły występowanie wód geotermalnych, które w przyszłości można byłoby wykorzystać do celów gospodarczych. Wydobywanie złóż w gminach Chociwel i Marianowo odbywa się metodami odkrywkowymi a wykorzystane tereny rekultywuje. Złoża eksploatowane są przez Szczecińskie Kopalnie Surowców Mineralnych i 2 spółki z o.o. „Torpol” i „Kruszbór”. Tereny w gminie Chociwel po zakończeniu wydobywania, planuje się zagospodarować jako zbiorniki wodne wraz z linią brzegową i drzewostanem.

II.2.5 Lesistość

Lesistość obszaru LGD wynosi 24,5 % i jest znacznie niższa od średniej wojewódzkiej (34,6%) wykazując duże zróżnicowanie w obrębie terytorium. Najwyższa lesistość jest w gminach: Kobylanka (55%), Chociwel (33,5 %), Marianowo (24,9), natomiast najniższa w gminach: Suchań (13,5%), Stargard Szczeciński (12,5%), Stara Dąbrowa (7,4%).

II.2.6 Zasoby wodne terytorium LGD

Tereny pod wodą w opracowanym projekcie zajmują 3,5% powierzchni ogółem, największą powierzchnię zajmują w gminie Stargard Szczeciński 8,8%, a najmniejszą w gminie Kobylanka 0,8%.

Rzeki, potoki

Obszar sześciu gmin leży w przeważającej części zlewni rzeki Iny, która jest największą rzeką płynącą przez terytorium objętym LSR, wypływa z jeziora Insko i wpada do Domiąży odnogi Odry. Rzeka Ina i jej dopływy jak wskazuje poniższa tabela płyną przez terytorium gmin Chociwel, Marianowo, Stargard Szczeciński, Suchań, Stara Dąbrowa. Natomiast Gmina Kobylanka, przez którą nie przepływają dopływy i sama rzeka Ina, leży w zlewni dwóch rzek Ina i Płonia. Dopływami Iny są Reczyca, Mała Ina. Prawobrzeżnym dopływem Iny, jest

rzeka Krąpiel posiadająca również własne dopływy. Są to rzeki: Okra, Kanał Bród, Pęczinka i Krępa z Dołżnicą.

Tabela nr II 5: Rzeki płynące przez terytorium LGD

Lp	Nazwa rzeki	Teren gmin przez które przepływa rzeka	Dopływ do rzeki lub jeziora
1	Ina	Stargard Szczeciński, Suchań	Odra
2	Kråpiel	Stargard Szczeciński, Marianowo, Chociwel, Stara Dąbrowa	Ina
3	Okra	Chociwel	Kråpiel
4	Kanał Bród	Chociwel	Kråpiel
5	Mała Ina	Stargard Szczeciński	Ina
6	Pęczinka	Stargard Szczeciński, Marianowo	Ina
7	Mała	Stargard Szczeciński, Stara Dąbrowa	Ina
8	Gowienica Miedwieńska	Stargard Szczeciński	Jezioro Miedwie
9	Kråpa z Dołżnicą	Marianowo	Kråpiel
10	Reczyca	Suchań	Ina
11	Kania	Stara Dąbrowa	Ina
12	Sokoła	Stara Dąbrowa	Kråpiel
13	Giełdnica (Biały Potok)	Stara Dąbrowa	Kråpiel
14	Płonia	Kobylanka	Dąbie
15	strumyk Chelszcząca	Kobylanka	Dąbie
16	strumyk Miedwianka	Kobylanka	Miedwie
17	strumyk Rów Kunowski	Kobylanka	Miedwie

Zbiorniki wodne - jeziora, stawy

Stan ważniejszych zbiorników wodnych na obszarze terytorium prezentuje poniższa tabela

Tabela nr II 6: Zbiorniki wodne na obszarze terytorium

Lp	Nazwa zbiornika wodnego	Położenie	Wielkość w ha	Głębokość w m	Informacje dodatkowe
1	j. Starzyc	Chociwel	59,2	6,1	Urządzenia do dotleniania wody, możliwość rekreacji
2	j. Kamienny Most	Chociwel	58,1	2,0	Cenne walory florystyczne i faunistyczne
3	j. Radlińskie	Chociwel	7,6		Własność prywatna
4	j. Karkowo	Chociwel	2,7		Lęgowniska ptactwa
5	j. Woświn	Gmina Chociwel graniczy z jeziorem	810,0	28	Duże możliwości rekreacji
6	j. Sierakowskie	Suchań	65,0	*	Możliwość rekreacji
7	j. Wapnickie	Suchań	62,5	*	Funkcja rybacka i częściowo rekreacyjna
8	j. Marianowskie	Marianowo	80,6	*	Możliwość rekreacji

9	j. Wiechowskie	Marianowo	19,5	*	Możliwość rekreacji
10	j. Bagienne	Marianowo	1,5	*	Walory przyrodnicze
11	j. Miedwie	Stargard Szczeciński, Kobylanka	2217 w granicach gminy	43,8	Rekreacja Ogółem powierzchnia 3257 ha
12	j. Czyste	Stargard Szczeciński	9,9	2,0	Obszar o walorach krajobrazowych i biocenotycznych
13	j. Kiczarowskie	Stargard Szczeciński	5,1	*	Obszar o walorach krajobrazowych i biocenotycznych
14	j. Grabowo	Stargard Szczeciński	1,0	1,0	Atrakcyjne pod względem krajobrazowym
15	j. Warchlino	Stargard Szczeciński	9,5	4,7	Obszar o walorach krajobrazowych i biocenotycznych
16	j. Tychowo Duże	Stargard Szczeciński	10,4	13,5	Obszar o walorach krajobrazowych i biocenotycznych
17	j. Popie	Stargard Szczeciński	2,9	*	Obszar o walorach krajobrazowych i biocenotycznych
18	j. Długie	Stargard Szczeciński	2,5	*	Obszar o walorach krajobrazowych i biocenotycznych
19	j. Święte	Stargard Szczeciński	1,8	*	Obszar o walorach krajobrazowych i biocenotycznych
20	Staw w Grzędzicach	Stargard Szczeciński	1,7	*	Do zagospodarowania
21	Stawy w Marianowie	Marianowo	278,0	*	Stawy hodowlane 208 ha i 70 ha zbiornik retencyjny
22	j. Parlino Małe (Kołki)	Stara Dąbrowa	12,5	18,8	Funkcja rekreacyjna
23	j. Parlino Wielkie (Parlińskie)	Stara Dąbrowa	24,5	8,9	Funkcja rekreacyjna
24	j. Wielkie (Łęczyca)	Stara Dąbrowa	22,7	9,3	Cenne florystycznie, obszar o dużych walorach krajobrazowych i biocenotycznych
25	j. Piasno (Grabowskie)	Stara Dąbrowa	61,2	7,5	Możliwość rekreacji, cenne krajobrazowo

*Brak danych

Jezióra występujące na obszarze LGD powstały w wyniku przepływu większych rzek, jezior powytopiskowych i rynnowych. Te ostatnie występują w zagłębieniach po lodowcu lub znajdują się w obniżeniach lokalnych rynien polodowcowych nierzadko tworząc całe grupy. Największym zbiornikiem wodnym jest jezioro Miedwie z szeroką możliwością rekreacji. Funkcje rekreacyjną mają także jeziora Woświn, Starzyc, Marianowskie, Wapnickie, Sierakowskie, Piasno, Parlino Małe i Parlino Wielkie.

Wiele jezior wymaga wybudowania lub poprawy istniejącej infrastruktury dla zapewnienia właściwej rekreacji mieszkańcom i turystom. W ramach projektu „**Połącz nas jeziora**” Stowarzyszenie „WIR” opracowało dokumentację techniczną na zagospodarowanie pięciu plaż nad jeziorami: Miedwie, Starzyc, Wapnice, Marianowskie. Dokumentacja pozwoli na wybudowanie brakującej infrastruktury. Wszystkie jeziora są cenne pod względem krajobrazowym, faunistycznym i florystycznym. Bogactwo jezior jest atutem terytorium i istnieje możliwość dywersyfikacji ich wykorzystania. Część jezior może pełnić funkcje rekreacyjne, a część ze względu na swoje walory przyrodnicze, może stać się terenami chronionymi w powiązaniu z możliwością wykorzystania ich zalet dla celów turystyki.

II.2.7 Zanieczyszczenia środowiska

Na obszarze objętym LSR nie ma uciążliwego przemysłu, dominującą funkcję pełni rolnictwo, które także nie stwarza zagrożeń dla środowiska. Niewątpliwym problemem wszystkich gmin jest występowanie tzw. dzikich wysypisk śmieci, mimo prowadzonej gospodarki odpadami i selekcyjnej świadomości ekologicznej mieszkańców zarówno na wsi jak i w miastach jest niska.

II.2.8 Ochrona środowiska

Tabela nr II 7: Obszary objęte programem „NATURA 2000”

LP	Nazwa obszaru chronionego i symbol	Pow. całkowita w ha	Gmina	Pow. Gminy w ha
1.	Ostoja Ińska PLB320008	87711,0	CHOCIWEL MARIANOWO STARA DĄBROWA SUCHAŃ	15471,7 6173,8 2004,4 240,3
2.	Dolina Krąpieli* PLH320005	229,1	STARGARD SZCZEC.	
3.	Dolina Płoni i Jezioro Miedwie* PLH320006	21253,9	STARGARD SZCZECIŃSKI KOBYLANKA	
4.	Jezioro Miedwie i Okolice PLB320005	15658,8	STARGARD SZCZECIŃSKI KOBYLANKA	2700,1 377,7
5.	Wzgórze Bukowe* PLB320020	11651,1	KOBYLANKA	

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA z dnia 5 września 2007r Dziennik Ustaw Nr 179 poz.1274 i 1275

*Źródło: www.natura2000.org.pl – proponowane przez Rząd RP

Program „NATURA 2000” zajmuje łącznie około 40% terytorium sześciu gmin. Na obszarze projektu występuje wiele obiektów objętych ochroną, w tym również wiele cennych obszarów przyrodniczych: parki, rezerwaty, użytki ekologiczne, pomniki przyrody.

OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ PRAWNĄ STARGARD SZCZECIŃSKI

W gminie Stargard Szczeciński istnieją dwa obiekty z powierzchniowych form ochrony przyrody. Są to:

- rezerwat przyrody „Ozy Kiczarowskie” powołany w 18.07.1962 r. - przedmiotem ochrony jest zachowanie form geomorfologicznych;

- użytek ekologiczny „**Żabie oczko na Ziemi Stargardzkiej**” - przedmiotem ochrony jest zachowanie cennych gatunków roślin i zwierząt w siedlisku stawu o pow. 0,44 ha. Na terenie gminy ustanowiono również 52 pomniki przyrody, w tym 49 pomników stanowią pojedyncze drzewa, oraz trzy aleje. Przeważająca część pomników znajduje się w 7 parkach podworskich wpisanych do rejestru zabytków

MARIANOWO

- Na terenie łąk, w zakolu rzeki Krąpiel, położony jest **florystyczny rezerwat dydaktyczny „Gogolewo”** o powierzchni 3 ha.

SUCHAŃ

Istnieje 7 obiektów uznawanych jako pomniki przyrody:

- 6 pojedynczych drzew znajdujących się w Suchaniu
- 1 aleja lipowa przy drodze polnej Słodkowo – Tarnowo

CHOCIWEL

- Iński Parku Krajobrazowy – pow. Parku 2584 ha + otulina 4332 ha (Rozporządzenie nr 14/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 27.07.2005 r.)

STARA DĄBROWA

- 3 pomniki przyrody

GMINA KOBYLANKA

- 6 pomników przyrody

Gminy wchodzące w skład LGD należą do powiatu stargardzkiego, którego historia datuje się na okres średniowieczny. Ziemia ta należała do dynastii Gryfitów, którzy poprzez nadania przekazywali włości rycerstwu, szlachcie, klasztorom. Z ziemią tą związały się liczne rody rycerstwa i szlachty pomorskiej (np. Wedlowie, Borckowie). Już w XIII wieku powstały domeny klasztorne (joannici, cystersi), które w XVI wieku, po przyjęciu protestantyzmu zostały rozwiązane. Po śmierci ostatniego z rodu książęcego Bogusława XIV ziemia ta przeszła pod panowanie Brandenburgii. Ziemia stargardzka była świadkiem wielu wojen, które się przetoczyły od średniowiecza aż do XX wieku. Największe spustoszenia dokonała jednak wojna trzydziestoletnia i II wojna światowa, powodując ogromne straty w ludziach, ich dobytках, w osiągnięciach architektury itp. Rozkwit ziemi stargardzkiej przypada na okres XIX i pocz. XX, nastąpił wówczas rozwój rolnictwa i przemysłu. Do czasów współczesnych zachowało się wiele średniowiecznych obiektów sakralnych, z okresu XIX i XX w różnym stanie przetrwały pałacyki, dworki, parki i inne obiekty. Wiele z nich wpisano do rejestru zabytków, wiele jest ujętych w ewidencji konserwatorskiej.

Tabela nr II 8: Obiekty wpisane do rejestru zabytków (dane uzyskane z UG)

LP	GMINA	Obiekty sakralne kościóły, klaszatory	Pałace, dworki, zamki	Inne obiekty	Parki dworskie	OGÓLEM
1	CHOCIWEL	3	5	-	9	17
2	KOBYLANKA	2	-	-	-	2
3	MARIANOWO	7	1	-	1	9
4	STARA DĄBROWA	6	5	4	-	15
5	STARGARD SZCZECIŃSKI	21	5	5	6	37
6	SUCHAŃ	9	-	2	-	11
	OGÓLEM	48	16	11	16	91

Tradycje, święta, legendy, sztuka

Po 1945 roku tereny te zostały zasiedlone przez ludność napływową pochodzącą głównie z terenów wschodniej Polski, często kultywującą podobne tradycje i obyczaje. Jednak trudno mówić o typowym staropolskim dziedzictwie kulturowym.

Wiele przekazów związanych z dawną tradycją tych terenów odeszło wraz z niemieckojęzycznymi mieszkańcami. Mimo to następuje powrót do słowiańskich korzeni, nazewnictwa i tradycji, a jednocześnie podkreśla się odmienną historię, związki z Pomorzem Zachodnim oraz średniowiecznymi i nowożytnymi tradycjami.

Tabela nr II 9: Imprezy organizowane na terytorium powiązane z tradycjami, świętami i legendami (DANE UZYSKANE Z UG)

Lp	Wyszczególnienie	Miejscowość	Gmina
1.	Barzkowickie Targi Rolne „AGRO POMERANIA”	Barzkowice	Stargard Szczeciński
2.	„Biesiada Wiejska” w Koszewie	Koszewo	Stargard Szczeciński
3.	„Lato z Sydonią”	Marianowo	Marianowo
4.	„Majówka ze sztuką” i plenery malarskie	Marianowo	Marianowo
5.	„Mama, Tata i Ja”	Dzwonowo	Marianowo
6.	Święto Strażaka	Siedziby jednostek OSP	Marianowo
7.	Święto Małej Szkoły	Gogolewo	Marianowo
8.	Festyn Majowy w Suchaniu	Suchań	Suchań
9.	Festyn Świętego Floriana w Wapnicy	Wapnica	Suchań
10.	„Chociwelska Wiosna”	Chociwel	Chociwel
11.	Noworoczny Bieg Przełajowy	Chociwel	Chociwel
12.	Noc Świętojańska	Chociwel	Chociwel
13.	Turniej wiosek gminy Stara Dąbrowa-festyn i zabawa	Stara Dąbrowa	Stara Dąbrowa
14.	Dwusesyjny Konkurs Brydżowy o Błękitną Wstęgę Jeziora Miedwie	Morzyczyn	Kobylanka
15.	Integracyjne Warsztaty Artystyczno- Ekologiczne	Morzyczyn	Kobylanka
16.	Ogólnopolski Festiwal Młodych Talentów i Piosenki Ekologicznej	Morzyczyn	Kobylanka
17.	Miedwiański Rajd Pojazdów Zabytkowych	Kobylanka	Kobylanka
18.	„Noc Świętojańska”	Morzyczyn	Kobylanka
19.	Regaty Żeglarskie „O Błękitną Wstęgę Jeziora Miedwie”	Morzyczyn	Kobylanka
20.	Wybory „Miss Miedwia”	Morzyczyn	Kobylanka
21.	Międzynarodowy plener malarski „Róża Wiatrów”	Morzyczyn	Kobylanka
22.	Jesienny Jarmark Wsi „Złota Dynia”	Morzyczyn	Kobylanka
23.	Gminne i wiejskie dożynki	Teren gmin	Teren gmin
24.	Odpusty w kościołach	Teren gmin	Teren gmin
25.	Imprezy o zasięgu typowo lokalnym	Teren miejscowości lub gminy	Teren miejscowości lub gminy

Najbardziej znaną **legendą** jest historia Sydonii von Borck, szlachcianki, umieszczonej w murach byłego klasztoru w Marianowie, w latach 1604 – 1619 – pensjonariuszki zakładu wychowawczego dla panien szlacheckich, niesłusznie oskarżonej o czary i skazanej na ścięcie, a potem spalonej na stosie. Na kanwie dziejów Sydonii powstały liczne utwory literackie i teatralne. Historia Sydonii von Borck jest także tematem jednej z najbardziej znanych na Pomorzu Zachodnim legendy. Legenda owa głosi, iż Sydonia przyczyniła się swoimi czarami do zniszczenia panującego na Pomorzu rodu Gryfitów za wiarołomstwo księcia Ernesta Ludwika, który wyznał pięknej Sydonii miłość i zaprzysiął dozgonne uczucie oraz obiecał małżeństwo, a następnie pojął za żonę Zofię Jadwigę księżniczkę brunszwicką. Legenda owa jest tematem przewodnim cyklicznej imprezy odbywającej się na terenie gminy Marianowo „Lato z Sydonią”. Festyn rozpoczynający lato, odbywa się od kilku lat i ma już uznaną markę w województwie zachodniopomorskim i nie tylko, stanowiąc główną atrakcję turystyczną Marianowa.

Z innych legend znana jest „Lipa Ojca Alberta”, „Dwunastu Apostołów”, „Dolina Iny”, „Dar Serca” czy „Samarytanka”. Są też historie o nieistniejących zamkach w Suchaniu i Wapnicy, legenda o Gryfie, legenda Wieniec Zgody.

Funkcjonujące zespoły pieśni i tańca

Tabela nr II 10: Zespoły pieśni i tańca

lp	Nazwa zespołu	Gmina
1	Zespół Pieśni i Tańca „Prząśniczka” z Pęczyna	Stargard Szczeciński
2	Zespół Śpiewaczy „Koszewianki” z Koszewa	Stargard Szczeciński
3	Zespół folklorystyczny „Grzędzice” folklor krakowski	Stargard Szczeciński
4	Kapela Ludowo-Biesiadna „Retro”	Marianowo
5	Zespół taneczny „KONTRAST”	Stara Dąbrowa
6	Kapela Ludowa z Łęczycy	Stara Dąbrowa
7	Zespół Pieśni „Klina”	Kobylanka
8	Kapela Ludowa	Kobylanka
9	Zespół Pieśni „Zorza”	Kobylanka
10	Zespół Piosenki Dziecięcej „FAMA”	Kobylanka
11	Młodzieżowy Zespół Wokalny „3+1”	Kobylanka
12	Młodzieżowy zespół wokalnoinstrumentalny „Yuppies”	Marianowo

Koła zainteresowań, chóry, teatryki

Koła zainteresowań prowadzi się głównie przy szkołach i parafiach, a uczestnikami jest młodzież i dzieci. Tematyka jest bardzo zróżnicowana i wynika z zapotrzebowania. W inwentaryzowanych gminach nie odnotowano funkcjonujących chórów i teatryków.

Produkt lokalny, jako produkt mogący promować obszar LGD

Na obszarze działania LGD wpisane na listę Marszałka dwa produkty tradycyjne są to wino i nalewka ze śliwek. Produkty lokalne, które mogą być rozpoznawalne na większym obszarze to produkty żywnościowe, nieżywnościowe, imprezy cykliczne o zasięgu ponadregionalnym. Poniżej zestawiono informacje na temat produktów lokalnych interesujących oraz charakterystycznych dla obszaru LGD. Po wypromowaniu mogą stać się znane, nie tylko na lokalnym rynku, lecz również w województwie i poza nim. W przyszłości niektóre z nich mogą stać się hitem - jako produkt lokalny lub wydarzenie obrzędowe związane z tradycją i kulturą terytorium. Już obecnie przykładem tego są Targi Rolne „AGRO POMERANIA” i „Lato z Sydonią”.

Występujące produkty żywnościowe (i istniejące możliwości wykreowania ich jako produktu lokalnego)

Tabela nr II 11: Przegląd produktów żywnościowych

Lp	Nazwa produktu	Gmina	Informacje dodatkowe
1	Ryba wędzona „Złota Rybka Marianowska”	Marianowo	Zakład „Pesca”
2	Chleb Wiechowski	Marianowo	Piekarnia w Wiechowie
5	Pieczywo z lokalnej piekarni	Chociwel	Piekarnia „Rogalik”
6	Produkty mięsne „AGROFIRMY” Witkowo	Stargard Szczeciński	Można wykreować niektóre produkty, jako lokalne
7	Pieczywo	Stargard Szczeciński	Piekarnia w Sownie, wykreowanie niektórych produktów

Produkty rzemieślnicze i rękodzielnicze i inne

Tabela nr II 12: Przegląd produktów mogących promować terytorium LGD

Lp	Nazwa produktu	Gmina	Informacje dodatkowe
1	Ozdoby ogrodowe z drewna	Stargard Szczeciński	m. Małkocin
2	Wyroby rękodzielnicze kobiet z kół gospodyń wiejskich	Wszystkie gminy	Niektóre można wykreować jako produkt lokalny
3	Wyroby kulinarne kobiet z terytorium	Wszystkie gminy	Niektóre można wykreować jako produkt lokalny
4	„Lato z Sydonią”	Marianowo	Dwudniowa coroczna impreza, organizowana po raz 10
5	Targi Rolne „AGRO POMERANIA”	Stargard Szczeciński	Cykliczna impreza organizowana już 20 razy
6	„Chociwelska Wiosna”	Chociwel	Promocja lokalnych produktów
7	Jesienny Jarmark Wsi „Złota Dynia”	Kobylanka	Impreza cykliczna

II.3. Ocena społeczno-gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej

II.3.1 Charakterystyka ludności zamieszkującej obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju

Stan ludności zameldowanej na pobyt stały na dzień 31.12. 2006 według GUS wynosił **32 506** osób, co dawało zaludnienie **34 osób/km²**.

Najwięcej ludności zamieszkuje na terenie gminy Stargard Szczeciński będącej największą gminą, a najmniej w najmniejszej gminie Marianowo.

Liczba ludności wiejskiej wynosi 27 774 osób, natomiast ludności miejskiej wynosi 4 732 osób dla terenu LGD.

Tabela nr II 13: Dane demograficzne obszaru LGD, stan 31.XII.2006 (osoby zameldowane na pobyt stały)

Ludność w 2006 roku			
Gmina	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Stara Dąbrowa	3631	1832	1799
Kobylanka	3688	1827	1861
Marianowo	3174	1530	1644
Suchań-miasto	1452	708	744
Suchań-obszar wiejski	2894	1467	1427
Chociwel-miasto	3280	1610	1670
Chociwel-obszar wiejski	2861	1458	1403
Stargard Szczeciński	11 526	5796	5730
Ogółem	32 506	16 228	16 278

Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_podgrup.wymiary?p_dane=0&p_kate=3&p_grup=7&p_pgru=1336

II.3.2 Struktura wiekowa ludności

Ludność terytorium i jej strukturę wiekową ze względu na wiek produkcyjny ujmuje załączona tabela.

Tabela nr II 14 Struktura wieku i ludności pod względem produkcyjnym (31.XII.2006)

Gmina	Ludność w wieku					
	Przedprodukcyjnym	%	Produkcyjnym	%	Poprodukcyjnym	%
Chociwel - miasto	657	20,1	2216	67,7	402	12,2
Chociwel - wieś	708	25,0	1736	61,3	387	13,7
Suchań - miasto	303	21,0	953	66,2	184	12,8
Suchań-wieś	658	22,8	1812	62,6	423	14,6
Kobylanka	785	21,3	2466	66,8	441	11,9
Marianowo	797	25,3	1933	61,3	422	13,4
Stargard Szczeciński	11385	72,9	2868	18,4	1363	8,7
Stara Dąbrowa	898	25,1	2240	62,7	436	12,2

Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/dane_cechter.wymiary?p_nts=16&p_szuk=Radom&p_tery=3820&p_dane=0&p_kate=3&p_czas=12&p_wyjscie=1#FORMULARZ

Interesująco przedstawia się udział ludności ze względu na wiek produkcyjny. Ludność terytorium wykazuje bardzo duże podobieństwo w tym zakresie. W wieku przedprodukcyjnym jest 27,2% ludności, a odchylenia od średniej w gminach wahają się od 2,7% na minus do 1,4% na plus.

Ilość ludności w wieku produkcyjnym wynosi 61,7%, maksymalne odchylenie od średniej gmin waha się tylko na plus 3,3% lub minus 2,0%. Grupa ludności w wieku

poprodukcyjnym wykazuje również niewielkie wahania. Przy średniej dla czterech gmin 11,0%, maksymalne odchylenie na plus wynosi 1,3% i na minus 0,4%.

Tabela nr II 15: Migracje wewnętrzne- napływ

Migracje wewnętrzne - napływ					
Gmina	2002	2003	2004	2005	2006
Stargard-obszar wiejski	133	160	198	227	163
Chociwel- miasto	45	35	21	33	36
Chociwel-obszar wiejski	35	21	57	22	39
Kobylanka	135	146	158	159	135
Marianowo	40	31	41	34	42
Stara Dąbrowa	46	24	44	49	56
Suchań-miasto	9	12	20	30	17
Suchań-obszar wiejski	30	42	42	48	44
Ogółem	473	472	581	602	532

Tabela nr II 16: Migracje wewnętrzne- odpływ

Migracje wewnętrzne - odpływ					
Gmina	2002	2003	2004	2005	2006
Stargard-obszar wiejski	143	145	158	181	171
Chociwel- miasto	41	22	39	47	65
Chociwel-obszar wiejski	42	40	40	42	45
Kobylanka	57	34	48	50	50
Marianowo	31	67	64	42	35
Stara Dąbrowa	47	39	41	53	64
Suchań-miasto	28	29	22	31	19
Suchań-obszar wiejski	59	33	43	43	56
Ogółem	448	409	455	489	505

Jeżeli przeanalizujemy migracje ludności na projektowanym obszarze to można zauważyć, że atrakcyjnymi gminami dla mieszkańców jest gmina Kobylanka i Stargard, gdzie wyraźnie widać wzrost ludności napływowej, a w ostatnich latach również Stara Dąbrowa, natomiast w przypadku miasta i gminy Suchań oraz Chociwel widać wyraźnie ujemne saldo migracji w nieco mniejszym stopniu ujemne saldo jest również w gminie Marianowo. W gminie Kobylanka w ostatnich latach powstało wiele nowych domów zasiedlonych głównie przez mieszkańców Szczecina, natomiast w gminie Stargard Szczeciński i Stara Dąbrowa osiedlają się głównie mieszkańcy ze Stargardu Szczecińskiego. Problem dla gmin Suchań i Chociwel jest wyjazd młodych osób do atrakcyjniejszych miast w tym poza granicami Polski.

II.3.3 Poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia

Poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia

Tabela nr II 17 : Ilość osób bezrobotnych według przedziału wiekowego stan na 31 maja 2008 r./dane PUP/

Wyszczególnienie	Gmina	Ogółem	wiek w latach									
			do 24lat	%	25-34	%	35-44	%	45-54	%	Powyżej 55 lat	%
	Marianowo	197	42	21,3	58	29,4	53	26,9	37	18,8	7	3,5
	Suchań	284	88	31,0	77	27,1	44	15,5	58	20,4	17	6,0
	Stargard Szczeciński	756	190	25,1	186	24,6	160	21,1	173	22,9	47	6,2

Chociwel	362	92	25,4	100	27,6	74	20,4	77	21,3	19	5,2
Stara Dąbrowa	263	67	25,5	76	28,9	44	16,7	59	22,4	17	6,5
Kobylanka	157	21	13,4	57	36,3	19	12,1	46	29,3	14	8,9
Ogółem	2019	500	24,8	554	27,4	394	19,5	450	22,3	121	6,0

Zauważa się duży odsetek bezrobotnych wśród osób w wieku 25-34 lat – 27,4% i powyżej 24 lat 24,8%. W miejsko-wiejskiej gminie Suchań i gminie Kobylanka w tych przedziałach wiekowych liczba bezrobotnych przekracza 30%. Najmniej bezrobotnych jest wśród osób w wieku powyżej 55 lat – 6,0%.

Tabela nr II 18: Wskaźnik bezrobocia w % na dzień 31.05.2008 r.(dane PUP)

gmina	Chociwel	Kobylan-ka	Mariano-wo	Stara Dąbrowa	Stargard Szczeciński	Suchań	Średnio
Wskaźnik bezrobocia	10,0	6,4	10,9	12,3	11,8	11,4	10,5

Tabela nr II 19 : Bezrobocie według wykształcenia (dane PUP)

Wyszczególnienie		Wykształcenie									
Gmina	Ogółem	wyższe	%	średnie zawodo- we	%	średnie ogólne	%	zasadni- cze	%	podsta- wowe	%
Marianowo	197	5	2,5	39	19,8	15	7,6	49	24,9	89	45,2
Suchań	284	9	3,2	54	19,0	41	14,4	73	25,7	107	37,7
Stargard Szczeciński	756	16	2,1	127	16,8	73	9,6	181	23,9	359	47,5
Chociwel	362	12	3,3	68	18,8	59	16,3	79	21,8	144	39,8
Stara Dąbrowa	263	5	1,9	36	13,7	21	8,0	75	28,5	124	47,1
Kobylanka	157	14	8,9	32	20,4	20	12,7	28	17,8	63	40,1
Ogółem	2019	61	3,0	356	17,6	229	11,3	485	24,0	886	43,9

Najwyższy odsetek bezrobotnych wynoszący 43,9% jest wśród osób z wykształceniem podstawowym, a najniższy z wyższym 3,0%. Wysokie bezrobocie jest także wśród osób posiadających wykształcenie zasadnicze i wynosi 24%. W przypadku osób ze średnim wykształceniem zawodowym czy ogólnym wynosi analogicznie 17,7% i 11,3%.

II.3.4. Informacje o branżach gospodarki mających znaczenie dla rozwoju obszaru LGD

Rolnictwo

Rolnictwo na terytorium, jako dział gospodarki narodowej zajmuje ważną pozycję. Z rolnictwa utrzymuje się znaczna część mieszkańców LGD. Ogółem użytki rolne zajmują powierzchnię 58348 ha, co stanowi 63,2% powierzchni terytorium. W strukturze gospodarstw rolnych największy udział mają gospodarstwa do 5 ha oraz gospodarstwa średnie do 50 ha.

Udział gospodarstw w strukturze o powierzchni powyżej 50 ha wynosi 6,4%. Są to gospodarstwa, z których produkcja może zagwarantować dochody pozwalające funkcjonować na rynku. Wiele gospodarstw wymaga znaczących inwestycji dla poprawy wydajności i jakości produkcji. Rozdrobnienie gospodarstw nie sprzyja konkurencyjności produkcji i

sprzedaży wyprodukowanych towarów. Dlatego duże znaczenie mogą mieć procesy związane z dalszą restrukturyzacją, jak również powstawanie ewentualnych grup producenckich i poprawa organizacyjna zbytu produktów rolnych.

Niewątpliwie w gospodarstwach, szczególnie tych o mniejszym areale, powinna nastąpić dywersyfikacja produkcji i szukanie alternatywnych źródeł dochodu poza rolnictwem. Na terenie LGD występują gospodarstwa ekologiczne produkujące zboża, bydło mięsne.

Na terenie dominuje podstawowa produkcja roślinna – zboża, rzepak, ziemniaki, uzupełniana warzywnictwem i sadownictwem oraz zwierzęca, głównie trzoda chlewna.

Wśród większych gospodarstw są gospodarstwa wysoce wyspecjalizowane produkujące według najnowszych technologii, a swoją produkcję zbywają również poza granicami województwa zachodniopomorskiego. Większość tych gospodarstw posiada osobowość prawną.

Podmioty gospodarcze

Na obszarze LGD funkcjonuje 1988 podmiotów gospodarczych, najważniejsze z nich przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr II 20: Przegląd większych firm (dane UG)

Lp	Firma	Gmina	Informacje dodatkowe
1	Spółdzielcza AGROFIRMA Witkowo	Stargard Szczeciński	Produkcja rolna i przetwórstwo
2	Texas Ranch Company Sp. z o. o.	Stargard Szczeciński	Produkcja rolna
3	Holstar Sp. z o.o.	Stargard Szczeciński	Produkcja rolna
4	Agrostor Sp. z o.o. w Storkówku	Stargard Szczeciński	Produkcja rolna
5	Dutsch Farmers Sp. z o. o.	Stargard Szczeciński	Produkcja rolna
7	Gospodarstwo Rybackie Miedwie	Stargard Szczeciński	Gospodaruje zasobami jeziora Miedwie
8	Wylęgarnia narybku Modehpolomo Sp. z o. o	Marianowo	Wylęgarnia i stawy hodowlane
9	„Plon” Sp. z o. o	Marianowo	Produkcja rolna
10	Zakład Przetwórstwa Spożywczego „Sydonia”	Marianowo	Przetwórstwo krewetek
11	Zakład Przetwórstwa Rybnego „PESCA”	Marianowo	Produkcja sałatek rybnych, wędzenie ryb
12	Cegielnia Trąbki	Marianowo	Produkcja elementów betonowych
13	Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”	Suchań	
14	Wyrób palet	Suchań	Produkcja palet w Wapnicy
15	Zakład Swedwood Poland Grupa Tartaki	Chociwel	
16	FROHMASCO Sp. z o.o.	Chociwel	
17	Przedsiębiorstwo Budownictwa Mieszkaniowego SCANBET Sp. z o.o.	Chociwel	
18	Pomerania Meat	Stara Dąbrowa	Drób
19	Agrochleb Sp. z o.o.	Stara Dąbrowa	Rolnictwo
20	Agrostor Sp. z o. o.	Stara Dąbrowa	Rolnictwo

21	-	Stara Dąbrowa	Rolnictwo
22	Rolpol Sp. z o.o.	Stara Dąbrowa	Rolnictwo
23	„Pruszyński-Nowicki” Sp. z o.o.	Kobylanka	Materiały Budowlane
24	„Zengota Euro-Kuchnie”	Kobylanka	Meble kuchenne
25	„Ceramika” PPH K. Janke	Kobylanka	Ceramika, porcelana
26	„Druk” PHU W. Wlazło	Kobylanka	Papier
27	„Ekotorf” Zakład Produkcji Torfowej	Kobylanka	Środki ochrony roślin

Tabela nr II 21 Liczba podmiotów gospodarczych na terenie gmin - dane gmin na dzień 31.07.2008 r.

Lp.	Gmina	Liczba podmiotów
1	Marianowo	154
2	Chociwel	304
3	Suchań	253
4	Stargard Szczeciński	675
5	Stara Dąbrowa	190
6	Kobylanka	412

Leśnictwo

Na terytorium funkcjonuje Nadleśnictwo Dobrzany i Nadleśnictwo Kliniska. Udział lasów prywatnych jest znikomy, dominują grunty leśne Skarbu Państwa pozostające w zarządzie Lasów Państwowych. Wśród lasów występują lasy ochronne np. wodochronne położone nad jeziorami i rzekami, jak również lasy dla masowego wypoczynku. Znaczna część lasów to lasy gospodarcze.

Rybactwo

Na terytorium znajduje się Gospodarstwo Rybackie Miedwie obsługujące jezioro Miedwie z siedzibą w Wierzchlądzie w gminie Stargard Szczeciński. Ponadto w gminie Marianowo funkcjonuje Gospodarstwo Jeziorowo-Stawowe z siedzibą w miejscowości Ińsko, obsługujące jeziora Wiechowskie i Marianowskie. Stawy Rybne Dzwonowo są własnością firmy Modehpolmo Sp. z o.o. w Szczecinie. W pozostałych gminach brak jest gospodarstw rybackich, aczkolwiek jest prowadzona gospodarka rybacka na znajdujących się tam jeziorach. Działają również koła wędkarskie.

Turystyka

Ze względu na istotę i ważność dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, prezentuje się w tym podrozdziale szereg szczegółowych informacji dotyczących poszczególnych gmin.

Infrastruktura turystyczna

Tabela nr II 22 (dane UG)

GMINA	Baza noclegowa				
	hotel, motel pensjonat	ośrodek wypoczynkowy	inne	gosp. agroturystyczne	camping, pole namiotowe
Chociwel	-	-	1	2	-
Kobylanka	1	1	1	1	1
Marianowo	-	-	-	3	1
Stara Dąbrowa	-	-	-	1	-
Stargard Szczeciński	2	-	1	1	-
Suchań	2	-	-	-	1

Tabela nr II 23(dane UG)

	Baza żywniowa			
	restauracja	bar	stołówka	kawiarnia
Chociwel	2	2	-	-
Kobylanka	4	6	-	2
Marianowo	-	2	-	-
Stara Dąbrowa	-	2	-	-
Stargard Szczeciński	-	1	2	-
Suchań	1	-	-	-

Baza żywniowa powiązana jest najczęściej z obiektami posiadającymi noclegi, w tym również gospodarstwami agroturystycznymi. Na uwagę zasługuje kuchnia w Pęzinie zdolna przygotować 1300 posiłków dziennie.

W stosunku do walorów krajobrazowych i bogactwa przyrodniczego terytorium, jest niewiele gospodarstw agroturystycznych i niewątpliwie są możliwości stymulowania tej działalności na terenach wiejskich.

Istniejąca i funkcjonująca informacja turystyczna

Na terytorium nie ma ani jednej placówki zajmującej się informacją turystyczną. Funkcję tę uzupełniają najczęściej urzędy gmin, a oferty turystyczne można znaleźć na stronach internetowych tych urzędów.

Baza rekreacyjno – sportowa

Boiska sportowe i place zabaw we wsi do organizowania imprez

Na terytorium istnieje możliwość organizowania imprez sportowych i okolicznościowych w 80% miejscowościach.

Kąpieliska, plaże, ośrodki sportów wodnych, wypożyczalnie sprzętu sportowego

Tabela nr II 24 : Przegląd kąpielisk, plaż, ośrodków sportów wodnych, wypożyczalnie sprzętu/ dane UG/

Lp	Położenie plaży, kąpieliska	Gmina	Miejscowość, informacje dodatkowe
1.	Jezioro Wapnickie	Suchań	Możliwość zorganizowania kąpieliska w Wapnicy
2.	Jezioro Sierakowskie	Suchań	Wypożyczalnia sprzętu
3.	Jezioro Chociwel	Chociwel	Wypożyczalnia sprzętu
4.	Jezioro Miedwie	Stargard Szczeciński	Możliwość zorganizowania kąpieliska w Wierzchłądzie
5.	Jezioro Miedwie	Kobylanka	Morzyczyn, jest wypożyczalnia sprzętu
6.	Jezioro Marianowskie	Marianowo	Funkcjonują dwie plaże, jedna ze

			sprzętem sportowym
7	Piasno (Grabowskie)	Stara Dąbrowa	Plaża, brak kąpielisk

Turystyka jeździecka, rowerowa

Na terytorium są doskonałe tereny do uprawiania turystyki konnej i rowerowej. Jest kilka tras rowerowych np. „Objechanie Iny”, „Dookoła jeziora Miedwie”, trasa prowadząca przez południową część Ińskiego Parku Krajobrazowego – 81 km, wokół jeziora Starzyc 5,5 km i „Wstęga Ińska” o długości 68 km.

Są również szlaki piesze np. „Szlak Błękitny Pojezierza Ińskiego” oraz wodny szlak kajakowy rzeki Iny.

Na terenie nie ma wypożyczalni rowerów. Turystykę konną można uprawiać w gospodarstwach agroturystycznych w Wiechowiu, Marianowie i Żukowie. Szczególnie duże możliwości są w Żukowie, gdzie jest kryta ujeżdżalnia.

II.3.5 Organizacje pozarządowe działające na terenie objętym LSR

Na terenie terytorium istnieje szereg stowarzyszeń i związków działających na bardzo szerokiej płaszczyźnie. Zajmują się one organizacją różnego rodzaju imprez kulturalnych, sportowych. Prowadzą działalność na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i poprawy jakości życia mieszkańców na tych obszarach, poprzez realizowanie projektów. Informacje o potencjalne aktywności społecznej oprócz niniejszego rozdziału zawarte są też w części opisującej potencjał kulturowy i historyczny (II 13 i 4) oraz w opisie działalności turystycznej (II 2.1)

Tabela nr II 25 : Stowarzyszenia, związki, LZS, LKS, KGW/ dane UG/

Lp.	Wyszczególnienie	Miejscowość	Gmina
1.	Stowarzyszenie Świętego Łazarza – Delegatura w Pęzinie	Pęzino	Stargard Szczeciński
2.	Stowarzyszenie Krzewienia Kultury Ludowej	Koszewo W trakcie rejestracji	Stargard Szczeciński
3.	Stowarzyszenie Aktywnych Mieszkańców Barzkowic SAMB-a	Barzkowice	Stargard Szczeciński
4.	Stowarzyszenie Miłośników Strachocina SMS	Strachocin	Stargard Szczeciński
5.	Stowarzyszenie Grzędzice Jutra	Grzędzice	Stargard Szczeciński
6.	Koło Gospodyń Wiejskich	Skalin	Stargard Szczeciński
7.	Koło Terenowe Polskiego Towarzystwa Walki z Kalectwem	Chociwel	Chociwel
8.	Koło Wędkarskie „Okoń”	Chociwel	Chociwel
9.	Parafialny Zespół „Caritas”	Chociwel	Chociwel
10.	Ludowy Klub Sportowy „PIAST”	Chociwel	Chociwel
11.	Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej	Chociwel	Chociwel
12.	Gminne Koło Gospodyń	Chociwel	Chociwel
13.	Koło Gospodyń Wiejskich w Długim	Długie	Chociwel
14.	Stowarzyszenie Most ku Przyszłości	Kamienny Most	Chociwel
15.	Stowarzyszenie Forum Chociwelskie	Chociwel	Chociwel
16.	Towarzystwo Rozwoju Gminy Marianowo	Marianowo	Marianowo
17.	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Dalewo i	Dalewo, Gogolewo	Marianowo

	Gogolewo		
18.	Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych „YES Sydonia”	Marianowo	Marianowo
19.	Sydonia – Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony Dziedzictwa Marianowa	Marianowo	Marianowo
20.	Stowarzyszenie „Aby żyło się lepiej”	Dzwonowo	Marianowo
21.	Koło Gospodyń Wiejskich w Sulinie	Sulino	Marianowo
22.	Koło Gospodyń Wiejskich w Dzwonowie	Dzwonowo	Marianowo
23.	Koło Gospodyń Wiejskich w Dalewie i Gogolewie	Dalewo, Gogolewo	Marianowo
24.	LKS „Czarni”	Marianowo	Marianowo
25.	LZS „Ogniwo”	Dzwonowo	Marianowo
26.	LZS „Orkan”	Dalewo	Marianowo
27.	Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP – 28 jednostek	Miejscowości na terenie gmin	Wszystkie gminy
28.	Koło Gospodyń Wiejskich w Krzywnicy	Krzywnica	Stara Dąbrowa
29.	Koło Gospodyń Wiejskich w Łęczycy	Łęczycyca	Stara Dąbrowa
30.	Koło Gospodyń Wiejskich w Starej Dąbrowie	Stara Dąbrowa	Stara Dąbrowa
31.	GKS „Dąbrowa”	Miejscowości na terenie gminy	Stara Dąbrowa
32.	GZS Znicz	Niedźwiedź	Kobylanka
33.	Klub Sportowy ”Wicher Reptowo”	Reptowo	Kobylanka
34.	Klub Sportowy „Madiza”	Kobylanka	Kobylanka
35.	Koło Gospodyń Wiejskich	Morzyczyn	Kobylanka

II.4 Specyfika obszaru

Gminy Chociwel, Kobylanka, Marianowo, Stara Dąbrowa, Suchań i Stargard Szczeciński położone są w powiecie stargardzkim, w województwie zachodniopomorskim. Zapewniona jest spójność przestrzenna, gdyż wymienione gminy sąsiadują ze sobą. Istnieje spójność systemu drogowego i komunikacyjnego na terenie LGD. Są to cztery gminy wiejskie i dwie miejsko – wiejskie z miasteczkami do 5.000 mieszkańców. Powierzchnia terytorium LGD wynosi 948,23 km². Podstawowym kierunkiem rozwoju wszystkich gmin jest rolnictwo i turystyka. Wszystkie gminy posiadają atrakcyjne walory krajobrazowe, przyrodnicze i architektoniczne.

II.4.1 Spójność geograficzna i środowiskowa

Gminy objęte projektem posiadają zbliżone uwarunkowania przyrodnicze i środowiskowe. Charakterystycznym elementem krajobrazu polodowcowego jest pofałdowanie terenu, na którym przeważają pola uprawne, lasy, liczne jeziora i rzeki z dominującą rzeką Iną. Na terenie LGD występuje wiele cennych pod względem faunistycznym i florystycznym obszarów przyrodniczych. Znaczna część obszaru jest prawnie chroniona, Na terenie wszystkich gmin znajdują się obszary objęte Programem „Natura 2000”.

II.4.2 Spójność historyczna

Obszary wszystkich gmin historycznie związane są z Księstwem Zachodniopomorskim i Ziemią Stargardzką. Od X do XII wieku znajdowały się w obrębie tworzącego się państwa polskiego. W XIII wieku w wyniku przemian politycznych i społecznych wpływy polskie wyraźnie zmalały. W okresie tym ziemie książęce były w lennach rycerskich lub dobrach zakonnych. Sytuacja uległa zmianie w XVII wieku kiedy wprowadzono protestantyzm i dobra zakonne uległy sekularyzacji, a kościoły katolickie przekształcono w protestanckie (do 1945). Po śmierci ostatniego z książąt pomorskich i podpisaniu pokoju westfalskiego obszar ten przechodzi pod panowanie Brandenburgii. W XVIII wieku wraz z powstaniem państwa pruskiego tereny te stają się jego częścią. Z historycznego układu przestrzennego wsi wynika, że obok typowych wsi chłopskich istniały wsie należące do dużego właściciela ziemskiego. Z tego okresu w różnym stanie zachowało się wiele założeń pałacowo-parkowych i dworskich. Po drugiej wojnie światowej głównie na bazie dawnych majątków ziemskich utworzono państwowe gospodarstwa rolne i rolnicze spółdzielnie produkcyjne, które funkcjonowały do początku lat 90-tych XX wieku.

Na terenie wszystkich gmin istnieje wiele cennych obiektów architektonicznych.

II.4.3 Spójność gospodarcza

Funkcją dominującą jest rolnictwo i turystyka. Małe gospodarstwa, które liczbowo stanowią ponad 50 % wszystkich gospodarstw przy obecnych uwarunkowaniach ekonomicznych wymagają dywersyfikacji w kierunkach nierolniczych np. usługach, w tym turystycznych. Rolnictwo, jako dział gospodarki, zajmuje tu ważną pozycję, ponieważ z rolnictwa utrzymuje się znaczna część mieszkańców LGD. W ostatnich latach powstaje coraz więcej dużych gospodarstw rolnych, które dynamicznie rozwijają się, poprawiają wydajność i jakość produkcji. Lasy, stanowiące prawie 25 % powierzchni regionu, to w większości własność Skarbu Państwa, pozostająca w zarządzie Lasów Państwowych. Znaczna ich część to lasy gospodarcze. Dzięki zasobności regionu w jeziora i rzeki, rybactwem zajmuje się już kilka nowoczesnych gospodarstw. Na terytorium LGD, oprócz moteli, hoteli, kempingów i pensjonatów, w ostatnich latach coraz ciekawszą ofertę proponują naszym gościom gospodarstwa agroturystyczne. Na terytorium LGD funkcjonuje blisko 2000 podmiotów gospodarczych, większość z nich zajmuje się handlem i budownictwem.

Czynnikiem bezpośrednio wpływającym na rozwój gospodarczy i podniesienie poziomu życia jest stan infrastruktury technicznej. Gminy w większym lub mniejszym stopniu prowadzą te same zadania inwestycyjne czyli budowę, modernizację infrastruktury związanej z gospodarką wodno-ściekową. Dużym problemem dla mieszkańców wszystkich gmin jest zły stan techniczny dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich oraz brak w większości przypadków chodników. Tylko jedna z gmin w ok. 8 % jest zgazyfikowana.

II.4.4 Spójność społeczna

Projektowany teren zamieszkuje 32 506 osób, z przewagą ludności zamieszkującej na wsi. Podobna jest struktura demograficzna ludności i gęstość zaludnienia. Historycznie teren ten po II wojnie światowej został w większości zasiedlony przez ludność pochodzącą z regionów wschodniej Polski, często z tych samych okolic, kultywującą podobne tradycje, obrzędy i zwyczaje. Głównym źródłem utrzymania większości mieszkańców tych terenów było i jest rolnictwo. Przed okresem transformacji ustrojowej państwowe i spółdzielcze gospodarstwa rolne dawały zatrudnienie wielu mieszkańcom wsi. Zmiany po 1989 r. przyniosły rozpad PGR-ów i wielu RSP. Restrukturyzacja i prywatyzacja tych dużych gospodarstw spowodowała w konsekwencji bezrobocie i zubożenie mieszkańców tych terenów. W nowych uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych, zwłaszcza w ostatnich latach, rozwija się przedsiębiorczość, tworzą się nowe powiązania gospodarcze i kulturowe. Spada bezrobocie, ale jednocześnie rośnie migracja zarobkowa do krajów UE.

Na terenie wszystkich gmin funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych. Istnieje ścisła współpraca organizacji pozarządowych, placówek oświatowych i przedsiębiorców z terenu gmin wchodzących w skład LGD czego przykładem jest wspólna promocja i organizacja imprez, w tym cyklicznych imprez kulturalno-sportowych. Sprzyja to rozwijaniu partnerskiej współpracy i integracji społeczności lokalnej.

Mieszkańcy gmin objętych projektem mają stosunkowo dobry dostęp do infrastruktury społecznej związanej z ochroną zdrowia, opieką społeczną, oświatą, bezpieczeństwem publicznym. Niedofinansowane są kultura i sport.

III. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest metodą diagnozy prospektywnej sytuacji społeczności lokalnej. Technika ta, oceniająca zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne czynniki, mogące mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego, stanowi użyteczne narzędzie prowadzące do dokonania analizy zasobów i otoczenia obszaru oraz określenia priorytetów rozwoju. W celu uzyskania jasnej analizy traktuje się mocne i słabe strony jako czynniki wewnętrzne z punktu widzenia społeczności lokalnej, na które społeczność ma wpływ, a szanse i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne, znajdujące się w otoczeniu bliższym i dalszym. Diagnoza ta, prowadzona przy aktywnym udziale społeczności lokalnej sprzyja jej integracji wokół wspólnych problemów, interesów i dalekosiężnych celów oraz lepsze i dokładniejsze rozpoznanie problemów, przeszkód i zagrożeń w rozwoju i efektywne, sprawne im przeciwdziałanie.

Poniżej prezentowane są zapisy analizy SWOT, opracowanej podczas dyskusji i konsultacji nad budową Lokalnej Strategii Rozwoju przez mieszkańców gmin: Chociwel, Marianowo, Kobylanka, Stara Dąbrowa, Stargard Szczeciński i Suchań. W wyniku licznych konsultacji społecznych, badań ankietowych oraz inwentaryzacji i analizy zasobów wypracowano dwa OBSZARY PRIORYTETOWE.

PIERWSZY OBSZAR PRIORYTETOWY: TURYSTYKA, DZIEDZICTWO KULTUROWE I PRZYRODNICZE

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • atrakcyjne walory krajobrazowe i przyrodnicze – urozmaicony krajobraz polodowcowy, liczne jeziora (w tym j. Miedwie), rzeki (w tym dorzecze rzeki Ina), duża lesistość, cenne siedliska roślin i zwierząt) – dobre warunki sprzyjające rozwojowi turystyki aktywnej i specjalistycznej • obszar LGD czysty ekologicznie – brak przemysłu, zanieczyszczeń środowiska, sieć NATURA 2000 – sprzyjający „zdrowemu wypoczynkowi” • bogate tło historyczne mikroregionu związane z historią zakonów joannitów i cystersów; liczne zabytki architektoniczne (kościół, zabudowania poklasztorne, pałacyki, dworki, młyny, budynki kolejowe itp.) • parki podworskie 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna, w tym: <ol style="list-style-type: none"> a) brak wyznaczonych i oznakowanych tras rowerowych, konnych i wodnych oraz wymaganej infrastruktury towarzyszącej szlakom b) niedostateczna oferta usług żywieniowych w szczególności promujących regionalną kuchnię c) zróżnicowany standard bazy noclegowej i mała oferta gospodarstw agroturystycznych d) kąpieliska i plaże w większości bardzo słabo turystycznie zagospodarowane e) brak wyznaczonych punktów widokowych • niewystarczająca promocja • brak punktów informacji turystycznej • brak wypromowanej marki produktu

<ul style="list-style-type: none"> wyznaczone szlaki tematyczne o zasięgu ponadgminnym, ponadregionalnym, często powiązane z odpowiednikami szlaków europejskich wielokulturowość, różnorodność atrakcji kulturowych istniejąca baza noclegowa, żywieniowa i rekreacyjna produkcja certyfikowanej żywności w gospodarstwach ekologicznych certyfikowane produkty tradycyjne wpisane na listę Marszałka istniejące plaże i kąpieliska wybudowana infrastruktura sportowa (sale gimnastyczne, boiska sportowe) dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna (drogowa i kolejowa) położenie transgraniczne, sąsiedztwo dużych aglomeracji Stargard Szczeciński, Szczecin, Berlin dostępność do usług okołoturystycznych posiadanie wspólnie wypracowanej wizji rozwoju obszaru LGD 	<p>turystycznego, lokalnego, regionalnego itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> brak lokalnych pamiątek brak oferty rzemieślników, twórców ludowych, artystów, rękodzielników zły stan techniczny zabytkowych obiektów architektonicznych zdeństwowane parki podworskie „estetyka” niektórych miejscowości zły stan techniczny dróg gminnych powiatowych, wojewódzkich i krajowych nierozwiązany (zwłaszcza na terenach wiejskich) problem gospodarki wodno-ściekowej występowanie dzikich wysypisk śmieci niska świadomość ekologiczna mieszkańców brak ciekawej oferty turystycznej poza sezonem brak oferty weekendowej łączącej różne formy turystyki dla rodzin z dziećmi, osób starszych, młodzieży, hobbystów itp. brak oferty dla turystów sentymentalnych, tranzytowych, kulturowych i ekoturystów
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> oś Leader oraz funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania rozwój współpracy międzyregionalnej i przygranicznej wzrost zainteresowania turystów aktywną formą spędzania wolnego czasu na wsi moda na turystykę weekendową wzrost zamożności obywateli możliwość dofinansowania przedsięwzięć w zakresie turystyki ze środków UE stały rozwój małej i średniej przedsiębiorczości w produkcji, handlu i usługach rozwój różnorodnych form turystyki w oparciu o czyste i różnorodne środowisko przyrodnicze i kulturowe wzrost świadomości ekologicznej, rozwój postaw proekologicznych aktywna działalność Stowarzyszenia EKOLAND – Oddziału Zachodniopomorskiego 	<ul style="list-style-type: none"> silna konkurencja ze strony innych regionów turystycznych (góry, morze, Mazury itp.) skomplikowane, niespójne, niestabilne przepisy prawne utrudniające rozwój przedsiębiorczości, szczególnie uciążliwe dla potencjalnych inwestorów skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych, w tym duża biurokracja, wkład własny i zasady refundacji, szczególnie trudne dla organizacji pozarządowych wysokie koszty realizacji inwestycji związanych z ochroną środowiska niewystarczająca ilość środków z UE na realizację przedsięwzięć bariery mentalne wśród części społeczności w zakresie dostosowania się do zasad ochrony środowiska kolizja interesów pomiędzy ochroną środowiska, a rozwojem funkcji turystycznej trudności komunikacyjne szczególnie w sezonie letnim

	<ul style="list-style-type: none"> niedostateczna wiedza o potrzebach i wymaganiach turystów
--	---

**DRUGI OBSZAR PRIORYTETOWY:
KAPITAŁ LUDZKI, INFRASTRUKTURA KULTURALNO-SPORTOWA**

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> wielokulturowość i związana z nią otwartość i tolerancja mieszkańców mikroregionu aktywnie działający liderzy liczne organizacje pozarządowe duże zaangażowanie samorządu gminnego w rozwój i funkcjonowanie LGD dostęp mieszkańców do infrastruktury społecznej potencjał aktywnych coraz lepiej wykształconych ludzi doświadczenie w pozyskiwaniu i rozliczaniu grantów krajowych i z UE duża liczba świetlic wiejskich istniejąca baza sportowa (boiska do piłki nożnej, sale gimnastyczne) wypromowane, cykliczne imprezy kulturalno-sportowe 	<ul style="list-style-type: none"> mała liczba liderów, wolontariuszy mała aktywność społeczna większości mieszkańców niskie poczucie wspólnoty i odpowiedzialności mieszkańców mała integracja mieszkańców, szczególnie nowo przybyłych niewystarczające wyposażenie świetlic brak lub potrzeba remontów w wielu miejscowościach świetlic wiejskich, domów kultury mała liczba obiektów spędzania wolnego czasu typu: miejsca rekreacyjne, place zabaw dla dzieci, boiska wielofunkcyjne, sale gimnastyczne itp. niedostateczna oferta edukacyjna, kulturalna i sportowa dla mieszkańców brak profesjonalnych animatorów kultury niewystarczająca ilość profesjonalnych szkoleń, kursów zwiększających wiedzę i umiejętności mieszkańców mała liczba kawiarenek internetowych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> oś Leader oraz funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania Program Operacyjny Kapitał Ludzki partnerstwo publiczno-społeczne partnerstwo publiczno-prywatne wzrost zainteresowań obywateli wpływem na decyzje kształtujące warunki życia społeczności lokalnych i na rozwój lokalny 	<ul style="list-style-type: none"> przejmowanie negatywnych postaw niektórych mieszkańców z otoczenia konsumpcjonizm, zmiana wartości emigracja młodych wykształconych ludzi niż demograficzny niewystarczające wsparcie dla instytucji pozarządowych skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków unijnych utrwalanie zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego u niektórych mieszkańców wzrost zagrożenia rozwojem patologii społecznych (alkoholizm, narkomania i

	inne) <ul style="list-style-type: none"> • zawężanie się grup biorących czynny udział w życiu społeczno-kulturalnym
--	--

Pierwszy obszar priorytetowy dotyczy rozwoju turystyki w oparciu o cenne walory przyrodnicze i kulturowe. Położenie Obszaru LGD i jego atrakcyjne walory turystyczne, które są pochodną dużych wartości środowiska i krajobrazu stwarzają warunki dla rozwoju turystyki pobytowej i weekendowej. Standard infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej jest zróżnicowany, wymaga dofinansowania i promocji. Na projektowanym obszarze nie ma profesjonalnej informacji turystycznej, brak również spójnej, ciekawej oferty turystycznej.

Drugim obszarem priorytetowym jest kapitał ludzki oraz infrastruktura kulturalno-sportowa. Część społeczeństwa nie utożsamia się z regionem, nie przejawia zainteresowania udziałem w życiu lokalnej społeczności często wykazując postawy roszczeniowe. Jedną z przyczyn jest słaby dostęp mieszkańców do kultury, sportu, rekreacji (brak lub zły stan techniczny obiektów kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych), oferta spędzania wolnego czasu jest ograniczona i często mało atrakcyjna szczególnie dla młodzieży. Inną przyczyną jest brak integracji i komunikowania się. Wielu mieszkańców prowadzi bardzo hermetyczny styl życia praca – dom – najbliższa rodzina i nie wyjawia chęci poznania środowiska pracy społecznej w różnych organizacjach, spotkaniach, imprezach organizowanych dla lokalnej społeczności.

IV. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

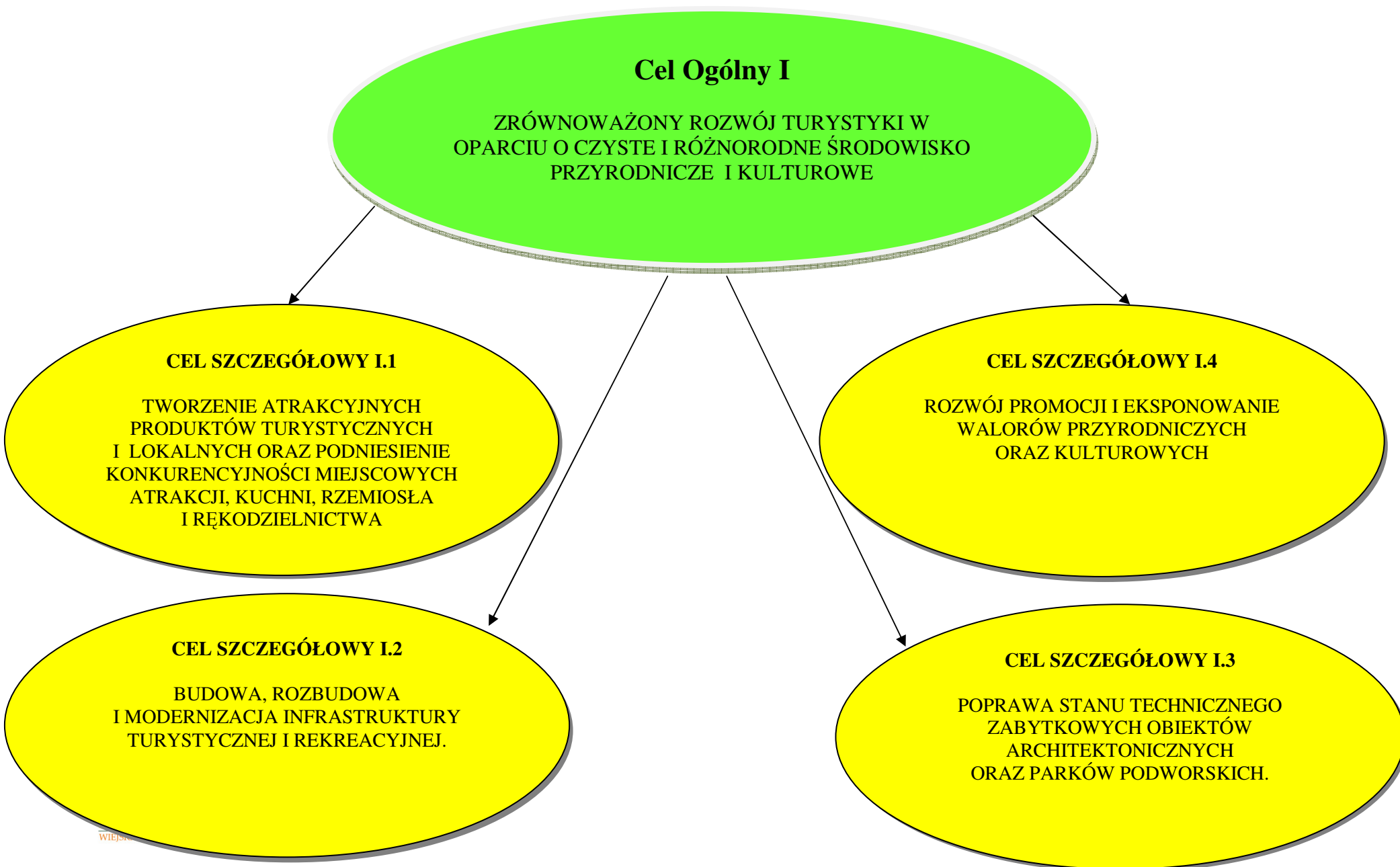
LSR LGD zawiera dwa cele ogólne, wynikające z misji rozwoju obszaru:

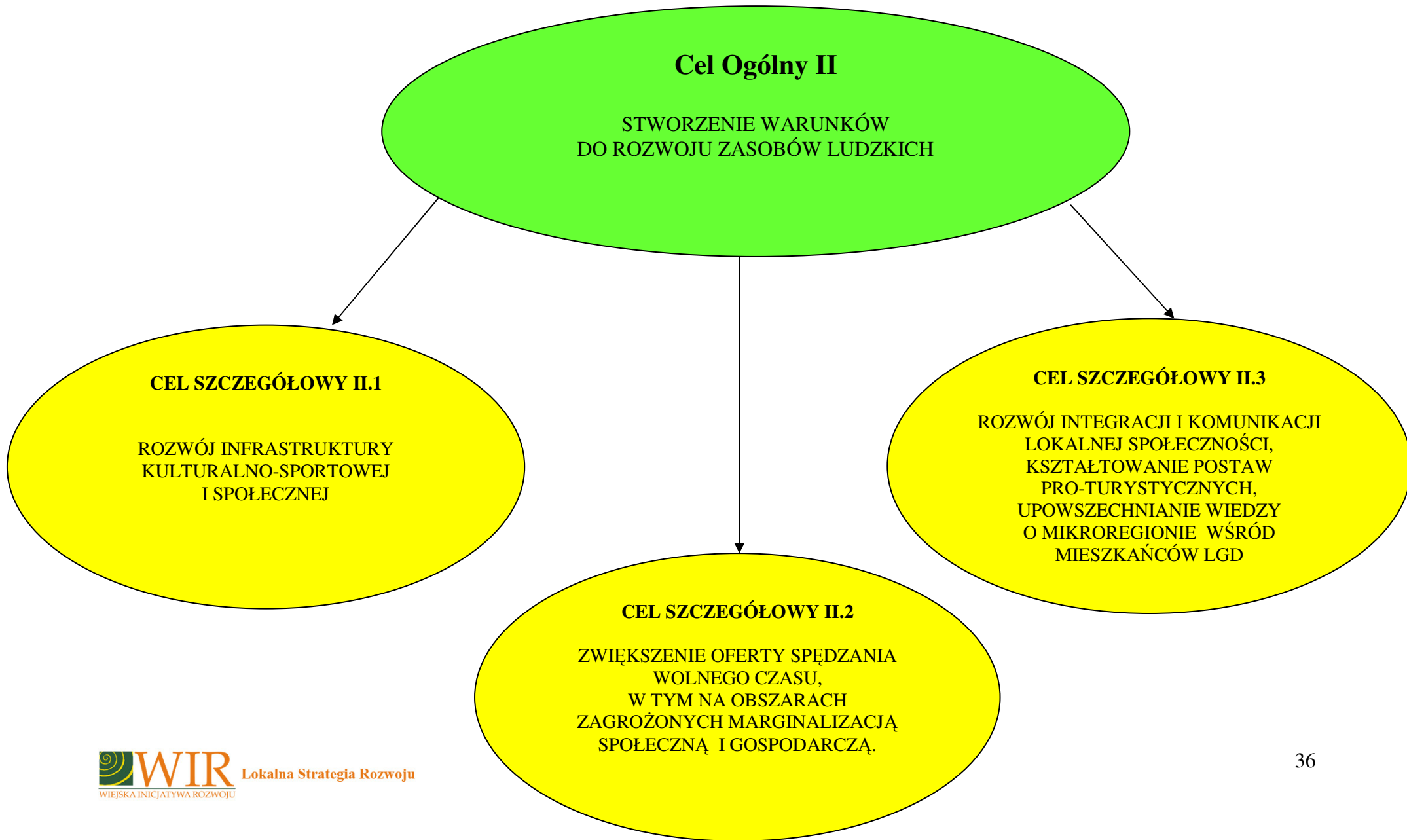
- 1. Zrównoważony rozwój turystyki w oparciu o czyste i różnorodne środowisko przyrodnicze i kulturowe.**
- 2. Stworzenie warunków do rozwoju zasobów ludzkich.**

Są to cele o charakterze strategicznym, długim horyzoncie realizacji. Korespondują z celami Osi 4 Leader, określonymi w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013:

- poprawa jakości życia;
- różnicowanie działalności gospodarczej, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy;
- aktywizacja mieszkańców, wzmocnienie kapitału społecznego;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi;
- polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja;
- poprawa samoorganizacji i zarządzania na poziomie lokalnym.

Jasne i precyzyjne sformułowanie celów ogólnych i zawierających się w nich celów szczegółowych pozwala wypracować plan operacyjny LSR i zaplanować realizację przedsięwzięć dla wszystkich Partnerów. Sprzyja to skoordynowaniu i uporządkowaniu działań przyczyniających się do osiągnięcia wypracowanych celów szczegółowych i ogólnych LSR.

**I. CEL OGÓLNY:
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU O CZYSTE
I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE**

**I.1. CEL SZCZEGÓŁOWY:
TWORZENIE ATRAKCYJNYCH PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH
I LOKALNYCH ORAZ PODNIESIENIE KONKURENCYJNOŚCI
MIEJSCOWYCH ATRAKCJI, KUCHNI, RZEMIOSŁA,
RĘKODZIELNICTWA**

PRZEDSIĘWZIĘCIE I.1.1. „WIR NA WSI”- MARKA PRODUKTU LGD
UZASADNIENIE
<p>Funkcją dominującą na obszarze działania LGD jest rolnictwo, brak uciążliwego przemysłu, duża powierzchnia terenów prawnie chronionych, sąsiedztwo dużych miast- potencjalny rynek zbytu, istnienie gospodarstw certyfikowanych skłania do produkcji i sprzedaży produktów żywnościowych wysokiej jakości. Przedsięwzięcie to może być zrealizowane w oparciu o istniejące lub nowo powstałe gospodarstwa certyfikowane i lokalnych, przedsiębiorców, wspieranych przez lokalny samorząd i organizacje pozarządowe. Na obszarze LGD występuje wiele gospodarstw pszczelarskich oraz gospodarstwa rybackie. Na bazie tych gospodarstw mogą powstać produkty lokalne charakterystyczne dla tego obszaru np. miody, sieja miedwiańska (gat. endemiczny). Na terenie LGD funkcjonuje wiele Kół Gospodyń Wiejskich, organizacje pozarządowych, które na okazjonalnych imprezach lokalnych prezentują swoje prace rękodzielnicze, wypieki, przetwory powstałe w oparciu o stare receptury. Istniejące gospodarstwa agroturystyczne bazują również na regionalnej kuchni (co jest ich dużym atutem), jeżeli uzupełnią to wieloma atrakcjami mogą być przykładem produktów turystycznych. Coraz mniejszą grupę stanowią ci rzemieślnicy, którzy reprezentują tzw. ginące zawody np. kowalstwo, garncarstwo, bednarstwo itd. Ich prace także mogą być przykładem produktów lokalnych. Wielu lokalnych twórców ludowych, artystów prezentuje swoje prace na organizowanych wystawach, targach, kiermaszach. Nie ma jednak kompleksowych, zaplanowanych przedsięwzięć, imprez i publikacji pokazujących naszych wytwórców i szerokiej gamy produktów żywnościowych i nieżywnościowych. Najczęstszą przeszkodą są trudne do pokonania bariery prawne, proceduralne i finansowe. Powstanie i wypromowanie marki produktów na obszarze LGD jest przedsięwzięciem innowacyjnym, pomimo potencjału nie powstały produkty lokalne charakterystyczne dla mikroregionu.</p>
GRUPY DOCELOWE BENEFICJENTÓW
<ul style="list-style-type: none">
➤ Rolnicy-produccenci żywności wysokiej jakości lub zamierzający taką produkcję potwierdzić odpowiednimi certyfikatami, producentów produktów lokalnych
➤ Mikroprzedsiębiorstwa zajmujące się obrotem i produkcją żywności wysokiej jakości jak i produktami lokalnymi
➤ Jednostki samorządu terytorialnego
➤ Organizacje pozarządowe
➤ Rzemieślnicy –wytwórcy lokalnych produktów
➤ Gospodarstwa agroturystyczne poszerzające własną ofertę
➤ Mikroprzedsiębiorstwa i organizacje zajmujące się doradztwem w zakresie rozwoju obszarów wiejskich
LISTA REKOMENDOWANYCH OPERACJI – ZAKRES TEMATYCZNY PROJEKTÓW

W ramach „**Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej**”

- Usługi dla gospodarstw produkujących żywność wysokiej jakości oraz produkty lokalne
- Sprzedaż hurtowa i detaliczna produktów wysokiej jakości i produktów lokalnych
- Uruchomienie sklepów (tradycyjnych i internetowych) z lokalnymi produktami żywnościowymi i rzemieślniczymi
- Rozwój usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem wykorzystujących produkty wysokiej jakości i produkty lokalne
- Usługi transportowe na rzecz zbytu produktów wysokiej jakości i produktów lokalnych
- Przetwórstwo produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych kwalifikujących się jako żywność wysokiej jakości lub produktów lokalnych
- Magazynowanie lub przechowywanie produktów wysokiej jakości i produktów lokalnych
- Rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne dla gospodarstw produkujących żywność wysokiej jakości lub starających się o certyfikaty
- Rozwój rzemiosła i rękodzielnictwa

W ramach „**Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw**”

- Usługi dla gospodarstw produkujących żywność wysokiej jakości oraz produkty lokalne
- Sprzedaż hurtowa i detaliczna produktów wysokiej jakości i produktów lokalnych
- Uruchomienie sklepów (tradycyjnych i internetowych) z lokalnymi produktami żywnościowymi i rzemieślniczymi
- Rozwój usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem wykorzystujących produkty wysokiej jakości i produkty lokalne
- Usługi transportowe na rzecz zbytu produktów wysokiej jakości i produktów lokalnych
- Przetwórstwo produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych kwalifikujących się jako żywność wysokiej jakości i produktów lokalnych
- Magazynowanie lub przechowywanie produktów wysokiej jakości i produktów lokalnych
- Rachunkowość, doradztwo lub usługi informatyczne dla gospodarstw produkujących żywność wysokiej jakości lub starających się o certyfikaty
- Rozwój rzemiosła i rękodzielnictwa

W ramach „**Odnowa i rozwój wsi**”

- Zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami z przeznaczeniem na cele publiczne
- Budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów przeznaczonych na cele publiczne
- Kultywowanie tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów

W ramach „**Wdrażanie LSR – Małe projekty**”

- Organizacja kursów, szkoleń, wizyt studyjnych i innych działań edukacyjnych, marketingowych w zakresie powstania produktu turystycznego, produktu żywnościowego wysokiej jakości, produktu lokalnego
- Inicjowanie powstania, rozwoju, przetwarzania, wprowadzenia na rynek oraz podnoszenia jakości produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, w tym naturalnych surowcach i produktach rolnych i leśnych oraz tradycyjnych sektorach gospodarki oraz lokalnym dziedzictwie kulturowym, historycznym i przyrodniczym
- Inwestycje służące utrzymaniu i kultywowaniu tradycyjnych zawodów i rzemiosła oraz

<p>inwestycji służących wspieraniu twórczości lokalnej lub ludowej</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Organizacja imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych promujących żywność wysokiej jakości, produkty turystyczne, rzemieślnicze, lokalne 	
<p>W ramach Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Szkolenie lokalnych liderów i kadr biorących udział we wdrażaniu LSR w zakresie produkcji produktów wysokiej jakości, produktów turystycznych i lokalnych ➤ Organizacja i udział w wydarzeniach o charakterze promocyjnym związanych z obszarem LGD ➤ Wykonanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów rozwoju w zakresie produkcji w zakresie produkcji produktów wysokiej jakości, produktów turystycznych, lokalnych - Opracowanie marki produktu LGD 	
<p>PRZEDSIĘWZIĘCIE I.1.1. „WIR NA WSI”- MARKA PRODUKTU LGD</p>	
Wskaźniki produktu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru
Powstanie min. 5 produktów certyfikowanych lub lokalnych produkowanych przez rolników lub lokalnych przedsiębiorców, powstanie min. 2 miejsc pracy	Dane z IW na podst. Podpisanych umów pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia, oświadczenia od beneficjentów
Powstanie min 1 galerii prezentujących prace artystów, twórców ludowych, rękodzielników, rzemieślników z obszaru działania LGD	Dane z IW na podst. Podpisanych umów pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Powstanie minimum 2 typów pamiątek regionu	Dokumentacja w biurze LGD (okresowe sprawozdania z realizacji projektu), pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Organizacja szkoleń, warsztatów z ceramiki, rękodzielnictwa, pamiątkarstwa, w których udział weźmie łącznie minimum 100 osób.	Dokumentacja w biurze LGD (okresowe sprawozdania z realizacji projektu- listy obecności), pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Opracowanie logo marki produktów LGD	Dokumentacja w biurze LGD dotycząca logo, pomiar po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia
Organizacja minimum 3 szkoleń z zakresu produkcji, marketingu produktów lokalnych, w których weźmie udział minimum 30 osób	Sprawozdania z przeprowadzonych szkoleń, listy obecności, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
<p>I.1. CEL SZCZEGÓŁOWY: TWORZENIE ATRAKCYJNYCH PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH I LOKALNYCH ORAZ PODNIESIENIE KONKURENCYJNOŚCI MIEJSCOWYCH ATRAKCJI, KUCHNI, RZEMIOSŁA, RĘKODZIELNICTWA</p>	
Wskaźniki rezultatu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru

Liczba osób kupujących produkty tradycyjne lub lokalne	Dane z gospodarstw rolnych, lokalnych przedsiębiorców,
Liczba osób odwiedzających galerie i kupujących lokalne pamiątki, produkty lokalne, produkty certyfikowane	Dane uzyskane z powstałych galerii
Zwiększenie wiedzy na temat produktów certyfikowanych lub lokalnych u min.40% przeszkolonych mieszkańców obszaru LGD	Dokumentacja w biurze LGD na podstawie ankiet przed i po szkoleniu
I. CEL OGÓLNY: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU O CZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE	
Wskaźniki oddziaływania do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru
Wzrost liczby turystów odwiedzających obszar LGD	Dane z hoteli, gospodarstw agroturystycznych Liczba turystów, turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, ich wyposażenie, liczba miejsc noclegowych tych obiektów dane GUS, pomiar w połowie i na zakończenie realizacji

**I. CEL OGÓLNY:
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI
W OPARCIU OCZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO
PRZYRODNICZE I KULTURALNE**

**I.2. CEL SZCZEGÓŁOWY:
BUDOWA, ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY
TURYSTYCZNEJ I REKREACYJNEJ**

**PRZEDSIĘWZIĘCIE I.2.1:
„POŁĄCZĄ NAS JEZIORA”**

UZASADNIENIE

Obszar Lokalnej Grupy Działania ze względu na unikatowe walory krajobrazowe, przyrodnicze i kulturowe jest atrakcyjnym miejscem pod kątem rozwoju turystyki pobytowej i weekendowej, a w szczególności aktywnego spędzania wolnego czasu. Liczne jeziora, sieć rzek, duża lesistość obszaru, cenne obiekty architektoniczne oraz katalog imprez kulturalnych stwarza możliwość rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej. Obszar LGD nie posiada kompleksowej oferty turystycznej i rekreacyjnej oraz kulturalnej, dlatego należy ją stworzyć i wypromować. Oferta ta musi uwzględnić najciekawsze obiekty przyrodnicze, historyczne i kulturowe i wiązać je poprzez trasy rowerowe, konne, wodne, szlaki piesze,

punkty widokowe, szlaki historyczno-przyrodnicze itd. Istniejąca baza noclegowa i żywniowa jest zróżnicowana, wymaga dofinansowania oraz rozszerzenia szczególnie niewielka jest oferta gospodarstw agroturystycznych. Podniesienie standardu istniejącej bazy noclegowej i żywniowej oraz powstanie nowej wraz z rozwojem tras, szlaków i infrastruktury towarzyszącej zachęci mieszkańców, rolników, przedsiębiorców do rozwoju funkcji turystycznej, a przygotowanie całorocznego kalendarza imprez kulturalno-sportowych pozwoli na rozwój turystyki weekendowej obszaru.

GRUPY DOCELOWE BENEFICJENTÓW

- Rolnicy
- Mikroprzedsiębiorstwa działające w sektorze noclegowym i gastronomicznym
- Jednostki samorządu terytorialnego
- Instytucje kultury
- Kościoły i związki wyznaniowe
- Organizacje pozarządowe
- Gospodarstwa agroturystyczne, ekologiczne, rybackie i pszczelarskie poszerzające własną ofertę

LISTA REKOMENDOWANYCH OPERACJI – ZAKRES TEMATYCZNY PROJEKTÓW

W ramach „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”

- Rozwój usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem
- Rozwój rzemiosła i rękodzielnictwa

W ramach „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

- Rozwój usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem
- Rozwój rzemiosła i rękodzielnictwa

W ramach „Odnowa i rozwój wsi”

- Utworzenie sieci ścieżek, tras pieszych, rowerowych, konnych, wodnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą
- Budowa punktów widokowych
- Rozwój małej infrastruktury komunikacyjnej tj. parkingów, miejsc postojowych

W ramach „Wdrażanie LSR - Małe projekty”

- Budowa małej infrastruktury turystycznej np. punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych, biwakowych, tras rowerowych, pieszych, konnych, wodnych
- Zabezpieczenie, renowacja, oznakowanie pomników przyrody i innych miejsc budowli charakterystycznych dla danej miejscowości

W ramach „Wdrażanie projektów współpracy”

- Wymiana doświadczeń w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej - wyjazd studyjny

W ramach „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”

- Informowanie o obszarze działania LSR
- szkolenia kadr biorących udział we wdrażaniu LSR

PRZEDSIĘWZIĘCIE 1.2.1:

„POŁĄCZĄ NAS JEZIORA”	
Wskaźniki produktu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstota pomiaru
Powstanie minimum 6 nowych gospodarstw agroturystycznych lub dodatkowej oferty około turystycznej w istniejących gospodarstwach	Sprawozdania z zrealizowanych przedsięwzięć, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Powstanie. infrastruktury turystycznej w postaci minimum 1 trasy rowerowej z trzema pętlami	Dokumentacja powstałej trasy rowerowej, sprawozdania z realizacji przedsięwzięć, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Powstanie min. 5 miejsc pracy związanych z usługami turystycznymi	Informacja uzyskana od potencjalnych beneficjentów, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Organizacja minimum 1 wyjazdu studyjnego do partnera zagranicznego w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk	Sprawozdanie, lista obecności, zdjęcia, pomiar na zakończenie przedsięwzięcia
Organizacja minimum 2 szkoleń dla kadry wdrażającej Strategię	Sprawozdania, listy obecności, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Powstanie minimum 2 punktów informacji turystycznej	Dokumentacja LGD: koncepcja funkcjonowania punktu, zdjęcia, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
I.2. CEL SZCZEGÓŁOWY: BUDOWA, ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ i REKREACYJNEJ	
Wskaźniki rezultatu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstota pomiaru
Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD poprzez powstanie nowych ofert turystycznych	Dokumentacji powstałych ścieżek rowerowych, sprawozdania z realizacji przedsięwzięć, pomiar na zakończenie przedsięwzięcia

I. CEL OGÓLNY:

ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU OCZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE

I.3. CEL SZCZEGÓŁOWY:

POPRAWA STANU TECHNICZNEGO ZABYTKOWYCH OBIEKTÓW ARCHITEKTONICZNYCH, MIEJSC HISTORYCZNYCH ORAZ PARKÓW PODWORSKICH

PRZEDSIĘWZIĘCIE I.3.1:

„SZLAK DZIEDZICTWA HISTORYCZNO -PRZYRODNICZEGO”

UZASADNIENIE

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania mimo wielu wojen, pożarów, złych decyzji zachowało się wiele zabytkowych obiektów architektonicznych i archeologicznych. Do najstarszych należą średniowieczne kościoły, zespoły poklasztorne, zamki oraz o jeszcze wcześniejszym rodowodzie wykopaliska archeologiczne. Cenne są również obiekty przemysłowo-przetwórcze np. młyny, gorzelnie, zabudowania gospodarcze z charakterystyczną szachulcową konstrukcją, pozostałości po kolejce wąskotorowej, a także XVIII, XIX wieczne pałacyki, dworki oraz otaczające je parki podworskie i cmentarze. Stan techniczny wielu obiektów jest zły. Niektóre wymagają zabezpieczeń przed dalszą dewastacją. Wiele obiektów jest nieoznakowanych, często mieszkańcy i przyjezdni turyści nie posiadają wiedzy na temat historycznego miejsca. Wyremontowane, zabezpieczone i oznakowane obiekty podniosą atrakcyjność turystyczną obszaru oraz mogłyby pełnić funkcje publiczne np. muzea, galerie, skanseny, izby pamięci itp.

GRUPY DOCELOWE BENEFICJENTÓW

- Jednostki samorządu terytorialnego
- Instytucje kultury
- Kościoły i związki wyznaniowe
- Organizacje pozarządowe zajmujące się turystyką, kulturą, sportem oraz ochroną dziedzictwa kulturowego
- Właściciele (osoby fizyczne, osoby prawne) i zarządcy obiektów zabytkowych i historycznych

LISTA REKOMENDOWANYCH OPERACJI – ZAKRES TEMATYCZNY PROJEKTÓW

W ramach „Odnowa i rozwój wsi”

- Utworzenie sieci ścieżek, tras związanych z obiektami zabytkowymi, miejscami historycznymi i miejscami pamięci
- Renowacja obiektów zabytkowych i historycznych
- Zagospodarowanie niewykorzystanych obiektów historycznych na cele publiczne
- Rozwój małej infrastruktury komunikacyjnej tj parkingów, miejsc postojowych

W ramach „Wdrażanie LSR- Małe projekty”

- Organizacja imprez turystycznych i kulturalnych związanych z obiektami zabytkowymi, miejscami historycznymi i miejscami pamięci
- Budowa małej infrastruktury turystycznej w otoczeniu zabytkowych obiektów, miejsc historycznych i miejsc pamięci
- Zakup i nasadzenia tradycyjnej roślinności oraz starych odmian roślin (nasion, sadzonek, kłaczy, bulw itp.) w celu wykorzystania lub odnowienia cennego dziedzictwa przyrodniczego lub kulturowego w tym zabytkowych parków podworskich ze szczególnym wskazaniem na obszary chronione, w tym obszary objęte siecią NATURA 2000
- Renowacja, zabezpieczenia i oznakowania przydrożnych kapliczek, pomników przyrody, odkrywek geologicznych i innych miejsc i budowli charakterystycznych dla danej miejscowości i istotnych dla realizacji LSR wraz z uporządkowaniem wokół tych miejsc
- Odnawianie elewacji i dachów prywatnych obiektów charakterystycznych dla budownictwa regionu - tzw. „pruski mur”, budownictwo szachulcowe

W ramach Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja	
➤ Wykonywanie badań, analiz, studiów wykonalności, konsultacji, planów w zakresie zagospodarowania i wykorzystania obiektów zabytkowych	
PRZEDSIĘWZIĘCIE I.3.1: „SZLAK DZIEDZICTWA HISTORYCZNO -PRZYRODNICZEGO”	
Wskaźniki produktu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru
Renowacja minimum 5 obiektów zabytkowych	Protokoły odbioru robót, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia, informacja uzyskana od beneficjentów.
Dokonanie nasadzeń i oznakowanie minimum 1 zabytkowego parku podworskiego	Dokumentacja przeprowadzonych prac przed i po ich zakończeniu (zdjęcia), pomiar przed i po zakończeniu prac, informacja uzyskana od beneficjentów.
Organizacja minimum 3 imprez kulturalnych, związanych z historycznymi miejscami, w których uczestniczyć będzie minimum 90 osób.	Dokumentacja imprezy: sprawozdania, zdjęcia, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia, informacja uzyskana od beneficjentów.
I.3. CEL SZCZEGÓŁOWY: POPRAWA STANU TECHNICZNEGO ZABYTKOWYCH OBIEKTÓW ARCHITEKTONICZNYCH, MIEJSC HISTORYCZNYCH ORAZ PARKÓW PODWORSKICH	
Wskaźniki rezultatu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru
Nowe funkcje dla lokalnych społeczności wprowadzonych w obiektach zabytkowych-funkcja turystyczna	Dane uzyskane od właścicieli obiektów

I. CEL OGÓLNY:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU OCZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE

I.4. CEL SZCZEGÓŁOWY:

ROZWÓJ PROMOCJI I EKSPONOWANIE WALORÓW PRZYRODNICZYCH I KULTUROWYCH

PRZEDSIĘWZIĘCIE I.4.1: „WIR W INFORMACJI I PROMOCJI”

UZASADNIENIE

Informacja turystyczna jest niezbędnym elementem promocji turystyki, służy zarówno indywidualnym jak i zorganizowanym grupom turystów. Kompleksowy system informacji powinien być jednolity, przyjęty według opracowanych norm, zawierający zakres informacji, a także tryb poszukiwania, gromadzenia, aktualizacji i udostępniania. Oprócz jednakowo

oznakowanych punktów informacji turystycznej, wyposażonych w materiały promujące obszar LGD, (mapy, foldery, widokówki, katalog imprez kulturalno-sportowych i inne publikacje, gadzety itp.) posiadających zaplecze komputerowe, w tym stronę internetową i bazę danych najlepiej spójną z bazą wojewódzką. Uzupełnieniem oferty w punktach informacyjnych mogłoby być zakup lokalnego produktu. Opracowanie, uaktualnienie katalogu imprez i bazy informacji wymagałyby spotkań i konsultacji. W celu obsługi ruchu turystycznego niezbędni będą lokalni przewodnicy, dlatego należy uwzględnić kursy dla zainteresowanych osób. Niewątpliwą atrakcją obszaru działania LGD jest zachowanie i promowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego. Operacje związane z tym przedsięwzięciem to oznakowanie tych miejsc, wydanie materiałów, organizacja imprez kulturalnych, konkursy a także szeroko pojęta edukacja mieszkańców, odwiedzających gości, aby to co najcenniejsze dla obszaru, czyli unikatowe dziedzictwo przyrodniczo-kulturalne zachować dla kolejnych pokoleń.

GRUPY DOCELOWE BENEFICJENTÓW

- Rolnicy działający w branży około turystycznej
- Mikroprzedsiębiorstwa działające w branży turystycznej, gastronomicznej i noclegowej
- Jednostki samorządu terytorialnego
- Instytucje kultury
- Kościoły i związki wyznaniowe
- Organizacje pozarządowe
- Gospodarstwa agroturystyczne poszerzające własną ofertę

LISTA REKOMENDOWANYCH OPERACJI – ZAKRES TEMATYCZNY PROJEKTÓW

W ramach „Odnowa i rozwój wsi”

- Inwestycje służące promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury

W ramach „Wdrażanie LSR - Małe projekty”

- Organizacja szkoleń, warsztatów, kursów, konkursów dla mieszkańców z obszaru LGD
- Promocja i rozwój lokalnej aktywności, w tym lokalnej twórczości kulturalnej i artystycznej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego
- Utworzenie lub zmodernizowanie elektronicznej bazy informacji turystycznej oraz stron WWW, przygotowanie i wydanie folderów i innych publikacji informacyjnych,
- Oznakowanie obiektów i miejsc turystycznych ważnych lub charakterystycznych dla obszaru objętego LSR
- Opracowanie, coroczna aktualizacja i upowszechnianie kalendarza imprez turystycznych, kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych planowanych w regionie
- Organizacja imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych
- Opracowanie wzorów i produkcja pamiątek charakterystycznych dla regionu
- Wymiana turystyczna i udział w targach turystycznych
- Zakup oprogramowania, urządzeń i sprzętu komputerowego, w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu oraz zakup usługi dostępu do Internetu
- Zakup strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje

W ramach Wdrażanie projektów współpracy

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa w zakresie promocji, eksponowania walorów przyrodniczych, kulturowych, turystycznych 	
W ramach Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Informowanie o obszarze działania ➤ Szkolenia lokalnych liderów ➤ wydarzenia o charakterze promocyjnym związanych z obszarem działania LGD I LSR 	
PRZEDSIĘWZIĘCIE I.4.1: „WIR W INFORMACJI I PROMOCJI”	
Wskaźniki produktu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru
Opracowanie i wydanie minimum 6 kompletów materiałów promocyjnych	Wydana publikacja, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Powstanie . minimum 2 rodzajów projektów pamiątek	Dokumentacja w biurze LGD, projekt pamiątki, zdjęcia (okresowe sprawozdania z realizacji projektu), pomiar na zakończenie przedsięwzięcia
Wydanie minimum 1 kompletu wspólnych materiałów promocyjnych z inną LGD	Dokumentacja w biurze LGD, wydana publikacja pomiar na zakończenie przedsięwzięcia
Udział LGD w minimum 7 wydarzeniach o charakterze promocyjnym	Sprawozdania, zdjęcia, w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
I.4. CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ PROMOCJI I EKSPONOWANIE WALORÓW PRZYRODNICZYCH I KULTUROWYCH	
Wskaźniki rezultatu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru
Zwiększenie wiedzy mieszkańców z terenu LGD na temat funkcjonowania Stowarzyszenia WIR i jego celów	Ankieta ewaluacyjna, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Zwiększenie dostępności do informacji o walorach przyrodniczych i kulturowych obszaru LGD	Liczba punktów informacyjnych z terenu województwa zachodniopomorskiego, do których trafiły przygotowane materiały promocyjne, pomiar na zakończenie realizacji przedsięwzięcia

II. CEL OGÓLNY: STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH

II.1.CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY KULTURALNO-SPORTOWEJ I SPOŁECZNEJ

PRZEDSIĘWZIĘCIE II.1.1: „BUDOWA CENTRÓW KULTURALNO - SPORTOWYCH”	
UZASADNIENIE	
<p>Na obszarze działania LGD jest dobry dostęp do infrastruktury społecznej: oświaty, ochrony zdrowia, opieki społecznej. Funkcję kulturalną pełnią najczęściej świetlice wiejskie lub gminne domy kultury. W wielu świetlicach prowadzone są ogniska przedszkolne. W skład infrastruktury sportowej wchodzi: sale gimnastyczne, które pełnią podwójną rolę są udostępniane dla mieszkańców i wykorzystywane przez dzieci i młodzież szkolną oraz boiska do gry w piłkę nożną czasami z zapleczem socjalnym. Są także miejscowości nie posiadające świetlic i boisk. Stan techniczny wielu obiektów kulturalno- sportowych wymaga modernizacji, remontów a także doposażenia, w kilku przypadkach jest potrzeba budowania nowych obiektów. Zaplecze kulturalno-sportowe o odpowiednich standardach pozwoli na organizację różnych form spędzania wolnego czasu, będzie miejscem spotkania organizacji pozarządowych np. Kół Gospodyń Wiejskich, Ludowych Zespołów Sportowych, Rady Sołeckiej, lokalnych zespołów artystycznych itp. Nastąpi wzmocnienie więzi między mieszkańcami.</p>	
GRUPY DOCELOWE BENEFICJENTÓW	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Jednostki samorządu terytorialnego ➤ Instytucje kultury ➤ Organizacje pozarządowe ➤ Mieszkańcy 	
LISTA REKOMENDOWANYCH OPERACJI – ZAKRES TEMATYCZNY PROJEKTÓW	
W ramach „Odnowa i rozwój wsi”	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów pełniących funkcje publiczne, kulturalno- sportowe i społeczne ➤ Budowa, przebudowa, remont infrastruktury związanej z rozwojem funkcji kulturalno- sportowej i społecznej ➤ Kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej 	
W ramach „Wdrażanie LSR - Małe projekty”	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Organizacja kursów, szkoleń, wizyt studyjnych i innych działań edukacyjnych w zakresie prowadzenia podmiotów działań ekonomii społecznej, integracji społecznej itp. ➤ Remont świetlic wiejskich i ich wyposażenie 	
PRZEDSIĘWZIĘCIE II.1.1: „BUDOWA CENTRÓW KULTURALNO - SPORTOWYCH	
Wskaźniki produktu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru
Zmodernizowanie lub wyremontowanie minimum 12 obiektów związanych z rozwojem infrastruktury społecznej	Protokoły odbioru robót, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia, informacja od beneficjenta
Wyremontowanie i/lub wyposażenie minimum 11 świetlic w celu wykorzystania	Protokoły odbioru robót, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia, informacja

ich na potrzeby lokalnych społeczności	od beneficjenta
Organizacja minimum 23 imprez kulturalnych, sportowych, edukacyjnych, w których uczestniczyć będzie minimum 500 osób w wyremontowanych, zmodernizowanych, wyposażonych obiektach, świetlicach lub powstałych placach rekreacyjnych, zabaw, ścieżkach zdrowia	Sprawozdanie z realizacji imprez, listy obecności, zdjęcia, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
II.1.CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY KULTURALNO-SPORTOWEJ I SPOŁECZNEJ	
Wskaźniki rezultatu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru
Zwiększenie dostępności mieszkańców obszaru LGD do infrastruktury kulturalno-sportowej i społecznej	Ilość osób korzystających z obiektów, informacja od beneficjenta , pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
II. CEL OGÓLNY: STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH	
Wskaźniki oddziaływania do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru
Wzrost aktywności społeczno-ekonomicznej na obszarze LGD w okresie określonym w strategii	Liczba podmiotów działających na obszarze LGD, w szczególności NGO, pomiar na zakończenie przedsięwzięcia, KRS, Starostwo, pomiar na zakończenie przedsięwzięcia

II. CEL OGÓLNY: STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH

II.2. CEL SZCZEGÓŁOWY: ZWIĘKSZENIE OFERTY SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU, W TYM NA OBSZARACH ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ SPOŁECZNĄ I GOSPODARCZĄ

PRZEDSIĘWZIĘCIE II.2.1: „AKADEMIA WOLNEGO CZASU”
UZASADNIENIE

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy obszaru wynika, że słabością obszaru działania LSR jest mała oferta spędzania wolnego czasu w szczególności w przypadku młodzieży, osób dorosłych oraz osób zagrożonych marginalizacją społeczną i gospodarczą. Wiele miejscowości na terenie objętym LSR nie posiada infrastruktury rekreacyjnej pozwalającej na wspólne spędzanie wolnego czasu (placów zabaw, ścieżek zdrowia, wyznaczonych miejsc rekreacyjnych z małą architekturą itp.) Niniejsze przedsięwzięcie jest odpowiedzią także dla turystów i odwiedzających gości. Przedsięwzięcia w tym zakresie przyczynią się do zaktywizowania społeczności lokalnej, pozwolą na rozwój zainteresowań, osobowości, szerszy udział w życiu lokalnej społeczności, zwiększą także integrację, będą przeciwdziałać patologiom społecznym szczególnie wśród młodzieży. Innowacyjność przedsięwzięcia wiąże się z różnorodnością form spędzania wolnego czasu, która nie wystąpiła dotychczas. Zostaną zaspokojone potrzeby mieszkańców w zakresie kultury, sportu, rekreacji w oparciu między innymi o lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe i historyczne

GRUPY DOCELOWE BENEFICJENTÓW

- Mieszkańcy obszaru LSR
- Turyści, odwiedzający

LISTA REKOMENDOWANYCH OPERACJI – ZAKRES TEMATYCZNY PROJEKTÓW

W ramach „Wdrażanie LSR- Małe projekty”

- Organizacja kursów, szkoleń, wizyt studyjnych i innych działań edukacyjnych w zakresie animacji kulturalnej itp.
- Organizacja imprez kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych na obszarze działania LSR.
- Budowa małej infrastruktury rekreacyjnej np. miejsc rekreacyjnych, placów zabaw, ścieżek zdrowia itp.
- Zakup i nasadzenia tradycyjnej roślinności oraz starych odmian roślin (nasion, sadzonek, kłaczy, bulw, itd.) w celu wykorzystania lub odnowienia cennego dziedzictwa przyrodniczego lub kulturowego ze szczególnym wskazaniem na obszary chronione w tym obszary objęte siecią Natura 2000
- Rozwój aktywności społeczności lokalnej, w tym poprzez promocję lokalnej twórczości ludowej, kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego, kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów

W ramach „Aktywizacja i nabywanie umiejętności”

- Informowanie o obszarze działania LGD oraz LSR
- Animowanie społeczności lokalnych
- Szkolenia lokalnych liderów

PRZEDSIĘWZIĘCIE II.2.1: „AKADEMIA WOLNEGO CZASU”

Wskaźniki produktu do 2015 r

Organizacja minimum 10 kursów, szkoleń, warsztatów, wizyt studyjnych dla wszystkich grup społecznych w zakresie animacji kulturalnej, sportowej i oferty spędzania wolnego czasu, w których będzie uczestniczyło minimum 100 osób.

Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru

Sprawozdanie z realizacji kursów, szkoleń warsztatów, wizyt studyjnych, listy obecności, zdjęcia, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia

Organizacja minimum 17 imprez kulturalnych, sportowych lub rekreacyjnych, w których będzie uczestniczyło minimum 1000 osób	Sprawozdanie z realizacji imprez, listy obecności, zdjęcia, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Otwarcie . minimum 1 kawiarenki internetowej	Dokumentacja z otwarcia kawiarenki, pomiar na zakończenie przedsięwzięcia
II.2. CEL SZCZEGÓŁOWY: ZWIĘKSZENIE OFERTY SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU, W TYM NA OBSZARACH ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ SPOŁECZNĄ I GOSPODARCZĄ	
Wskaźniki rezultatu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstota pomiaru
Zwiększenie średniorocznej ilości publicznych imprez kulturalnych w szczególności na obszarach zagrożonych marginalizacją społeczną	Roczna ilość imprez, szkoleń, warsztatów, wyjazdów studyjnych pomiar na zakończenie każdego roku realizacji strategii

II. CEL OGÓLNY: STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH

II.3. CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ INTEGRACJI I KOMUNIKACJI LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, KSZTAŁTOWANIE POSTAW PRO-TURYSTYCZNYCH, UPOWSZECHNIANIE WIEDZY O MIKROREGIONIE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW LGD

PRZEDSIĘWZIĘCIE II.3.1:

„WIO! WSPÓŁPRACA – INTEGRACJA – ODNOWA”

UZASADNIENIE

Słabością zidentyfikowaną na obszarze działania LGD jest niski poziom integracji mieszkańców, brak komunikowania się, brak przepływu informacji. Liczba lokalnych liderów i wolontariuszy jest także niewystarczająca. Mieszkańcy są najczęściej zamknięci we własnych domostwach i często nie otwierają się nawet na najbliższych sąsiadów. Komunikacja i przepływ informacji są ograniczone do wąskich kręgów społecznych i funkcjonują dobrze jedynie na polu wymiany między poszczególnymi instytucjami. Brak zaangażowania części mieszkańców stanowi duży problem w kontekście rozwoju mikroregionu. Występuje niewielkie zainteresowanie życiem lokalnej społeczności ze strony znacznej części mieszkańców. Aktywnie działające osoby stanowią zdecydowaną mniejszość, co nie sprzyja rozwojowi mikroregionu. Mieszkańcy są w większości pozytywnie nastawieni do współpracy i posiadają potencjał społeczny, jednak niedoinformowanie i brak komunikacji sprawia, że nie wykazują dostatecznych inicjatyw obywatelskich. Rozwiązaniu tych problemów służy organizacja spotkań, warsztatów, wyjazdów studyjnych, konkursów i różnych imprez społeczno-kulturalnych. Mieszkańcy nie posiadają także dostatecznej wiedzy na temat atrakcyjności terenów ich zamieszkania pod względem turystycznym, przyrodniczym, historycznym. Rozwój turystyki powoduje powstanie nowych miejsc pracy, co istotne jest na obszarach o wysokim stopniu bezrobocia, szczególnie wsi popegeerowskich. Rozwój turystyki na tak cennych przyrodniczo obszarach

musi być skorelowany z ochroną środowiska. Świadomość ekologiczna mieszkańców również jest niska, świadczą o tym choćby dzikie wysypiska śmieci. Słabą stroną tych terenów jest brak wiedzy mieszkańców na temat dziedzictwa kulturowego. W większości nie są świadomi tego, jakie możliwości rozwoju niesie za sobą ochrona i kultywowanie dorobku poprzednich pokoleń. Innowacyjnością tego przedsięwzięcia będzie wzmocnienie podmiotów ekonomii społecznej (doradztwo prawne, ekonomiczne), przewartościowaniu podejścia do mieszkańców, przekładanie działań pasywnych na aktywne, wymagających więcej czasu i zaangażowania. Jest to działanie długofalowe. W uświadamianiu mieszkańców udział powinny wziąć instytucje kultury, samorząd lokalny oraz organizacje pozarządowe. Takie spotkania sprzyjać będą nie tylko rozwojowi świadomości i zaangażowaniu mieszkańców, ale dodatkowo dają kolejną korzyść, jaką jest rozwój komunikacji i integracji społecznej.

GRUPY DOCELOWE BENEFICJENTÓW

- Jednostki samorządu terytorialnego
- Instytucje kultury
- Organizacje pozarządowe
- Mieszkańcy

LISTA REKOMENDOWANYCH OPERACJI – ZAKRES TEMATYCZNY PROJEKTÓW

W ramach „Wdrażanie LSR- Małe projekty”

- Organizacja kursów, szkoleń, wizyt studyjnych i innych działań edukacyjnych w zakresie prowadzenia podmiotów ekonomii społecznej, integracji społecznej itp.
- Udostępnianie, zakup na potrzeby grup społecznych urządzeń i sprzętu komputerowego umożliwiającego dostęp do Internetu (np. wyposażenie, zakładanie kawiarenek internetowych)
- Organizacja imprez społeczno-kulturalnych

W ramach „Aktywizacja i nabywanie umiejętności”

- Animowanie społeczności lokalnych w zakresie podejmowania działalności na rzecz spójności społecznej obszaru
- Szkolenia lokalnych liderów w zakresie ekonomii społecznej

PRZEDSIĘWZIĘCIE II.3.1: „WIO! WSPÓŁPRACA – INTEGRACJA – ODNOWA”

Wskaźniki produktu do 2015 r	Źródła informacji wskaźnika, częstość pomiaru
Organizacja minimum 25 imprez społeczno-integracyjnych, w których uczestniczyć będzie minimum 1000 osób	Sprawozdanie z realizacji imprez, listy obecności, zdjęcia, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia
Organizacja minimum 10 szkoleń, konkursów, wyjazdów studyjnych związanych min.: z edukacją ekologiczną, w których uczestniczyć będzie minimum 200 osób	Sprawozdanie z realizacji szkoleń, kursów, wyjazdów studyjnych, listy obecności, zdjęcia, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia

II.3. CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ INTEGRACJI I KOMUNIKACJI LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, KSZTAŁTOWANIE POSTAW PRO- TURYSTYCZNYCH, UPOWSZECHNIANIE WIEDZY O MIKROREGIONIE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW LGD

Zwiększenie wiedzy mieszkańców z terenu LGD na temat walorów turystycznych i historii obszaru LGD	Liczba imprez społeczno-kulturowych zrealizowanych w okresie realizacji strategii, ankiety ewaluacyjne, pomiar w połowie i na zakończenie przedsięwzięcia.
CZYNNIKI RYZYKA	
-zasady finansowania programu -długie procedury rozpatrywania wniosków -brak odpowiedniej regulacji prawnej sprzyjającej powstawaniu żywnościowych produktów lokalnych	

V. Określenie misji LGD

Lokalna Grupa Działania - Stowarzyszenie „WIR”- Wiejska Inicjatywa Rozwoju służy poprawie jakości życia mieszkańców, wspiera ich aktywność gospodarczą i społeczną, podejmuje działania na rzecz turystyki, rekreacji, sportu i kultury z zachowaniem dbałości o środowisko i dziedzictwo kulturowe.

VI. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR

Lokalna Grupa Działania - Stowarzyszenie „WIR” - Wiejska Inicjatywa Rozwoju przyjęła dwa cele główne, które będą realizowane poprzez wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. Cele te zostały opracowane na podstawie diagnozy spójności i konsultacji społecznych z mieszkańcami wszystkich gmin.

Na wszystkich spotkaniach konsultacyjnych podkreślono, że największym kapitałem obszaru są jego mieszkańcy oraz atrakcyjne walory turystyczne oparte na dziedzictwie przyrodniczym, kulturowym i historycznym, który należy wykorzystać, aby zrealizować zaplanowane cele główne, szczegółowe i przedsięwzięcia.

Cel główny, związany z rozwojem turystyki na obszarze LGD, został przyjęty w odpowiedzi na to, że turystyka została wskazana przez mieszkańców jako szansa rozwoju gospodarczego, która w małym stopniu jest wykorzystana. Obszar, dla którego opracowano LSR posiada unikatowe walory przyrodnicze, krajobrazowe, ale ma niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę turystyczną, słabą promocję oraz brak kompleksowego pakietu usług turystycznych. Rozwój turystyki skorelowany jest z możliwością powstawania nowych miejsc pracy, co ma ogromne znaczenie dla wszystkich gmin, członków Stowarzyszenia „WIR”. Powstanie spójnej oferty turystycznej, produktów lokalnych i certyfikowanych przyczyni się do ożywienia gospodarczego obszaru LGD.

Podczas konsultacji problemem podnoszonym na każdym spotkaniu była mała aktywność społeczna, mimo że na obszarze LGD są dość liczne organizacje pozarządowe to jednak liczba liderów, wolontariuszy jest niewielka. Podkreślano często, że przyczyną tego jest brak miejsc spotkań, niewielka oferta spędzania wolnego czasu, brak możliwości pozyskania środków przez organizacje pozarządowe. Te wskazane przez mieszkańców problemy były

podstawą do sformułowania drugiego celu głównego. Organizacja wspólnych imprez turystycznych, kulturalnych, sportowych, szkoleń, wyjazdów studyjnych podniesie wiedzę na temat obszaru i zintegruje jego mieszkańców.

VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach

LSR przedsięwzięć

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „WIR”- Wiejska Inicjatywa Rozwoju podczas planowania swojej Strategii oraz działań uwzględniła zintegrowane podejście jako jeden z ważniejszych elementów. Określając cele główne oraz cele szczegółowe uwzględniono udział i przenikanie się w projektach przedstawicieli zarówno instytucjonalnych jak i indywidualnych, różnych sektorów życia oraz korzystanie z zasobów pochodzących z różnych obszarów w gminach tworzących LGD. Obszary, które winny się przenikać między sobą i które mają być zaplanowane w realizowanych działaniach, dotyczą takich stref jak: społeczna, kulturowa, edukacyjna, administracji publicznej, gospodarcza czy ekologiczna. W celu pierwszym ogólnym pt „ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU OCZYSZCIE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE” zakłada się realizację projektów, nie tylko z obszarów gospodarki czy ożywienia rynku pracy, ale zakłada się również rozwój infrastruktury technicznej (związanej funkcjami turystycznymi np. budowa, modernizacja infrastruktury turystycznej) oraz zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu poprzez rozwój promocji i powstanie markowych produktów turystycznych.

Drugi cel ogólny pt „STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH” dotyczy strefy społecznej i infrastruktury społecznej uwzględniając wszystkie grupy społeczne, w tym osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

Analizując założone dwa cele ogólne i wynikające z nich cele szczegółowe widać, że realizowanie planu operacyjnego LSR będzie pośrednio czy bezpośrednio przyczyniało się do realizacji kilku celów jednocześnie. Zintegrowane podejście zostało również uwzględnione w lokalnych kryteriach wyboru operacji przez organ decyzyjny LGD czyli w preferowanych operacjach/projektach (np. powiązanie projektu z innym przedsięwzięciem, czy udział partnerów w realizacji projektów). Zintegrowane podejście, czyli uwzględniające przedstawicieli różnych sektorów zostało również uwzględnione w monitorowaniu realizacji Strategii. Daje to duże szanse na rozwiązanie w ciągu najbliższych kilku lat prawdziwych problemów, z którymi borykają się mieszkańcy sześciu gmin objętych LGD.

Taki sposób myślenia daje szansę z jednej strony na współpracę różnych sektorów, która jest podstawą rozwoju, a z drugiej strony stwarza możliwości do integrację różnych środowisk, które funkcjonują w gminach objętych LGD. Tylko takie zintegrowane podejście daje możliwości i szanse na nową jakość życia w polskiej wsi.

VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach

LSR przedsięwzięć

Podejście Leader może odegrać cenną rolę w stymulowaniu nowych, innowacyjnych sposobów przyczyniających się do rozwoju obszarów wiejskich. Przewija się ono zarówno w sposobach rozwiązywania istniejących problemów (zaplanowanych operacjach) oraz w planach rozwoju społeczno-gospodarczego gmin tworzących LGD.

Zaplanowano do realizacji działania, które odznaczają się nowatorskim podejściem dla rozwoju gmin z wykorzystaniem zasobów ludzkich, przyrodniczych i gospodarczych dostępnych na terenie gmin objętych LGD.

Pojawiający się nowy potencjał otwiera nowe możliwości zagospodarowania tego terenu, który służyć będzie nie tylko mieszkańcom gmin objętych LSR. Nowym pomysłem na projekty związane z turystyką, sportem i kulturą jest budowa ścieżek rowerowych, tras tematycznych łączących najciekawsze miejsca na obszarze LGD. Innowacyjnością w rozwoju turystyki i rekreacji będzie stworzenie kompleksowej oferty turystycznej uwzględniającej funkcjonowanie infrastruktury turystycznej, produkcję lokalnych produktów żywnościowych i nieżywnościowych, organizację imprez turystycznych, kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych oraz szeroka promocja walorów przyrodniczych i historycznych obszaru.

W zakresie drugiego celu głównego zaplanowane są działania mające na celu zaktywizowanie obszaru, integrację międzypokoleniową, polegającą na przekazywaniu przez starsze osoby pewnych umiejętności, wartości i tradycji młodym mieszkańcom wsi. Poprzez wspólnie organizowane imprezy społeczne, kulturalne i sportowe nastąpi integracja wielu środowisk. Poprzez działania integrujące pragniemy również wzmacniać tożsamość mieszkańców przybliżając im wiedzę na temat dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Rozwój sportu, rekreacji i innych form spędzania wolnego czasu będzie innowacyjną ofertą dla lokalnej społeczności

Rozwijanie idei partnerstwa trzech sektorów, wiązanie celów społecznych z gospodarczymi, może zaowocować wieloma innowacyjnymi rozwiązaniami służącymi podnoszeniu poziomu życia mieszkańców obszaru objętego LSR. Takie podejście będzie promować wspólne działania przedstawicieli różnych środowisk i sektorów i próbę wiązania w kompleksowe i spójne, dotychczas rozproszone działania, inicjatywy i inwestycje. Innowacyjne działania to rozwój nowych funkcji obszaru lub wprowadzanie rozwiązań i przedsięwzięć mających charakter działań nowatorskich.

IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie operacji w ramach działania „Wdrażanie LSR”, kryteriów na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmian tych kryteriów

Po zatwierdzeniu LSR przez samorząd województwa zachodniopomorskiego, LGD wybiera projekty do realizacji w ramach środków przyznanych na realizację Strategii.

- Potencjalni beneficjenci mogą składać wnioski dotyczące operacji kwalifikujących się do udzielenia pomocy objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w ramach działań:
  - a) różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
  - b) tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,
  - c) odnowa i rozwój wsi
  - d) oraz operacji zwanych dalej „małymi projektami”,

W terminie **44** dni przed planowanym dniem rozpoczęcia biegu terminu składania wniosków o przyznanie pomocy w ramach Działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”, LGD występuje do organu SW właściwego ze względu na siedzibę LGD z wnioskiem o podanie do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania za jej pośrednictwem wniosków, wskazując w nim planowany termin.

W terminie **24** dni przed planowanym dniem rozpoczęcia biegu terminu składania wniosków o przyznanie pomocy LGD w formie elektronicznej(na płycie CD) przekazuje do SW niezbędne dokumenty. Dokumenty zawierają niezbędne informacje, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 r w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013(Dz. U. Nr 138, poz.868 z późn. zmianami)

- Informację o możliwości składania wniosków zamieszcza się na stronie internetowej, w siedzibie LGD oraz w prasie lokalnej najpóźniej 14 dni przed rozpoczęciem naboru wniosków. Nabór wniosków będzie prowadzony zgodnie z rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.”
  - Beneficjent składa wniosek na odpowiednim formularzu osobiście w siedzibie LGD.
  - Właściwy organ samorządu województwa udostępnia formularz wniosku o przyznanie pomocy nie później niż w dniu podania do publicznej wiadomości informacji o konkursie.
  - Formularz wniosku o przyznanie pomocy zawiera wykaz dokumentów, w tym **”Kartę opisu operacji”**(zał. nr 2 do LSR), które powinny być dołączone do wniosku, z wyraźnym zaznaczeniem tych dokumentów, których niedołączenie skutkuje nieprzyznaniem pomocy oraz wzory oświadczeń.
  - Do publicznej wiadomości w każdym roku podaje się limit dostępnych środków w ramach składanych wniosków.

I. Procedura składania wniosków aplikacyjnych o wsparcie w ramach działania „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju”

1. Wniosek o przyznanie pomocy składa się:
  - a) osobiście bezpośrednio w siedzibie LGD (Stargard Szczeciński, Rynek Staromiejski 5)
2. Za datę i godzinę złożenia wniosku uznaje się osobiste złożenie wniosku w siedzibie LGD.
3. Z chwilą złożenia wniosku o przyznanie pomocy LGD wydaje potwierdzenie jego złożenia, zawierające datę i godzinę wpływu wniosku, opatrzone pieczęcią LGD oraz podpisane przez osobę przyjmującą ten wniosek- zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
4. Jeżeli wniosek o przyznanie pomocy został złożony po terminie, właściwy organ jednostki wdrażającej pozostawi wniosek bez rozpatrzenia.
5. Jeżeli wniosek o przyznanie pomocy nie wskazano adresu wnioskodawcy i nie ma możliwości ustalenie tego adresu na podstawie posiadanych danych, właściwy organ jednostki wdrażającej pozostawi wniosek bez rozpatrzenia
6. Wnioskodawca informuje LGD i właściwy organ wdrażający o wszelkich zmianach w zakresie danych objętych wnioskiem o przyznanie pomocy, niezwłocznie po ich zaistnieniu.

7. LGD sporządza listę operacji na podstawie kryteriów określonych w LSR, w terminie 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy.
- a) w terminie nie dłuższym niż **3** dni od dnia w, którym upłynął termin składania wniosków, Zarząd Stowarzyszenia w porozumieniu z Przewodniczącym Rady wyznacza termin, miejsce i porządek posiedzenia Rady. Biuro LGD wysyła niezwłocznie członkom Rady zawiadomienie wraz z informacją dotyczącą możliwości zapoznania się z materiałami i dokumentami związanymi z porządkiem posiedzenia, w tym z wnioskami, które będą rozpatrywane podczas posiedzenia (dokumentacja zgodnie z Regulaminem Rady może być udostępniana w Biurze LGD lub drogą elektroniczną). Posiedzenie Rady nie może być wyznaczone wcześniej niż po upływie **7** dni od dnia wysłania zawiadomień członkom Rady. Informacja o posiedzeniu Rady jest podawana do publicznej wiadomości na stronie internetowej oraz siedzibie LGD.
  - b) w terminie nie dłuższym niż **10** dni od dnia w którym minął termin składania wniosków, Biuro LGD i Zarząd dokonuje streszczenia zawartości wszystkich wniosków pod kątem oceny merytorycznej.
  - c) w terminie **12** dni nie później niż 15 dni od dnia w którym minął termin składania wniosków, odbywa się posiedzenie Rady na którym członkowie Rady poprzez głosowanie **w sprawie zgodności operacji z LSR i w sprawie oceny operacji według kryteriów lokalnych** dokonują wyboru operacji. LGD w terminie nie później niż **21** dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy, sporządza listę ocenionych projektów zawierającą operacje niezgodne z LSR oraz operacje zgodne z LSR i w tym przypadku ustala ich kolejność według liczby uzyskanych punktów w ramach tej oceny. Lista zostaje wywieszona na stronie internetowej LGD oraz w jej siedzibie.
  - d) LGD informuje na piśmie wnioskodawcę niezwłocznie od dnia dokonania wyboru operacji o:
    - zgodności albo niezgodności operacji LSR, wskazując przyczyny niezgodności.
    - uzyskanych punktów w ramach tej oceny lub miejsca na liście ocenionych małych projektów
    - możliwości złożenia odwołania od wyników tej oceny zgodnie z procedurą określoną w LSR.
  - e) Procedura odwoławcza
    - Wnioskodawca w terminie **3** dni od dnia otrzymania pisma z informacją o decyzji Rady, nie później jednak niż 32 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy, może złożyć w Biurze LGD odwołanie od rozstrzygnięć Rady.
    - W przypadku wpłynięcia odwołań Zarząd LGD niezwłocznie zwołuje posiedzenie Rady w celu rozpatrzenia złożonych odwołań. Po rozpatrzeniu odwołań LGD sporządza ostateczną listę operacji wybranych do finansowania ustalając ich kolejność według liczby uzyskanych punktów w ramach oceny spełnienia lokalnych kryteriów LGD oraz listę projektów niewybranych.
    - Wnioskodawca może tylko raz złożyć odwołanie o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie konkretnej operacji.

- f) W terminie do **45** dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy LGD przekazuje właściwemu podmiotowi wdrażającemu listę wybranych i niewybranych operacji, uwzględniając wyniki oceny projektów dokonanej na skutek złożonych odwołań wraz ze złożonymi wnioskami o przyznanie pomocy oraz dokumentację Rady tj. podjęte uchwały i protokół, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 r w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 138, poz. 868 z późn. Zmianami).
- g) W terminie 45 dni w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy, LGD informuje na piśmie wnioskodawcę o możliwości złożenia wniosku o przyznanie pomocy bezpośrednio do podmiotu wdrażającego- w przypadku wnioskodawcy, którego operacja nie została wybrana, z wyłączeniem wniosków dla małych projektów tj. operacji, które nie odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działań Osi 3 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

II. Wewnętrzne procedury wyboru operacji do realizacji w ramach LSR Lokalnej Grupy Działania

1. Organem dokonującym wyboru operacji, które mają być realizowane w ramach LSR Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia „WIR” jest Rada Stowarzyszenia
2. Szczegółową organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady określa Regulamin Rady Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia „WIR”, będący załącznikiem nr 2 do wniosku.
3. Do kompetencji Rady należy:
  - a) wybór operacji, które mają być realizowane w ramach opracowanej LSR,
  - b) przyjmowanie i ocena operacji złożonych do konkursu,
  - c) sporządzanie listy rankingowej operacji i podejmowanie uchwał w tej sprawie,
  - d) przekazywanie listy rankingowej operacji Zarządowi w celu przysłania ocenionych operacji do właściwego podmiotu wdrażającego,
  - e) rozpatrywanie odwołań od decyzji Rady . Podmioty mają prawo do odwołania w terminie 3 dni od dnia otrzymania pisma z informacją o decyzji Rady, nie później jednak niż 32 dni od dnia w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy. Rada ma 7 dni na rozpatrzenie odwołania i ogłoszenie ostatecznej decyzji,
  - f) coroczne przekazywanie sprawozdań ze swojej działalności Walnemu Zebraniu Członków,
4. Wybór operacji, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia „WIR” dokonany jest przez Radę na podstawie jawnych i obiektywnych kryteriów zawartych w LSR.

5. Decyzja w sprawie wyboru operacji do finansowania jest podejmowana w formie uchwał Rady .
6. Po zapoznaniu się z nadesłanymi wnioskami, członkowie Rady składają oświadczenia, że nie są właścicielami, współwłaścicielami, pracownikami, współmałżonkami lub krewnymi do II stopnia pokrewieństwa wnioskodawcy **(Deklaracja bezstronności- zał. nr 1a Regulaminu Rady)**
7. W przypadku oceny operacji złożonej przez jednostkę, której właścicielem, współwłaścicielem lub pracownikiem jest współmałżonek członka Rady Decyzyjnej lub jego krewny do II stopnia pokrewieństwa, ten członek Rady Decyzyjnej nie bierze udziału w ocenie operacji **(Deklaracja bezstronności – zał. Nr 1b Regulaminu Rady)**
8. Głosowanie przez wypełnianie kart do oceny merytorycznej każdej operacji obejmuje:
  - a) głosowanie w sprawie zgodności operacji z LSR
  - b) głosowanie w sprawie oceny operacji według kryteriów lokalnych, przyjętych przez LGD,
  - c) w zależności od działania PROW 2007-2013 do którego została zgłoszona operacja
9. W głosowaniu odbywającym się przez wypełnienie kart do oceny operacji, członkowie Rady oddają głos za pomocą kart - „**Karta oceny zgodności operacji z LSR**”- **załącznik nr 2 Regulaminu Rady** wydanych przez Sekretarza. Każda strona karty oceny operacji musi być opieczętowana pieczęcią LGD i podpisana przez Sekretarza .
10. Głos oddany przez członka Rady w formie wypełnionej karty oceny operacji jest nieważny, jeśli zachodzi co najmniej jedna z poniższych okoliczności:
  - a) na karcie brakuje nazwiska i imienia lub podpisu członka Rady,
  - b) na karcie brakuje informacji pozwalających zidentyfikować operację, której dotyczy ocena (numeru wniosku, nazwa wnioskodawcy, nazwa projektu),
11. Karty muszą być wypełniane piórem, długopisem lub cienkopisem.
12. Znaki „X” winny być postawione w polu przeznaczonego na to kwadratu.
13. Głos w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR oddaje się przez skreślenie jednej z opcji zaznaczonych gwiazdką w zawartym na „Karcie oceny zgodności operacji z LSR” w sformułowaniu: „ Głosuję za UZNANIEM*/NIEUZNANIEM* operacji za zgodną z LSR”. Pozostawienie lub skreślenie obu opcji uważa się za głos nieważny.
14. W przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełniania „Karty oceny zgodności operacji z LSR”, Sekretarz posiedzenia wzywa członka Rady, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków. W trakcie wyjaśnień, Rady może na oddanej przez siebie karcie dokonać wpisów w kartach

lub pozycjach pustych oraz dokonać czytelnej korekty w pozycjach i kratkach wypełnionych podczas głosowania, stawiając przy tych poprawkach swój podpis.

15. Jeżeli po dokonaniu poprawek i uzupełnień kart nadal zawiera błędy w sposobie wypełnienia, zostaje uznana za głos nieważny.
16. Wynik głosowania w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR jest pozytywny, jest bezwzględna większość głosów została oddana na opcję, że operacja jest zgodna z LSR.
17. Wynik głosowania ogłasza Przewodniczący Rady.
18. Oddanie głosu w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD polega na wypełnieniu tabeli zawartej na „**Karcie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD**”- załączniki nr 3a,3b,3c,3d **Regulaminu Rady**, która jest odpowiednia do typu ocenianej operacji. Wszystkie rubryki zawarte w tabeli muszą być wypełnione, w przeciwnym razie głos uważa się za nieważny.
19. W trakcie zliczania głosów, Sekretarz posiedzenia, zobowiązany jest sprawdzić, czy łączna ocena punktowa zawarta w pozycji „SUMA PUNKTÓW” została obliczona poprawnie.
20. W przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełniania „Karty oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD”, Sekretarz posiedzenia wzywa członka Rady, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków. W trakcie wyjaśnień, członek Rady może na oddanej przez siebie karcie dokonać wpisów w pozycjach pustych, oraz dokonać czytelnej korekty w pozycjach wypełnionych podczas głosowania, stawiając przy tych poprawkach swój podpis.
21. Jeżeli po dokonaniu poprawek i uzupełnień karta nadal zawiera błędy w sposobie wypełnienia, zostaje uznana za głos nieważny.
22. Wynik głosowania w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD dokonuje się w taki sposób, że sumuje się oceny punktowe wyrażone na kartach stanowiących głosy oddane ważnie w pozycji „SUMA PUNKTÓW” i dzieli przez liczbę ważnie oddanych głosów.
23. Na podstawie wyników głosowania w sprawie oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD sporządza się listę operacji wybranych do finansowania.

Schemat drogi oceny operacji

BIURO STOWARZYSZENIA – SKŁADANIE WNIOSKÓW W RAMACH DZIAŁANIA „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” PROW 2007-2013 OŚ 4 LEADER

OCENA MERYTORYCZNA:

- **WNIOSEK NIE OTRZYMUJE WSPARCIA – PROCEDURA ODWOŁAWCZA W CIĄGU 3 DNI**
- **WNIOSEK OTRZYMUJE WSPARCIE – PRZESYŁANY DO URZĘDU MARSZAŁKOWSKIEGO**

KRYTERIA OCENY MERYTORYCZNEJ

1. Kryteria oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju, każdy z członków Rady wypełnia „Kartę oceny zgodności operacji z LSR” odpowiadając na trzy pytania:
  - a) **Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów głównych LSR?**
  - b) **Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR?**
  - c) **Czy realizacja operacja jest zgodna z przedsięwzięciami planowanymi w ramach LSR?**

Operację można uznać za zgodną z LSR, jeżeli co najmniej 1 cel główny i 1 cel szczegółowy przyczyni się do jej realizacji oraz jeśli jest ona zgodna z co najmniej jednym przedsięwzięciem. Do dofinansowania może być wybrany wniosek, którego operacja uzyskała co najmniej 40% maksymalnej liczby punktów w ocenie według lokalnych kryteriów oceny przewidzianych w danym naborze.

2. Lokalne kryteria wyboru operacji

O miejscu danego wniosku na liście będzie decydować liczba punktów uzyskanych w ramach tzw. lokalnych kryteriów wyboru operacji wdrażanych poprzez Lokalną Grupę Działania. Każdy z członków Rady będzie wypełniał „Kartę oceny operacji według lokalnych kryteriów LGD”

Lokalne kryteria w ramach „Różnicowanie w kierunku nierolniczym” (max. liczba punktów 27)

lp	Kryterium lokalne-nazwa	punktacja	Opis kryterium
1	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów	Wnioskodawca uzyskał wsparcie realizując przynajmniej 1 projekt – 1 pkt. brak projektów – 0 pkt.	Oceniane jest doświadczenie beneficjenta w realizacji projektów z udziałem środków z UE.
2	Powierzchnia gospodarstwa	pow. gospodarstwa poniżej średniej województwa – 1 pkt. pow. gospodarstwa powyżej	Ocenie podlega wielkość gospodarstwa, preferowani są wnioskodawcy posiadający gospodarstwa poniżej średniej

		średniej województwa – 0 pkt.	województwa, najbardziej potrzebujące przekwalifikowania swojej dotychczasowej działalności.
3	Operacja ma charakter innowacyjny	0 – 4 pkt.	Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może to oznaczać zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, ale mających innowacyjny charakter na terenie LGD. Przykłady: nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych, rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług, modernizacja tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru, nowy sposób angażowania lokalnej społeczności itp.
4	Wysokość wnioskowanej pomocy	Wnioskowana kwota kosztów kwalifikowanych operacji mniej niż 25.000 – 5 pkt. od 25.000 do 50.000 – 3 pkt. powyżej 50.000 – 2 pkt.	Preferuje się operacje o niższej wartości kosztów kwalifikowanych, co wynika z ograniczonej ilości środków na realizację LSR.
5	Operacja jest oparta o lokalne zasoby, lub lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne	Real. operacji przyczyni się do lepszego wykorzystania (max 3 pkt.) walorów przyrodniczo-krajobrazowych – 1 pkt. dziedzictwa historyczno-kulturowego – 1 pkt. lokalnych surowców, w tym produktów rolnych i leśnych – 1 pkt.	Preferowane są operacje wykorzystujące lokalne zasoby lub lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne lub upowszechniające wiedzę na ich temat.
6	Promocja walorów obszaru LGD	Operacja promuje lokalne usługi, produkty z wykorzystaniem logo LGD – 3 pkt. Operacja nie promuje lokalnych usług, produktów, z wykorzystaniem logo LGD – 0 pkt.	Preferowane są operacje promujące walory obszaru LGD z wykorzystaniem logo LGD. Taka promocja przyczyni się do rozpoznawalności obszaru, rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru co jest adekwatne do celów LSR.
7.	Rozwój lokalnego rynku pracy	Operacja przyczyni się do powstania co najmniej 1 miejsca pracy – 1 pkt.	Oceniana jest korzyść ekonomiczna dla LGD pod kątem tworzenia miejsc pracy.
8	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej albo	Operacja przyczyni się do rozwoju funkcji turystycznej – 2 pkt. Operacja nie przyczyni się do rozwoju turystyki – 0 pkt.	Preferowane projekty służą rozwojowi infrastruktury turystycznej i usług turystycznych w oparciu o lokalne zasoby.

	wzmocni markę regionu		
9.	Działalność wpisuje się w powstanie marki produktów „WIR na Wsi”	Operacja przyczyni się do tworzenia produktów lokalnych – 2 pkt. Operacja nie przyczyni się do powstania produktów lokalnych – 0 pkt.	Operacja jest oceniana pod kątem wzmocnienia pozycji produktów lokalnych, certyfikowanych produktów żywnościowych. Preferowane są operacje przyczyniające się do tworzenia produktów lokalnych, certyfikowanych i upowszechniania wiedzy na ich temat.
10.	Przynależność do LGD	Wnioskodawca jest członkiem LGD – 5 pkt. Wnioskodawca nie jest członkiem LGD – 0 pkt.	Oceniana jest przynależność do Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju

Lokalne kryteria w ramach „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” (max. liczba punktów 32)

lp	Kryterium lokalne-nazwa	punktacja	Opis kryterium
1	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów	Wnioskodawca uzyskał wsparcie realizując przynajmniej 1 projekt – 1pkt. Brak projektów – 0 pkt.	Oceniane jest doświadczenie beneficjenta w realizacji projektów z udziałem środków z UE.
2	Operacja ma charakter innowacyjny	0 – 4 pkt.	Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może to oznaczać zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, ale mających innowacyjny charakter na terenie LGD. Przykłady: nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych, rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług, modernizacja tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru, nowy sposób angażowania lokalnej społeczności itp.
3	Wysokość wnioskowanej pomocy	Wnioskowana kwota kosztów kwalifikowanych operacji Mniej niż 100.000 – 7 pkt. od 100.000 do 200.000 – 3 pkt. od 200.000 do 300.000 – 0 pkt.	Preferuje się operacje o niższej wartości kosztów kwalifikowanych, co wynika z ograniczonej ilości środków na realizację LSR.

4	Operacja jest oparta o lokalne zasoby, lub lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne	Realizacja operacji przyczyni się do lepszego wykorzystania (max 3 pkt.) walorów przyrodniczo-krajobrazowych – 1 pkt. dziedzictwa historyczno-kulturowego – 1 pkt. Lokalnych surowców, w tym produktów rolnych i leśnych – 1 pkt.	Preferowane są operacje wykorzystujące lokalne zasoby lub lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne lub upowszechniające wiedzę na ich temat.
5	Promocja walorów obszaru LGD	Operacja promuje lokalne usługi, produkty z wykorzystaniem logo LGD – 3 pkt. Operacja nie promuje lokalnych usług, produktów, z wykorzystaniem logo LGD – 0 pkt.	Preferowane są operacje promujące walory obszaru LGD z wykorzystaniem logo LGD. Taka promocja przyczyni się do rozpoznawalności obszaru, rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru co jest adekwatne do celów LSR
6.	Rozwój lokalnego rynku pracy	Operacja przyczyni się do powstania co najmniej 3 miejsc pracy – 5 pkt. co najmniej 2 miejsc pracy – 3 pkt. co najmniej 1 miejsca pracy – 2 pkt.	Oceniana jest korzyść ekonomiczna dla LGD pod kątem tworzenia miejsc pracy.
7	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej albo wzmocni markę regionu	Operacja przyczyni się do rozwoju funkcji turystycznej – 2 pkt. Operacja nie przyczyni się do rozwoju turystyki – 0 pkt.	Preferowane projekty służą rozwojowi infrastruktury turystycznej i usług turystycznych w oparciu o lokalne zasoby.
8.	Działalność wpisuje się w powstanie marki produktów „WIR na Wsi”	Operacja przyczyni się do tworzenia produktów lokalnych – 2 pkt. Operacja nie przyczyni się do powstania produktów lokalnych – 0 pkt.	Operacja jest oceniana pod kątem wzmocnienia pozycji produktów lokalnych, certyfikowanych produktów żywnościowych. Preferowane są operacje przyczyniające się do tworzenia produktów lokalnych, certyfikowanych i upowszechniania wiedzy na ich temat.
9.	Przynależność do LGD	Wnioskodawca jest członkiem LGD – 5 pkt. Wnioskodawca nie jest członkiem LGD – 0 pkt.	Oceniana jest przynależność do Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju.

**Lokalne kryteria w ramach „ODNOWA I ROZWÓJ WSI”
(max. liczba punktów 36)**

lp	Kryterium lokalne-nazwa	punktacja	Opis kryterium
1	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów	Wnioskodawca uzyskał wsparcie realizując przynajmniej 1 projekt – 1 pkt. brak projektów – 0 pkt.	Oceniane jest doświadczenie beneficjenta w realizacji projektów z udziałem środków z UE.
2	Korzyści lub oddziaływanie operacji	Operacja swym zasięgiem obejmuje: wszystkie gminy objęte LSR – 4 pkt. co najmniej 2 gminy – 3 pkt. co najmniej 2 miejscowości – 1 pkt. jedną miejscowość – 0 pkt.	Ocenie podlega zasięg oddziaływania operacji oraz powszechność pożytków z jej realizacji. Preferowane są operacje, które swoim zasięgiem obejmują jak największy obszar LGD.
3	Operacja ma charakter innowacyjny	0 – 4 pkt.	Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może to oznaczać zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, ale mających innowacyjny charakter na terenie LGD. Przykłady: nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych, rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług, modernizacja tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru, nowy sposób angażowania lokalnej społeczności itp.
4	Wysokość wnioskowanej pomocy	Wnioskowana kwota kosztów kwalifikowanych operacji wynosi: pow.25.000 do 50.000 – 7 pkt. pow. 50.000 do 100.000 – 3pkt. powyżej 100.000 – 1 pkt.	Preferuje się operacje o niższej wartości kosztów kwalifikowanych, co wynika z ograniczonej ilości środków na realizację LSR.
5	Operacja jest oparta o lokalne zasoby, lub lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne	Realizacja operacji przyczyni się do lepszego wykorzystania (max 3 pkt.) walorów przyrodniczo-krajobrazowych – 1 pkt. dziedzictwo historyczno-kulturowe – 1 pkt. aktywności społecznej, kulturalnej lub gospodarczej	Preferowane są operacje wykorzystujące lokalne zasoby lub lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne lub upowszechniające wiedzę na ich temat.

		mieszkańców – 1 pkt.	
6	Promocja walorów obszaru LGD	Operacja promuje lokalne usługi, produkty z wykorzystaniem logo LGD – 3 pkt. Operacja nie promuje lokalnych usług, produktów, z wykorzystaniem logo LGD – 0 pkt.	Preferowane są operacje promujące walory obszaru LGD z wykorzystaniem logo LGD. Taka promocja przyczyni się do rozpoznawalności obszaru, rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru, co jest adekwatne do celów LSR.
7.	Rozwój lokalnego rynku pracy	Operacja przyczyni się do powstania co najmniej 1 miejsca pracy – 1 pkt. Nie powstanie miejsce pracy – 0 pkt.	Oceniana jest korzyść ekonomiczna dla LGD pod kątem tworzenia miejsc pracy.
8	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej albo wzmocni markę regionu	Operacja przyczyni się do rozwoju funkcji turystycznej – 2 pkt. Operacja nie przyczyni się do rozwoju turystyki – 0 pkt.	Preferowane projekty służą rozwojowi infrastruktury turystycznej i usług turystycznych w oparciu o lokalne zasoby.
9.	Działalność wpisuje się w powstanie marki produktów „WIR na Wsi”	operacja przyczyni się do tworzenia produktów lokalnych, certyfikowanych – 2 pkt. operacja nie przyczyni się do powstania produktów lokalnych, tradycyjnych – 0 pkt.	Operacja jest oceniana pod kątem wzmocnienia pozycji produktów lokalnych, certyfikowanych produktów żywnościowych. Preferowane są operacje przyczyniające się do tworzenia produktów lokalnych, certyfikowanych i upowszechniania wiedzy na ich temat.
10	Podniesienie wiedzy i aktywizacja lokalnej społeczności	0 – 4 pkt.	Preferowane operacje stworzą warunki do rozwoju ciekawej oferty kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej, rozwijającej zainteresowania poszczególnych grup społecznych i przyczynią się do integracji lokalnej społeczności. Preferowane będą operacje dotyczące tworzenia miejsc spotkań (świetlice wiejskie, place rekreacyjne, kawiarenki internetowe itp.). Preferowane są również działania mające na celu podnoszenie, wiedzy i umiejętności społeczności lokalnej
11.	Przynależność do LGD	Wnioskodawca jest członkiem LGD – 5 pkt. Wnioskodawca nie jest członkiem LGD – 0 pkt.	Oceniana jest przynależność do Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju

Lokalne kryteria w ramach „MAŁE PROJEKTY” –(max. liczba punktów 26)

Lp	Kryterium lokalne-nazwa	punktacja	Opis kryterium
1	Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów	Wnioskodawca uzyskał wsparcie realizując przynajmniej 1 projekt – 1 pkt. Brak projektów – 0 pkt.	Oceniane jest doświadczenie beneficjenta w realizacji projektów z udziałem środków z UE, doświadczenie w odniesieniu do zakresu tematycznego, zaplecza techniczno-organizacyjnego,
2	Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczy	Operacja swym zasięgiem obejmuje: Wszystkie gminy objęte LSR – 4 pkt. co najmniej 2 gminy – 3 pkt. co najmniej 2 miejscowości – 1 pkt. jedną miejscowość – 0 pkt.	Ocenie podlega zasięg oddziaływania operacji oraz powszechność pożytków z jej realizacji. Preferowane są operacje, które swoim zasięgiem obejmują jak największy obszar LGD
3	Operacja ma charakter innowacyjny	0 – 4pkt.	Oceniane jest nowatorstwo w odniesieniu do obszaru LGD. Może to oznaczać zastosowanie pomysłów i rozwiązań znanych i stosowanych na innych obszarach, ale mających innowacyjny charakter na terenie LGD. Przykłady: nowatorski sposób wykorzystania zasobów lokalnych, rozwój nowych rodzajów produkcji lub usług, modernizacja tradycyjnych form technologii, rozwój nowych funkcji obszaru, nowy sposób angażowania lokalnej społeczności itp.
4	Wysokość wnioskowanej pomocy	Wnioskowana kwota kosztów kwalifikowanych operacji 4.500 do 5.000 – 5 pkt. 5.000 – 10.000 – 3 pkt. powyżej 10.000 – 2 pkt.	Preferuje się operacje o niższej wartości kosztów kwalifikowanych, co wynika z ograniczonej ilości środków na realizację LSR.
5	Operacja jest oparta o lokalne zasoby, lub lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne	Realizacja operacji przyczyni się do lepszego wykorzystania (max 3 pkt.) walorów przyrodniczo-krajobrazowych – 1 pkt. dziedzictwa historyczno-kulturowego – 1 pkt. aktywności społecznej, kulturalnej lub gospodarczej mieszkańców – 1 pkt.	Preferowane są operacje wykorzystujące lokalne zasoby lub lokalne dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne lub upowszechniające wiedzę na ich temat.

6	Promocja walorów obszaru LGD	Operacja promuje lokalne usługi, produkty z wykorzystaniem logo LGD – 3 pkt. Operacja nie promuje lokalnych usług, produktów, z wykorzystaniem logo LGD – 0 pkt.	Preferowane są operacje promujące walory obszaru LGD z wykorzystaniem logo LGD. Taka promocja przyczyni się do rozpoznawalności obszaru, rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru co jest adekwatne do celów LSR
7	Działalność, której dotyczy operacja przyczyni się do poszerzenia oferty lub bazy turystycznej albo wzmocni, markę regionu	Operacja przyczyni się do rozwoju funkcji turystycznej obszaru LGD – 2 pkt. Operacja nie przyczyni się do rozwoju turystyki – 0 pkt.	Preferowane projekty służą rozwojowi infrastruktury turystycznej i usług turystycznych w oparciu o lokalne zasoby.
8.	Działalność wpisuje się w powstanie marki produktów „WIR na Wsi”	Operacja przyczyni się do tworzenia marki produktów lokalnych – 2 pkt. Operacja nie przyczyni się do powstania produktów lokalnych, tradycyjnych – 0 pkt.	Operacja jest oceniana pod kątem wzmocnienia pozycji produktów lokalnych, certyfikowanych produktów żywnościowych. Preferowane są operacje przyczyniające się do tworzenia produktów lokalnych, certyfikowanych i upowszechniania wiedzy na ich temat.
9	Podniesienie wiedzy i aktywizacji lokalnej społeczności	10 % -30% wkład rzeczowy – 5 pkt. 0 % - 10 % - 2 pkt. 0 % - 0 pkt.	Preferowane operacje stworzą warunki do rozwoju ciekawej oferty kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej, rozwijającej zainteresowania poszczególnych grup społecznych i przyczynią się do integracji lokalnej społeczności. Preferowane będą operacje dotyczące tworzenia miejsc spotkań (świetlice wiejskie, place rekreacyjne, kawiarenki internetowe itp.). Preferowane są również działania mające na celu podnoszenie wiedzy i umiejętności społeczności lokalnej. Jeżeli udział własny beneficjenta wynosi minimum 30% to oceniany będzie wkład rzeczowy (do 10 %), który świadczy o wymiernym zaangażowaniu lokalnej społeczności.
10.	Przynależność do LGD	Wnioskodawca jest członkiem LGD – 5 pkt. Wnioskodawca nie jest członkiem LGD – 0 pkt.	Oceniana jest przynależność do Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju

X. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23.05.2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów, sposobu i wyboru Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. nr 103, poz. 659, par. 2, pkt. 5a, 5b, 5c), całkowity budżet Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju na działania związane z realizacją LSR w ramach Osi 4 LEADER wynosi 4 810 885,00 zł. Wielkość niniejszego budżetu wynika z iloczynu liczby mieszkańców zameldowanych na terenie LGD Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju na pobyt stały w dniu 31 grudnia 2006 r., wg GUS i kwot:

- 116 zł** – dla komponentu „Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju” – kod 413 („Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” + „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” + „Odnowa i rozwój wsi” + „Małe projekty”);
- 3 zł** – dla komponentu „Wdrażanie projektów współpracy” (kod 421)
- 29 zł** – dla komponentu „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności, aktywizacja” (kod 431)

Szczegółowy podział środków pomiędzy poszczególne komponenty ukazuje poniższa tabela:

Tabela X.1

Kod wg PROW 2007-2013	Nazwa komponentu	Kwota przewidziana w rozporządzeniu MRiRW (Dz.U. nr 103, poz. 659) w zł	Liczba mieszkańców LGD zameldowanych na pobyt stały – 31 grudnia 2006 r. (dane GUS)	Budżet LGD w zł
413	Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju	116	32 506	3 770 694,00
421	Wdrażanie projektów współpracy	3	32 506	97 518,00
431	Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności, aktywizacja,	29	32 506	942 673,00
-	Razem	-	-	4 810 885,00

Lokalna Grupa Działania „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju wnioskować będzie o całą kwotę przysługującą jej zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23.05.2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Dz. U. nr 103, poz. 659, par. 2, pkt. 5a, 5b, 5c), czyli o **4 810 885,00 zł**.

Budżet LSR zakłada następujący podział środków w ramach komponentu „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju”

Tabela X.2

Nazwa działania	Udział w %	Kwota w zł
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	11,9	450.000,00
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	18,6	700.000,00
Odnowa i rozwój wsi	24,5	923.684,00

Małe projekty	45,0	1.697.010,00
Razem	100,0	3.770.694,00

W przypadku ubiegania się przez LGD „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju o pełną przysługującą kwotę, koszty bieżące (administracyjne) funkcjonowania LGD wyniosą maksymalnie 15% tej kwoty, czyli 721.632,00 zł (dokładnie 14,99%). Na pozostałą część działania „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja”, czyli na nabywanie umiejętności i aktywizację przeznaczonych zostanie 221.041,00 zł.

Tabela X.3

Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące, administracyjne) – maksymalnie 15% z kwoty dostępnej dla LGD (4 810 888,00 zł)	721.632,00
Nabywanie umiejętności, aktywizacja	221.041,00
Łącznie działanie „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja: (kod 431)	942.673,00

Kwoty całkowite w tabeli budżetowej stanowią sumę kwoty refundowanej i wkładu własnego zgodnego z rodzajem operacji – wg wytycznych PROW 2007-2013, tj.:

- maksymalnie 50% dofinansowania dla operacji „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” (czyli minimum 50% wkładu własnego),
- maksymalnie 50% dofinansowania dla operacji „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” (czyli minimum 50% wkładu własnego),
- maksymalnie 75% dofinansowania dla operacji „Odnowa i rozwój wsi” (czyli minimum 25% wkładu własnego), od 2011 r max. dofinansowanie wynosi 80%,
- maksymalnie 70% dofinansowania dla operacji „Małe projekty” (czyli minimum 30% wkładu własnego).

Budżet LSR został przygotowany w oparciu o założenie uzyskania maksymalnego możliwego dofinansowania w danym typie operacji przez beneficjentów.

Poniższa tabela obrazuje budżet LGD Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju w każdym roku realizacji, przy spełnieniu powyższych złożań i harmonogramu.

Budżet LGD „WIR”- Wiejska Inicjatywa Rozwoju w każdym roku realizacji

rok	Kategoria kosztu wydatku		Działania osi 4 przeprowadzane przez LGD											
			4.1/413 – Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju				4.21 – Wdrażanie projektów współpracy			4.31 – Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja			Razem oś 4	
			Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 4.1/413	Przygotowanie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.21	Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)	Nabywanie umiejętności i		Razem 4.31
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
2009	Całkowite	1	0,00	0,00	35501,33	154408,78	189910,11	0,00	0,00	0,00	56486,64	11846,01	68332,65	258242,76
	Kwalifikowalne	2	0,00	0,00	35501,33	154408,78	189910,11	0,00	0,00	0,00	56486,64	11846,01	68332,65	258242,76
	Do refundacji	3	0,00	0,00	26626,00	108086,15	134712,15	0,00	0,00	0,00	56486,64	11846,01	68332,65	203044,80
2010	Całkowite	4	0,00	200000,00	477279,65	412291,61	1089571,26	6983,94	6765,52	13749,46	120200	36865	157065	1260385,72
	Kwalifikowalne	5	0,00	200000,00	477279,65	412291,61	1089571,26	6983,94	6765,52	13749,46	120200	36865	157065	1260385,72
	Do refundacji	6	0,00	100000,00	357959,74	288604,13	746563,87	6983,94	6765,52	13749,46	120200	36865	157065	917378,33
2011	Całkowite	7	88100,00	400000,00	302133,75	179994,51	970228,26	0,00	0,00	0,00	111581,18	60931,68	172512,86	1142741,12
	Kwalifikowalne	8	88100,00	400000,00	302133,75	179994,51	970228,26	0,00	0,00	0,00	111581,18	60931,68	172512,86	1142741,12
	Do refundacji	9	44050,00	200000,00	241707,00	125996,16	611753,16	0,00	0,00	0,00	111581,18	60931,68	172512,86	784266,02
2012	Całkowite	10	600000,00	800000,00	371739,08	665455,08	2437194,16	0,00	45106,00	45106,00	144007,82	44563,31	188571,13	2670871,29
	Kwalifikowalne	11	600000,00	800000,00	371739,08	665455,08	2437194,16	0,00	45106,00	45106,00	144007,82	44563,31	188571,13	2670871,29
	Do refundacji	12	300000,00	400000,00	297391,26	465818,56	1463209,82	0,00	45106,00	45106,00	144007,82	44563,31	188571,13	1696886,95
2013	Całkowite	13	211900,00	0,00	0,00	400000,00	611900,00	0,00	38662,54	38662,54	120200,00	20376,00	140576,00	791138,54

	Kwalifikowalne	14	211900,00	0,00	0,00	400000,00	611900,00	0,00	38662,54	38662,54	120200,00	20376,00	140576,00	791138,54
	Do refundacji	15	105950,00	0,00	0,00	280000,00	385950,00	0,00	38662,54	38662,54	120200,00	20376,00	140576,00	565188,54
2014	Całkowite	16	0,00	0,00	0,00	612151,00	612151,00	0,00	0,00	0,00	120200,00	26176,00	146376,00	758527,00
	Kwalifikowalne	17	0,00	0,00	0,00	612151,00	612151,00	0,00	0,00	0,00	120200,00	26176,00	146376,00	758527,00
	Do refundacji	18	0,00	0,00	0,00	428505,00	428505,00	0,00	0,00	0,00	120200,00	26176,00	146376,00	574881,00
2015	Całkowite	19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	60100,00	15139,36	75239,36	75239,36
	Kwalifikowalne	20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	60100,00	15139,36	75239,36	75239,36
	Do refundacji	21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	60100,00	15139,36	75239,36	75239,36
2009	Całkowite	22	900000,00	1400000,00	1186653,81	2424300,98	5910954,79	6983,94	90534,06	97518,00	721632,00	221041,00	942673,00	6951145,79
-	Kwalifikowalne	23	900000,00	1400000,00	1186653,81	2424300,98	5910954,79	6983,94	90534,06	97518,00	721632,00	221041,00	942673,00	6951145,79
2015	Do refundacji	24	450000,00	700000,00	923684,00	1697010,00	3770694,00	6983,94	90534,06	97518,00	721632,00	221041,00	942673,00	4810885,00

XI. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD Stowarzyszenie „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju powstawała w okresie od września do grudnia 2008 roku. Prace nad opracowaniem strategii i dostosowaniem do aktualnych wymogów (ustaw i rozporządzeń) podjął Zarząd LGD, który zaprosił do współpracy Członków LGD, reprezentujących trzy sektory (publiczny, społeczny, gospodarczy), a w szczególności organizacje działające na rzecz aktywizacji środowisk wiejskich.

Etapy przygotowania LSR:

Etap I – zdiagnozowanie sytuacji społeczno – gospodarczej, przygotowanie na podstawie danych GUS oraz informacji przygotowanych przez Urzędy Gmin, poszczególnych jednostek wchodzących w skład LGD

Etap II – wypracowanie Analizy SWOT – wskazanie elementów determinujących kształt rozwoju LGD.

Etap III – określenie misji.

Etap IV – identyfikacja celów głównych i szczegółowych oraz określenie konkretnych przedsięwzięć.

Etap V – określenie budżetu LSR.

Zarząd i Rada Stowarzyszenia (aby zapewnić społeczną partycypację w procesie tworzenia strategii) opracowały program oraz harmonogram spotkań konsultacyjno-szkoleniowych.

Spotkania z mieszkańcami wszystkich sześciu gmin wchodzących w skład LGD odbyły się według następującego harmonogramu:

Tab. Nr XI.1 Harmonogram spotkań konsultacyjno-szkoleniowych

Gmina	Sektor publiczny i organizacje pozarządowe	Rolnicy i przedsiębiorcy	Sektor publiczny i organizacje pozarządowe rolnicy i przedsiębiorcy
Stargard Szczeciński	03.12.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Gminy 02.12.2008 Koszewo – Szkoła Podstawowa	05.12.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Gminy	09.12.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Gminy
Marianowo	13.11.2008 godz.13:00 Siedziba Urzędu Gminy	20.11.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Gminy	06.12.2008 godz. 14:00 Gospodarstwo Agroturystyczne w Marianowie
Suchań	14.11.3008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Miasta	25.11.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Miasta	09.12.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Miasta

Stara Dąbrowa	02.12.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Gminy	08.12.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Gminy	10.12.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Gminy
Chociwel	24.11.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Miasta	01.12.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Miasta	06.12.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Miasta
Kobylanka	19.11.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Gminy	26.11.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Gminy	09.12.2008 godz. 13:00 Siedziba Urzędu Gminy

W 19 spotkaniach wzięło udział 516 osób mieszkańców projektowanego obszaru LGD, w tym głównie potencjalni beneficjenci: rolnicy, przedsiębiorcy, samorządowcy, przedstawiciele różnych organizacji pozarządowych i inni. Na spotkaniach tych zaprezentowano założenia programu Leader, poszczególne punkty dotyczące opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju. Mieszkańcy mieli możliwość wnoszenia swoich uwag poprzez bezpośredni kontakt i badania ankietowe 370 respondentów. Mieszkańcy wypowiadali się w nich na temat zadań priorytetowych w gminie i ich miejscowości, a potencjalni beneficjenci zainteresowani pozyskiwaniem środków w ramach Leadera odpowiadali w jakich latach, na jaką kwotę i na jaką operacje będą starali się uzyskać wsparcie. Spotkania przeprowadzono według ustalonego programu:

Program spotkań konsultacyjnych

1. Omówienie Osi 4 Leader, w tym szczegółowo w zależności od grupy potencjalnych beneficjentów Działania zawiązanego z wdrażaniem LSR w ramach działania Osi 3:
  - 3.1 – ‘Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej’,
  - 3.2 – „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”,
  - 3.4 – „Odnowa i rozwój wsi”,
 oraz w ramach Osi 4 – „Małe projekty”.
2. Przedstawienie kryteriów sporządzania LSR i tworzenia LGD.
3. Zajęcia warsztatowe – na podstawie „Opisu zasobów obszaru objętego LSR”, wypracowanie ANALIZY SWOT, celów głównych i szczegółowych, misji.
4. Badania ankietowe.
5. Omówienie ankiet.
6. Przedstawienie budżetu na lata 2009-2015.
7. Przedstawienie listy rekomendowanej operacji.
8. Procedura funkcjonowania LGD i Rady Stowarzyszenia

XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR

Stowarzyszenie poprzez działalność Zarządu i Biura, będzie dbało o to, by proces realizacji LSR odbywał się z jak najszerszym udziałem członków i całej społeczności lokalnej. Temu celowi służyć będzie przede wszystkim zasada pełnej jawności działania LGD, która w szczególności będzie dotyczyć polityki informacyjnej prowadzonej w sposób zapewniający szerokie upowszechnianie informacji na temat LGD i realizowanych przez nią działań. Przewiduje się w tym zakresie wykorzystanie różnych, wzajemnie dopełniających się środków i metod komunikacji społecznej, w szczególności poprzez:

- Internet (strona Stowarzyszenia: www.wir-lgd.org.pl oraz adres mailowy: wir-lgd@wp.pl)
- materiały promocyjne (ulotki, foldery, plakaty)
- prezentacje na łamach lokalnej prasy, radia i telewizji
- tablice ogłoszeń
- imprezy dla mieszkańców promujące działalność LGD
- udział w zebraniach Członków Walnego Stowarzyszenia

Harmonogram wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju

		2009				2010				2011		2012		2013		2014	
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	I	II	I	II	I	II
Operacje spełniające warunki przyznania pomocy dla działania	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej						x			x		X					
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw							x		x		x					
	Odnowa i rozwój wsi				x		x		x	x		x					
	Małe projekty				x		x		x	x		X		x		x	

W wyniku monitoringu wdrażania planuje się aktualizację LSR co dwa lata od rozpoczęcia jej realizacji: w 2011 i 2013. Za jej przeprowadzenie będzie odpowiedzialny Zarząd. Aktualizacja będzie prowadzona w procesie uspołecznionym.

XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej

Działalność każdego partnerstwa powinna być na bieżąco monitorowana i poddawana autoewaluacji, w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działania. Bardzo ważne jest powracanie do celów wspólnego działania założonych na początku budowania grupy partnerskiej i uświadamianie sobie wspólnych wartości. Dzięki temu w większym stopniu grupa będzie realizować potrzeby społeczności i obszaru, dla rozwoju którego działa. Wspólne działanie trzech sektorów jest dużą szansą na realizację zasad zrównoważonego rozwoju lokalnego. Środki finansowe pozyskiwane wspólnymi siłami przez najważniejszych aktorów życia społecznego danego obszaru mogą przyspieszyć rozwój gospodarczy i wpłynąć na ogólną poprawę jakości życia danej społeczności lokalnej.

Lokalna Grupa Działania prowadzi i zamierza kontynuować proces ewaluacji, tj. oceny zarówno wydolności organizacyjnej LGD, zaplanowanej lokalnej strategii rozwoju oraz innych realizowanych przez nią projektów.

Ewaluacja w szczególności dotyczy przyjętej przez grupę strategii, ponieważ konieczne jest monitorowanie i ocenianie postępów realizacji strategii, przyjętych rozwiązań (działań) oraz osiągnięcia określonych celów. Perspektywa realizacji lokalnej strategii rozwoju jest rozciągnięta na 7 lat. W tym okresie może zaistnieć wiele nowych okoliczności mających wpływ na założenia lokalnej strategii rozwoju. Jedynie poprzez proces stałego monitorowania i ewaluacji strategii, LGD jest w stanie szybko zareagować na zmiany i wprowadzić odpowiednie rozwiązania np. dokonać aktualizacji LSR.

Monitorowanie prowadzone przez LGD obejmuje proces systematycznego zbierania i analizowania danych ilościowych i jakościowych danych na temat strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, w celu zgodności przedsięwzięć/projektów z założonymi celami. Dotyczy to głównie monitorowania harmonogramu i budżetu lokalnej strategii rozwoju. Ewaluacja natomiast jest oceną jakości podejmowanych działań, mocnych i słabych stron działania LGD.

Ewaluacja jest dla LGD:

- Użyteczna do badania potrzeb beneficjentów;
- Narzędziem wspomagającym proces podejmowania decyzji;
- Użyteczna w celu podnoszenia skuteczności i użyteczności podejmowanych działań;
- Użyteczna do oceny słabych i mocnych stron projektu;
- Sygnałem pojawiających się problemów;
- Użyteczna przy określaniu zgodności rezultatów projektów z założonymi celami.

Autoewaluacja przyczynia się do:

- Potwierdzenia skuteczności ustalonych wcześniej działań (np. potwierdzenie dobrze określonego problemu, dobrze zdefiniowanego celu itp.);
- Sprawniejszego planowania dotyczącego m.in. wprowadzania nowych rodzajów usług, zwiększenia zatrudnienia w okresach wzmożonej aktywności, określenie z wyprzedzeniem trudności mogących mieć niekorzystny wpływ na jakość usług itp.;
- Zidentyfikowania i poprawienia podejrzanych błędów;

- Optymalnego wykorzystania środków: czasu pracy, umiejętności ludzkich, lokalu, sprzętu i pieniędzy;
- Informowania pracowników organizacji i ochotników o oczekujących ich zadaniach; motywowania pracowników poprzez włączenie w proces autoewaluacji oraz uświadomienie im, jaki wpływ na odbiorców mają ich działania i jakie są efekty ich pracy.

Praktyczne wymiary ewaluacji własnej LGD i lokalnej strategii rozwoju

Organem odpowiedzialnym za proces ewaluacji i autoewaluacji jest Rada Stowarzyszenia jako organ decyzyjny, działająca w oparciu o wytyczne zaopiniowane przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Rada wybiera spośród swoich członków osobę, która będzie pełnić funkcję Ewaluatora. Jego zadania będą polegały na opracowaniu narzędzi ewaluacji oraz przeprowadzeniu działań ewaluacyjnych i raportowanie wyników ewaluacji na posiedzeniach Rady przynajmniej raz na rok. Ewaluator zbuduje zespół do spraw ewaluacji, składający się z jednego przedstawiciela Zarządu, dwóch przedstawicieli Komisji Rewizyjnej oraz eksperta zewnętrznego.

Ewaluacja przyjęta przez LGD została podzielona na **ewaluację ex ante** i **ewaluację ex post**.

Ewaluacja ex-ante – inaczej ocena ex-ante przeprowadzana jest przed rozpoczęciem realizacji programu. Jej podstawowym zadaniem jest zweryfikowanie długoterminowych efektów wsparcia, zawartych w przygotowanych dokumentach programowych. Zasadniczym celem ewaluacji ex-ante jest zwiększenie jakości dokumentów programowych poprzez udział w procesie programowania podmiotu niezależnego od instytucji programującej. Ewaluacja ex-ante ma zapewnić, iż środki przeznaczane na realizację projektu zostaną wykorzystane w sposób gwarantujący osiągnięcie najlepszych efektów; (z ang. ex-ante evaluation). Ewaluacja ex-ante jest więc prowadzona przed wdrażaniem lokalnej strategii rozwoju i ma za zadanie ocenić na ile planowane przedsięwzięcia są trafne z punktu widzenia potrzeb beneficjentów oraz na ile są spójne w zakresie planowanych celów LSR i sposobów ich realizacji.

Ewaluacja ex-post – inaczej ocena ex-post. Ewaluacja dokonywana po zakończeniu realizowanego programu, której głównym celem jest określenie jego długotrwałych efektów, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy. Głównym celem ewaluacji końcowej jest przede wszystkim dostarczenie informacji na temat długotrwałych efektów, powstałych w wyniku wdrażania danego programu, wraz ze sformułowaniem wniosków dotyczących kierunku ewentualnych zmian w programowaniu; (z ang. expost evaluation). Ewaluacja ex-post w naszym przypadku jest oceną działań, które zostały zrealizowane w minionym okresie. LGD przyjmuje przeprowadzanie ewaluacji ex-post co 2 lata, czyli w 2011, 2013 i 2015 roku. Ewaluacja ex-post poddaje analizie osiągnięte na tych etapach produkty i rezultaty oraz dokona pierwszej oceny jakości realizacji LSR. Przeprowadzona zostanie również ocena na etapie programowania założeń, w tym szczególnie celów oraz przyjętych wskaźników oraz aktualnego kontekstu realizacji LSR. Będzie to szczególnie ważne, gdyż zmiana warunków społeczno-gospodarczych może spowodować dezaktualizację początkowej diagnozy, która stała się punktem wyjścia dla realizowanej LSR. W konsekwencji wyniki takiej ewaluacji mogą się przyczynić do pewnych modyfikacji realizacji LSR oraz aktualizacji przyjętych założeń.

Proces ewaluacji z perspektywy Lokalnej Grupy Działania został podzielony na następujące etapy, które będą realizowane w odpowiednio przyjętym harmonogramie ewaluacji:

1. Lokalna Grupa Działania identyfikuje potrzebę ewaluacji – oceny swoich działań oraz strategii rozwoju obszaru, na którym działa, a następnie Rada podejmuje

- decyzję o rozpoczęciu procesu ewaluacji i autoewaluacji z użyciem odpowiednich metod poprzez wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za ten proces;
2. Lokalna Grupa Działania opracowuje zbiór pytań dotyczących zakresu ewaluacji oraz ustala model ewaluacji wraz z harmonogramem;
  3. Zespół do spraw ewaluacji zbiera dane do oceny, poprzez użycie odpowiednich metod i narzędzi;
  4. Zespół do spraw ewaluacji analizuje pozyskane dane i opisuje wnioski z ewaluacji i autoewaluacji;
  5. Osoba odpowiedzialna za ewaluację z ramienia Rady przedstawia wyniki pracy zespołu, a następnie zostają przedstawione działania naprawcze, które muszą zostać podjęte w celu usprawnienia działań i pod kątem realizacji założonych celów rozwoju lokalnego. Raport Rady z ewaluacji wraz z rekomendowanymi działaniami naprawczymi jest przedstawiany do zaopiniowania Walnemu Zebraniu Członków LGD.

Model autoewaluacji LGD:

1. **Identyfikacja** – na tym etapie Rada określa potrzebę ewaluacji i przeanalizowanie celu ewaluacji, określenie kto będzie jej użytkownikiem, określenie koniecznych warunków technicznych do jej przeprowadzenia, takich jak czas lub dostępne środki finansowe, wymagania dotyczące zespołu przeprowadzającego ewaluację.
2. **Projektowanie ewaluacji** – dokonuje się właściwej konceptualizacji badania. Na tym etapie dopracowuje się ewaluację, czyli formułuje pytania, na które szukamy odpowiedzi; przyjmuje się kryteria i wskaźniki, stanowiące podstawę przeprowadzania ewaluacji; wybiera się zagadnienia konieczne do przeanalizowania, aby uzyskać odpowiedzi na postawione pytania; określa się grupę, do której trzeba dotrzeć, aby zapytać o nurtujące nas kwestie (próba badawcza); to także czas budowania narzędzi ewaluacji.
3. **Zbieranie i analiza danych** – dokonywane są prace badawcze oraz analizowane zebrane dane. Metody zbierania danych na potrzeby ewaluacji to: analiza dokumentów, wywiady indywidualne, kwestionariusze, zogniskowane wywiady grupowe, obserwacja oraz techniki grupowe.

Ocena danych:

- **Zestawienie i analiza danych** – na tym etapie następuje analiza danych zebranych wcześniej. Stosuje się zarówno metody statystyczne analizy danych, jak i metody ekonomiczne, metodę analizy treści i inne metody używane w badaniach socjologicznych.
  - **Interpretacja** – to jest jeden z najważniejszych etapów. Uogólniamy zebrany materiał, wyciągamy wnioski, budujemy model działania, określamy dobre praktyki oraz formułujemy rekomendacje na przyszłość. Zwieńczeniem tego etapu jest powstanie **raportu ewaluacyjnego**.
4. **Raportowanie** – wyniki ewaluacji są prezentowane w formie raportu oraz poddawane dyskusji i konsultacji; zakres tych informacji może angażować szersze grono zainteresowanych, włącznie z osobami zaangażowanymi w realizację ewaluowanego przedsięwzięcia.
  5. **Wykorzystanie wyników ewaluacji**, gdzie zaprezentowane w raporcie ewaluacyjnym informacje służą podejmowaniu decyzji zmierzających do udoskonalenia ewaluowanego przedsięwzięcia.

W fazie kończącej proces ewaluacji wykorzystuje się metody, których podstawowym celem jest ocenianie efektów programu w odniesieniu do określonych kryteriów. Możliwe do zastosowania są metody: panel ekspertów i *benchmarking* – testowanie wzorcowe, czyli metoda uzyskania wiarygodnej oceny w testach porównawczych oraz techniki analityczne: analiza SWOT, analiza kosztów i korzyści, analiza kosztów i efektywności oraz modele ekonometryczne: mikro- i makroekonomiczne.

Autoewaluacja Lokalnej Grupy Działania

Organ odpowiedzialny: Rada powołująca Ewaluatora (praca zespołowa z Członkami Zarządu, Komisji Rewizyjnej i biura)

Cel ewaluacji: Zbadanie jakości organów LGD odpowiedzialnych za realizację LSR oraz udoskonalenie w kierunku lepszego planowania i realizacji LSR.

Odbiorcy ewaluacji: Członkowie organów LGD odpowiedzialnych za realizację LSR, członkowie LGD, partnerzy LGD, beneficjenci operacji/projektów.

Przedmiot ewaluacji: Jakość zespołu planującego realizację LSR.

Pytania kluczowe:

1. Jak zostały zdefiniowane cele LSR przez poszczególnych Członków organów LGD planujących realizację LSR?
2. Jakie osoby wchodzi w skład zespołu planującego realizację LSR i jakie kompetencje, doświadczenie ze sobą wnoszą?
3. Czy skład organów odpowiedzialnych za wdrażanie LSR stwarza szansę zapewnienia wydajnej i efektywnej realizacji działań?
4. W jaki sposób przebiega współpraca między Członkami Rady, Zarządem, a Biurem LGD? Jaki jest podział ról i zadań?

Kryteria ewaluacji:

- Trafność – zgodność rozumienia celów LSR.
- Efektywność – zgodność charakterystyki kompetencji Członków Rady, Zarządu i Biura z potrzebami LGD.
- Skuteczność realizacji modelu partnerstwa.

Metody badawcze oraz próba badawcza:

- Analiza dokumentacji opisującej kompetencje Członków organu LGD odpowiedzialnych za wdrażanie LSR, w tym informacji na temat ich dotychczasowych doświadczeń w realizacji projektów UE.
- Wywiady indywidualne z poszczególnymi członkami organów LGD odpowiedzialnych za wdrażanie LSR, prowadzone w celu zebrania indywidualnych opinii i ocen.
- Wywiad grupowy moderowany z Członkami organów LGD odpowiedzialnych za wdrażanie LSR, mający na celu opracowanie rekomendacji w kwestii poprawy jakości współpracy.

Harmonogram realizacji autoewaluacji:

- Przygotowanie projektu ewaluacji: pierwszy miesiąc realizacji LSR
- Gromadzenie i analiza danych: 2 tygodnie
- Pisanie raportu wyników ewaluacji (data)

Forma raportu

Przedstawienie (w formie prezentacji/elektronicznej/drukowanej) wyników ewaluacji wszystkim zainteresowanym oraz wykorzystanie wyników analizy w sprawozdaniu dla Rady i Walnego Zgromadzenia Członków LGD.

Ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju

Cel ewaluacji: Dokonanie oceny realizacji przedsięwzięć w ramach LSR, oraz ich wpływu na osiągnięcie celów zawartych w LSR.

Odbiorcy ewaluacji: Członkowie organów LGD odpowiedzialnych za realizację LSR, Członkowie LGD

Przedmiot ewaluacji: Efekty realizacji przedsięwzięć w ramach LSR

Pytania kluczowe:

1. W jaki sposób podejmowane przedsięwzięcia/operacje przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR?
2. Czy realizowane przedsięwzięcia/operacje są użyteczne z punktu widzenia problemów, które są do rozwiązania oraz potrzeb beneficjentów?
3. Czy zakładane rezultaty są osiągnięte przez beneficjenta?
4. Czy rezultaty pozytywnie oddziałują na środowisko lokalne?

Kryteria ewaluacji:

Trafność – zgodność realizowanych przedsięwzięć/operacji z założonymi w LSR.

Efektywność – osiągnięcie realnych rezultatów w stosunku do zakładanych w LSR.

Skuteczność – pozytywne oddziaływanie realizowanych przedsięwzięć na osiągnięcie celów LSR.

Metody badawcze oraz próba badawcza:

- Analiza dokumentacji opisującej przebieg realizowanych projektów w ramach LSR.
- Wywiady indywidualne z beneficjentami realizującymi projekty.

Harmonogram realizacji ewaluacji:

- Przygotowanie projektu ewaluacji: pierwszy krok realizacji LSR
- Gromadzenia i analiza danych: 4 tygodnie
- Pisani raportu: 4 tygodnie
- Prezentacja wyników ewaluacji

Forma raportu:

Przedstawienie (w formie prezentacji/elektronicznej/drukowanej) wyników ewaluacji wszystkim zainteresowanym oraz wykorzystanie wyników analizy w sprawozdaniu dla Rady i zainteresowanych Członków LGD.

Autoewaluacji i ewaluacji towarzyszyć będzie monitoring przez cały czas realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. **Monitoring** jest to proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażania projektów i całego programu w aspekcie finansowym i rzeczowym, mający na celu zapewnienie zgodności realizacji projektów i programu z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Tak więc monitoring to sprawdzenie, czy idziemy w dobrym kierunku, czy zmierzamy małymi krokami do celu, czy udaje nam się osiągać codziennie to, co założyliśmy w Lokalnej Strategii Rozwoju. Należy pamiętać o trzech zasadach monitoringu:

- cykliczność i systematyczność pomiarów,
- unifikacja metodyk wykorzystywanych do pomiarów i obserwacji (ujednolicone obserwowanie zjawisk),
- unifikacja interpretacji wyników.

XIV. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR

Opracowując LSR uwzględniono m.in. następujące dokumenty:

1. Narodowa Strategia Spójności na lata 2007-2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007 r.
2. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, listopad 2006 r. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 r.
3. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2020 r.
4. Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2007-2013 (z elementami prognozy do roku 2020 r.), Warszawa, czerwiec 2005 r. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2005 r.
5. Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013
6. Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013
7. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013
8. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013
9. Strategia Rozwoju Powiatu Stargardzkiego
10. Strategie rozwoju poszczególnych gmin – członków LGD: Chociwel, Kobylanka, Marianowo, Stara Dąbrowa, Stargard Szczeciński i Suchań

Spójność LSR Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju z Narodową Strategią Spójności lata 2007-2013

NNS to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007-2013. Celem strategicznym NSS jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągnięty poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych. Celami horyzontalnymi NSS są:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
2. Poprawa jakości Kapitału Ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
6. Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich,

Cele wytyczne w LSR są w pełni spójne z politykami horyzontalnymi NSS. Cel pierwszy wskazuje na wartość partnerstwa, które wzmacnia instytucje publiczne, również LSR zakłada realizację przedsięwzięć w oparciu zintegrowany udział trzech sektorów. Drugi cel NSS mówi o budowaniu Kapitału Ludzkiego i zwiększaniu spójności społecznej. Koresponduje on z II celem strategicznym LSR, czyli zwiększaniem aktywności mieszkańców obszaru LGD, większym dostępem do usług społecznych, a to z pewnością zwiększy spójność społeczną obszaru LGD.

Najbardziej znaczący w kontekście LSR dla Stowarzyszenia „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju jest cel piąty, ponieważ porusza kwestie zrównoważonego rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Jest to istota podejścia Leader wdrażanego przez LGD. Szósty cel horyzontalny NSS wprost odnosi się do rozwoju obszarów wiejskich, a więc jest w pełni zbieżny ze wszystkimi celami LSR i wizją rozwoju LGD.

Przyjęte w LSR cele strategiczne są zbieżne zarówno z oczekiwaniami mieszkańców poszczególnych gmin oraz strategiami rozwoju na poziomie województwa, powiatu i gmin. Do opisywania spójności będziemy opierać się głównie na Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego i Strategii Rozwoju Powiatu Stargardzkiego. Przywoływanie zapisów we wszystkich gminnych strategiach zajęłoby wiele miejsca, a przecież wszystkie strategie niższego rzędu z założenia muszą być powiązane ze strategią „wyższą”.

LSR a „Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego”

Obszar LGD leży w województwie zachodniopomorskim. Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą nr XVI/147/2000 w dniu 23.10.2000 r. przyjął dokument pod nazwą „Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015”.

Część zawartej w niej wizji województwa, dotycząca rozwoju obszarów wiejskich tj. fragment: „*obszary wiejskie, dzięki skutecznie zrealizowanemu programowi wielofunkcyjnego rozwoju, stały się miejscem produktywnego, atrakcyjnego zamieszkania, a także wypoczynku dla większych miast*” oraz misja: „*Stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego opartego na konkurencyjnej gospodarce, przedsiębiorczości mieszkańców i optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów*” są w istotny sposób skorelowane z misją LSR:

Lokalna Grupa Działania - Stowarzyszenie „WIR”- Wiejska Inicjatywa Rozwoju służy poprawie jakości życia mieszkańców, wspiera ich aktywność gospodarczą i społeczną, podejmuje działania na rzecz turystyki, rekreacji, sportu i kultury z zachowaniem dbałości o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe.

Strategia województwa zawiera sześć celów strategicznych, podzielonych na cele kierunkowe, do których zaproponowano działania. Dla celów zawartych w LSR znajdujemy odpowiednie cele strategii województwa, podano je w poniższej tabeli:

Tabela XIV.1

Cele i przedsięwzięcia LSR	Cele Strategii województwa
<p>I.CEL OGÓLNY: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU O CZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE</p> <p>1.CEL SZCZEGÓŁOWY: TWORZENIE ATRAKCYJNYCH PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH I LOKALNYCH ORAZ PODNIESIENIE KONKURENCYJNOŚCI MIEJSCOWYCH ATRAKCJI, KUCHNI, RZEMIOSŁA, RĘKODZIELNICTWA</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE I.1.1. „WIR NA WSI”- MARKA PRODUKTU LGD</p>	<p>1.Cel strategiczny: „Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania”</p> <p>1.3.Wspieranie współpracy i rozwój małej i średniej przedsiębiorczości</p> <p>2.Cel strategiczny: „Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego”</p> <p>2.2.Popieranie rozwoju lokalnych produktów i usług</p>
<p>I.CEL OGÓLNY: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU OCZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE</p> <p>2.CEL SZCZEGÓŁOWY: BUDOWA ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ I REKREACYJNEJ</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE I.2.1: „POŁĄCZĄ NAS JEZIORA”</p>	<p>2.Cel strategiczny: „Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego”</p> <p>2.3.Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu</p> <p>3.Cel strategiczny: „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu”</p> <p>3.4 Aktywizacja małych miast(do 20 tys. mieszkańców), rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich</p>
<p>I.CEL OGÓLNY: ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU OCZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE</p> <p>3.CEL SZCZEGÓŁOWY: POPRAWA STANU TECHNICZNEGO ZABYTKOWYCH OBIEKTÓW ARCHITEKTONICZNYCH, MIEJSC HISTORYCZNYCH ORAZ PARKÓW PODWORSKICH</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE I.3.1: „SZŁAK DZIEDZICTWA</p>	<p>4.Cel strategiczny: „Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami”</p> <p>4.2.Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska naturalnego”</p>

HISTORYCZNO -PRZYRODNICZEGO”	
<p>I.CEL OGÓLNY: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU OCZYSZCZAJĄCE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE</p> <p>4.CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ PROMOCJI I EKSPONOWANIE WALORÓW PRZYRODNICZYCH I KULTUROWYCH</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE I.4.1: „WIR W INFORMACJI I PROMOCJI”</p>	<p>1.Cel strategiczny: „Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania”</p> <p>1.2.Rozwój i promocja produktów turystycznych regionu</p>
<p>II.CEL OGÓLNY : STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH</p> <p>1.CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY KULTURALNO-SPORTOWEJ I SPOŁECZNEJ</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE II.1.1: „BUDOWANIE CENTRÓW KULTURALNO - SPORTOWYCH”</p>	<p>5.Cel strategiczny: „Budowa otwartej i konkurencyjnej społeczności”</p> <p>5.1Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich</p>
<p>II.CEL OGÓLNY: STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH</p> <p>2.CEL SZCZEGÓŁOWY: ZWIĘKSZENIE OFERTY SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU, W TYM NA OBSZARACH ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ SPOŁECZNĄ I GOSPODARCZĄ</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE II.2.1: „AKADEMIA WOLNEGO CZASU”</p>	<p>6.Cel strategiczny: „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu”</p> <p>6.6.Rozwój sportu i rekreacji, promocja zdrowego stylu życia</p> <p>6.9.Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej</p>
<p>II.CEL OGÓLNY: STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH</p> <p>3.CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ INTEGRACJI I KOMUNIKACJI LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, KSZTAŁTOWANIE POSTAW PRO-TURYSTYCZNYCH, UPOWSZECHNIANIE WIEDZY O MIKROREGIONIE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW LGD</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE II.3.1: „WIO! WSPÓŁPRACA – INTEGRACJA – ODNOWA”</p>	<p>6.Cel strategiczny: „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu”</p> <p>6.1.Wzmocnienie tożsamości lokalnych</p> <p>6.2Wspieranie rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego</p>

LSR, a Strategia rozwoju powiatu stargardzkiego do roku 2015

Obszar LGD położony jest w powiecie stargardzkim. Rada Powiatu Uchwałą nr XXV/257/2004 w dniu 29.12.2004 r. przyjęła dokument pod nazwą „Strategia rozwoju powiatu stargardzkiego do roku 2015”. W strategii powiatu podano misję powiatu jako: *stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju opartego na przedsiębiorczej, mobilnej i wykształconej społeczności lokalnej. Zrównoważony rozwój obszaru LGD oraz aktywni i przedsiębiorczy mieszkańcy są podmiotami misji LSR: **Lokalna Grupa Działania - Stowarzyszenie „WIR”- Wiejska Inicjatywa Rozwoju służy poprawie jakości życia mieszkańców, wspiera ich aktywność gospodarczą i społeczną, podejmuje działania na rzecz turystyki, rekreacji, sportu i kultury z zachowaniem dbałości o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe.***

W wizji powiatu zaznaczony jest wyraźny związek z LSR, w szczególności w rozwoju turystyki tj.: „...*dotychczasowym atutem powiatu będzie silna baza turystyczna, która pozwoli na stabilny rozwój obszarów wiejskich*”. Strategia powiatu zawiera cele strategiczne, podzielone na cele pośrednie, do których zaproponowano działania. Dla celów zawartych w LSR znajdujemy odpowiednie cele strategii powiatu, podano je w poniższej tabeli:

Tabela XIV.2

Cele i przedsięwzięcia LSR	Cele Strategii powiatu
<p>I.CEL OGÓLNY: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU O CZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE</p> <p>1.CEL SZCZEGÓŁOWY: TWORZENIE ATRAKCYJNYCH PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH I LOKALNYCH ORAZ PODNIESIENIE KONKURENCYJNOŚCI MIEJSCOWYCH ATRAKCJI, KUCHNI, RZEMIOSŁA, RĘKODZIELNICTWA</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE I.1.1. „WIR NA WSP”- MARKA PRODUKTU LGD</p>	<p>Cel strategiczny: „Stworzenie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju”</p> <p>Cele pośrednie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stymulowanie przedsiębiorczości i innowacyjności - Wzmocnienie funkcjonujących na terenie powiatu małych i średnich przedsiębiorstw - Realizacja działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich
<p>I.CEL OGÓLNY: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU OCZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE</p> <p>2.CEL SZCZEGÓŁOWY: BUDOWA ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ I REKREACYJNEJ</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE I.2.1: „POŁĄCZĄ NAS JEZIORA”</p>	<p>Cel strategiczny: „Stworzenie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju”</p> <p>Cel pośredni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realizacja działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich
<p>I.CEL OGÓLNY: ROZWÓJ</p>	<p>4.Cel strategiczny: „Rozwój infrastruktury”</p>

<p>TURYSTYKI W OPARCIU OCZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE</p> <p>3.CEL SZCZEGÓŁOWY: POPRAWA STANU TECHNICZNEGO ZABYTKOWYCH OBIEKTÓW ARCHITEKTONICZNYCH, MIEJSC HISTORYCZNYCH ORAZ PARKÓW PODWORSKICH</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE I.3.1: „SZLAK DZIEDZICTWA HISTORYCZNO -PRZYRODNICZEGO”</p>	<p>technicznej i ochrona środowiska”</p> <p>Cel pośredni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ochrona środowiska
<p>I.CEL OGÓLNY: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ TURYSTYKI W OPARCIU OCZYSTE I RÓŻNORODNE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTURALNE</p> <p>4.CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ PROMOCJI I EKSPONOWANIE WALORÓW PRZYRODNICZYCH I KULTUROWYCH</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE I.4.1: „WIR W INFORMACJI I PROMOCJI”</p>	<p>1.Cel strategiczny: „Stworzenie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju”</p> <p>Cel pośredni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zintegrowanie działań promocyjnych na poziomie powiatu
<p>II.CEL OGÓLNY : STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH</p> <p>1.CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY KULTURALNO-SPORTOWEJ I SPOŁECZNEJ</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE II.1.1: „BUDOWANIE CENTRÓW KULTURALNO - SPORTOWYCH”</p>	<p>5.Cel strategiczny: „Stworzenie warunków do rozwoju zasobów ludzkich”</p> <p>Cel pośredni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie rozwoju turystyki, kultury i sportu
<p>II.CEL OGÓLNY: STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH</p> <p>2.CEL SZCZEGÓŁOWY: ZWIĘKSZENIE OFERTY SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU, W TYM NA OBSZARACH ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ SPOŁECZNĄ I GOSPODARCZĄ</p> <p>PRZEDSIĘWZIĘCIE II.2.1: „AKADEMIA WOLNEGO CZASU”</p>	<p>6.Cel strategiczny: „Stworzenie warunków do rozwoju zasobów ludzkich”</p> <p>Cel pośredni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działania na rzecz budowania społeczeństwa obywatelskiego w powiecie stargardzkim - Podnoszenie jakości edukacji placówek oświatowych powiatu stargardzkiego, wspieranie kształcenia ustawicznego
<p>II.CEL OGÓLNY: STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH</p> <p>3.CEL SZCZEGÓŁOWY: ROZWÓJ INTEGRACJI I KOMUNIKACJI LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, KSZTAŁTOWANIE POSTAW PRO-</p>	<p>6.Cel strategiczny: „Stworzenie warunków do rozwoju zasobów ludzkich”</p> <p>Cel pośredni</p> <ul style="list-style-type: none"> - Budowanie społeczeństwa informacyjnego

TURYSTYCZNYCH, UPOWSZECHNIANIE WIEDZY O MIKROREGIONIE WŚRÓD MIESZKAŃCÓW LGD PRZEDSIĘWZIĘCIE II.3.1: „WIO! WSPÓŁPRACA – INTEGRACJA – ODNOWA”	
--	--

LSR a dokumenty obowiązujące w gminach – członkach LGD

Władze samorządowe gmin odpowiadają za zaspokojenie potrzeb zbiorowych i zapewnienie odpowiedniej jakości warunków życia mieszkańcom gmin. Do zadań samorządów gminnych należy więc zabezpieczenie potrzeb bytowych mieszkańców, zapewnienie dostępu do kształcenia, dóbr kultury, jak i możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu oraz poprawy bezpieczeństwa publicznego. Gminy stoją przed koniecznością rozwiązania wielu problemów związanych z ustawowymi zadaniami w zakresie zaspokajania rosnących zbiorowych potrzeb mieszkańców. Nadrzędnym celem strategicznym władz samorządowych gmin jest bowiem osiągnięcie trwałego, akceptowanego społecznie i bezpiecznego rozwoju, przy pełnym wykorzystaniu zasobów naturalnych oraz walorów położenia. Zarządzanie strategiczne wymaga dokładnego i ciągłego rozpoznawania aktualnych problemów, przeszkód i zagrożeń w rozwoju, wymaga również efektywnego, sprawnego im przeciwdziałania poprzez wskazanie silnych stron i szans rozwoju. Systematyczny wzrost aspiracji społeczności gmin we wszystkich dziedzinach życia społeczno-gospodarczego wymaga tworzenia warunków do ich realizacji. Temu służy działalność Lokalnej Grupy Działania i opracowana przez nią Lokalna Strategia Rozwoju zgodnie z misją obszaru. *Lokalna Grupa Działania - Stowarzyszenie „WIR”- Wiejska Inicjatywa Rozwoju służy poprawie jakości życia mieszkańców, wspiera ich aktywność gospodarczą i społeczną, podejmuje działania na rzecz turystyki, rekreacji, sportu i kultury z zachowaniem dbałości o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe.* Realizacja LSR powinna prowadzić do trwałego rozwoju gmin i w perspektywie kilku lat umożliwić wzrost znaczenia tych gmin w regionie.

LSR służy więc realizacji „Strategii rozwoju” wszystkich gmin – członków LGD. **Cele główne LSR LGD, wynikające z misji rozwoju obszaru:**

- 1. Zrównoważony rozwój turystyki w oparciu o czyste i różnorodne środowisko przyrodnicze i kulturowe.**
- 2. Stworzenie warunków do rozwoju zasobów ludzkich.**

wpisują się w strategię zatwierdzone przez Rady Gmin we wszystkich sześciu gminach: Chociwlu, Marianowie, Kobylance, Starej Dąbrowie, Stargardzie Szczecińskim i Suchaniu

XV. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.

LGD zamierza realizować przedsięwzięcia w ramach PROW 2007- 2013, Oś 4 oraz w ramach innych programów operacyjnych. Przedsięwzięcia realizowane w ramach POKL będą miały charakter komplementarny w stosunku do tych realizowanych w ramach LSR.

Planowane działania LGD w ramach innych programów przedstawia poniższa tabela

tab. nr XV/1

Zakres tematyczny przedsięwzięcia	ŹRÓDŁA DOFINANSOWANIA
Organizacja festynów dla mieszkańców gmin, łączących funkcje kulturalne i integracyjne	POKL, Priorytet 7 Promocja integracji społecznej, Działanie 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji
„Women Resource Centre – centrum zasobów i kompetencji kobiet oraz polsko-niemiecka sieć powiązań przedsiębiorstw na terenach przygranicznych”	INTERREG IV A

Mechanizmy zabezpieczające przed podwójnym finansowaniem.

W celu zabezpieczenia się przed nakładaniem się pomocy w ramach PROW i innych programów realizowanych przez LGD zastosowane będą następujące mechanizmy:

1. Zakres obowiązków określony w umowie. Z każdą osobą zatrudnioną przez LGD będą podpisywane umowy o pracę określające zakres obowiązków i zadań ze wskazaniem programu, z którego jest finansowane stanowisko pracy i na rzecz którego wykonują pracę.
2. Ewidencja czasu pracy. Pracownicy zatrudnieni w projektach realizowanych przez LGD będą zatrudnieni zgodnie z przepisami Kodeksu Pracy. Będzie prowadzona ewidencja czasu pracy tak, aby osoby zaangażowane w realizację jednocześnie więcej niż jednego programu posiadały w umowie o pracę szczegółowe opisy zadań wykonywane w poszczególnych programach wraz z kwotą wynagrodzenia i zachowaniem jednoczesnym wymiaru pracy zgodnie z Kodeksem Pracy.
3. Koordinacja projektów. Każdym projektem będzie zarządzać inna osoba – koordynator projektu, zatrudniona na umowę o pracę lub umowę cywilno-prawną. Koordynatorzy projektów będą przygotować okresowe informacje z realizacji projektów i przedstawiać je Zarządowi Stowarzyszenia.
4. Bankowość. Dla każdego projektu będzie utworzone osobne subkonto.
5. Księgowość. Każdy projekt finansowany z programów będzie posiadał oddzielny rejestr księgowy. Dokumenty księgowe będą opisywane z jakich środków, z jakiego programu koszty zostały opłacone. W przypadku wydatków, które będą współfinansowane więcej niż z jednego programu w opisie znajdzie się informacja w jakiej części finansowane są wydatki w ramach każdego programu.

XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich

Dokument Lokalna Strategia Rozwoju stanowi podsumowanie wniosków i tez, służących realizacji docelowej wizji LGD, w której mikroregion obejmujący sześć gmin powiatu stargardzkiego ma szansę stać się ośrodkiem turystycznym, sprzyjającym środowisku, bezpiecznym i atrakcyjnym zarówno dla mieszkańców, jaki i inwestorów i turystów. Dokument ten jest syntetyczną próbą określenia priorytetów, jakie towarzyszyć będą działaniom władz LGD przez najbliższe lata. Otwiera go analiza obszaru, z uwzględnieniem konieczności partnerskiej współpracy i integracji trzech sektorów życia społeczno-gospodarczego dla realizacji celów i wypracowania mechanizmów, które w efektywny sposób przyczynią się do procesu wyrównywania poziomu życia mieszkańców gmin-członków LGD, w stosunku do mieszkańców Europy Zachodniej.

Planowane przedsięwzięcia i działania tworzą warunki dla rozwoju społecznego, gospodarczego i turystycznego, zmierzają do wykreowania obszaru LGD, jako ośrodka turystyki, kultury i sportu. Wszystkie planowane działania zmierzają do poprawy warunków życia mieszkańców, służą również budowaniu partnerstwa i porozumienia wszystkich zainteresowanych w sprawie potrzeby współdziałania społeczności gmin: organizacji pozarządowych, instytucji samorządowych i lokalnego biznesu wokół wspólnych problemów, interesów i dalekosiężnych celów, w dziedzinie stymulowania i promowania rozwoju naszych małych ojczyzn.

XVII. Informacja o załącznikach

1. Karta opisu operacji

Do niniejszej Strategii dodatkowo załącza się:

1. Potwierdzenie złożenia wniosku w konkursie.
2. Karta opisu operacji